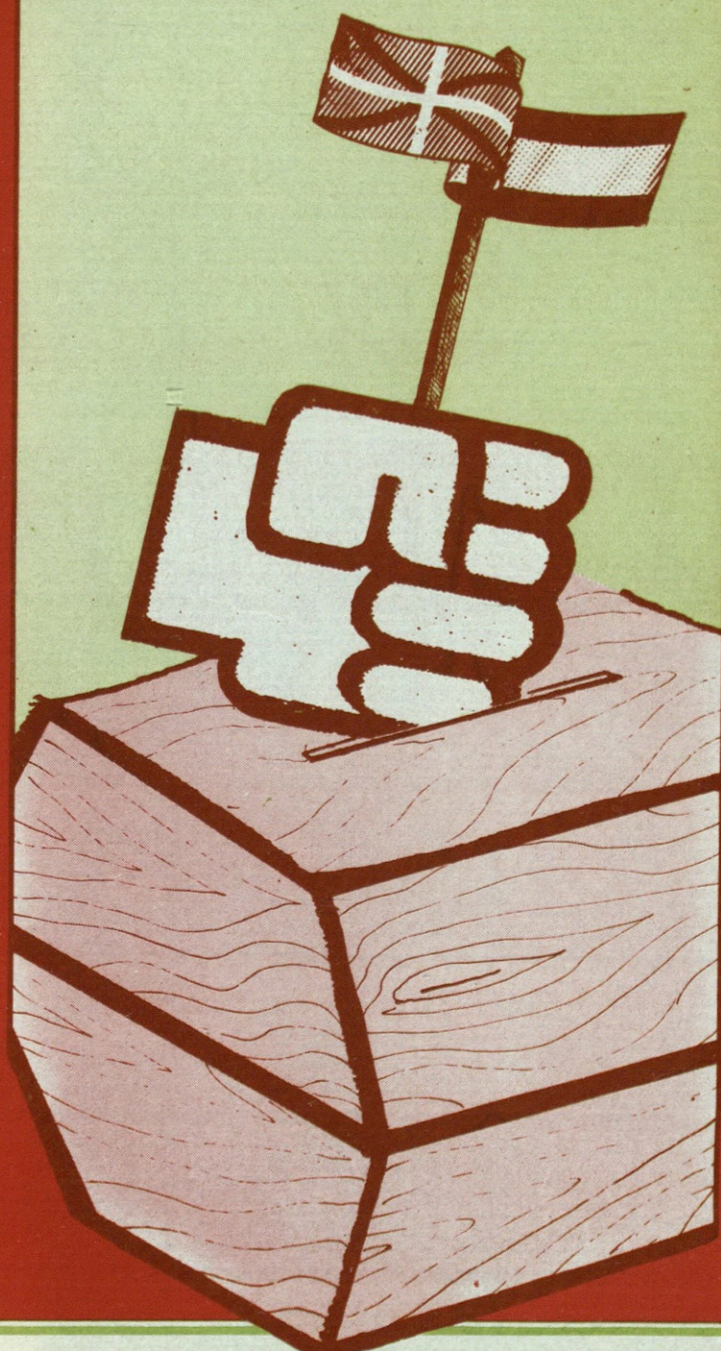

ARGIA

1986 Abendua 7 — XLIX urtea — 1128. zenbakia — 130 pezeta (BEZ barne) / 7 libera

**Inguru
abertzale
baten
erdian
PSOE
garaile**

**Patxi Zabaleta abogatuarekin
«Vascuence»aren legeaz**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.à, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

EKO LASARTE

Loidi auzoa, z/g. Tel. 36 12 79
LASARTE

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

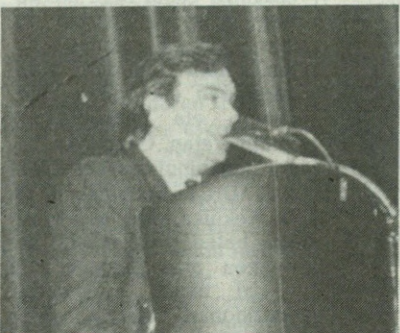

271050 eta 270447

Espero, baino jipoi handiagoa jaso du orain artean Komunitate Autonomoan hegemoniko zen PNVk, EA aldiz indarrez atera da hauteskunde zelaira, PSOE gobernatzerari iritsiko den ikusteke dago, HBk igotzen segitu du eta igoerarik ikusgarriena EEk ezagutu du berriro ere. Gauzak nola pasatu diren, ondoko asteetarako zer espero daitekeen eta koalizioen istiluak nola dabilen esplikatzeko zaizku politikako orrietan, **14. orrialde** aurrera.

Egun bat t'erdiko hauta-giro tentsoan eta bigarren botazio baten ondoren, Barberak eta bere taldeak errektoregora prozesu legalez ailegatzea lortu dute, edo hobe esanda, bertan mantentzeko errefrendoa jaso. Bi hautagaien programak baino, atzean zituzten siglak maneiatu dira botoa erabakitzeko orduan, eta klaustroan zehar Barberaren orain arteko jostioa oso kritikatu izan den arren, gehiengoa lortu du, estu lortu ere. **32. orrialde**an.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Iraztorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

1.128. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Ttamtaka. E. Galar.

14.— Aro berri bat Baskongadetan: nahaspila eta ingobernabilitatearena. I. Zubiondo.

18.— Nazioartekoa.

ERREPORTAIK

20.— Tendentzia berri bat Galiziako feministen artean. Txotxe Andueza.

22.— Seaska hitzarmen berri baten bila. Txumai Iturria.

24.— Amnistia Internazionalaren 25. urtemuga. P. Ruiz Aretxabaletakoa.

26.— Baso irlaz estali daiteke Arabako Lautada. Saiarre.

27.— Aste honetako elkarrizketa: Patxi Zabaleta. Iñaki Uribe.

32.— Emilio Barbera, unibertsitateko errektore berri-zaharra. Laura Mintegi.

36.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

37.— Kultur ataria. Sabin.

38.— Durangoko Azoka, aurren ere prest. P. Unzueta.

40.— Bilboko Labur eta Dokumental Zinema Lehiaketa. I. Goitioltza.

42.— Gabriel Arestirekin egindako azken elkarrizketa.

ETA BESTE

45.— Euskal saski-balo derbiaren ondoko matematikak. G. Arrese.

48.— Denborapasak.

50.— Azkena: Fermin Sanchez.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Eneke Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elsegui, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneke Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariek: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Nafarroako 'Vascuence'aren Lege Forala eta Komunitate Autonomoko hauteskundeak izan dira dudarik gabe egun hauetako gairik garrantzitsuenak. Bi gai horietatik abiatuz errepaso bat eman diogu euskarari eta abertzaletasunari nafar baten ikuspegitik. Patxi Zabaleta abogatuaren ikuspegitik hain zuzen ere. Berarekin egin dugu aste honetako elkarrizketa. **27. orrialde**an.

Urteroko zitari muzin egin barik aurren ere abendu hasieran Disko eta Liburu Azoka antolatu da Durangon. Oztopoak oztopo, eta urtetik urtera sendotuz doala esan daitekeelarik, badirudi aurtengo edizioak ere arrakasta zabalazabako duela, aurreikus daitekeenaren arabera. **38. orrialde**an.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 130 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1986. urterako harpidetza sariek: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....4.800 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....330 libera.
Estatu Espainola.....4.800 pezeta.
Beste atzerriak.....6.600 pezeta.
Airez.....10.000 pezeta.

ABENDUA

7

ABENDUA

13

abenduaren 8an
ilgora

mareak: (abenduaren 7an)
gora: 08.38 eta 21.26
behera: 02.15 eta 13.00

eguzkia: (abenduaren 7an)
irten: 08.24
sartu: 17.48

(ordularen ordutan)

liburuak

B
B
I
L
A
I
T
Z
A
Z

Poesiak

URTZI

Titulua: Bizitzaz blai

Egilea: Urtzi

Argitaletxea: Urtzi

Ezaugarriak: 108 orrialde,
200 peza.

Atsegina jakitea argitaratzen diren liburu guztiak ez dutela, ofizial laguntza edo talde berezi batetako lagun-

tza. Eta oraingo honetan, eremu miresgarria dugu Urtzi bakarzaleak eskeintzen diguna. Bere azken liburua poesiazkoa dugu, poesia pertsonala erabat. Autorearen inguruan sortutako mundua deskribatzen du: gizarte, herria, maitasuna, euskara... teknika ximple eta garbia erabiliz. Liburu berezi hauek lortu nahi dituenak, Urtzi, Donostiako alde zaharreko «koxkeran» topatuko du edota eskribi diezaiola helbide honetara: Zugarramurdi, 46-4 D ZURBARABARRI 48007 BILBO.

Jatorriaren Errotik

Titulua: Jatorriaren errotik

Egilea: Martin Ugarte

Argitaletxea: Legazpiako udal kultur etxea

Ezaugarriak: 292 orrialde.

Bertso liburu ederra M. Ugarte, «Saletxe»-k atera duena. Liburu hiru ataletan zatitzen da:

— Hasieran, «AIZKORRI» artzai poema, bertan natura eta aizkorri mendiaren miresketa, bera hartzain izan zeneko oroimenez idatzia

— «Tankalaren leloa» poema lirikoak ere, errota- ren behe-barruan inspiratuz, nekazaritza hesparria deskribatzen digu.

— Azkeneko atalean, Saletxe bildutako Euskal atsotitzak dira. Era guztitakoak ditugu eta zenbait egokiak benetan arestian hautoskundaak izan direla eta...

Jakintsua sarritan ixilik

Ezjakina, ixildu ezinik

Beste hau ere...

Jokuan norbait irabazle geienak galtzaille

Saletxe eskeintzen digun bigarren liburua dugu hau, Nahiz eta bere zenbait olerki sarituak izan, «on egiñaren obaria» izan da orain arte ar-

gitaratutako liburu bakarra. Beti bezala liburu osoa gipuzkeraz idatzia dago, eta estilo liriko bertso egitura ezberdinak eskeintzen ditu errima eta neurketan, hori bai bertso tradizionalak ugarrienak izaki.

Jose Arratibel

Dirua neurtzeko
ontzia

Titulua: Dirua neurtzeko ontzia.

Egilea: Jose Arratibel

Argitaletxea: Erein

Ezaugarriak: 78 orrialde,
475 peza.

Gaztentoentzat idatzitako hiru ipuin xarmentek osatzen dute J. Arratibelen azken liburu hau. Lehenengoa, Dirua neurtzeko ontzia, Bere amarekin bizi den mutil handi eta txatxu baten istorioa da, honek bizitzaren egurrez edo, bere ama pobreziatik ateratzeko modua asmatzen du. Hurrengo ipuia, morroi azkar baten gora-berak kontatzen dizkigu bere jabearen kontura bizitzeko. Azkenik, bi anai behartsu, herriko lapur batzuei ohostutzea erabakitzen dute. Azkeneko hau Arratibelen ipuin bakarra da, beste biak autoreak entzun eta idatziak bait dira, hala eta guztiz denak kutsu berdina dute, pobrezia, maltzurkeria, mendekua... modu alai eta atsegingarritz kontatutik.

ELHUYAR

BIOBONBA

Titulua: Biobonba

Egilea: New-Scientist Quest

Argitaletxea: Elhuyar

Ezaugarriak: 88 orrialde, liburu aldizkaria

Baten-bat izutu daiteke aldizkari honen izena irakurtzean, ekologistaren bat edo... Hala eta guztiz ez da tituluak eman dezaken bezain pesimista edo arrisku-sua. Aldizkari honek, biobonba teknika berriak aztertzen ditu eta nola erabiliko diren. Bioteknologiaren munean, landare eta animalietatik hartutako zelulak daude. Zientzi bitxi hau, 1670 garren urtean, ikertzen hasi bazen ere, azken hamarkadan aberastu da bereziki bere ezagutza edota bere ikerketaren garapena. Prozesu bioteknologikoak mendetan zehar erabili izan dira, garga-doaaren eta ogiaren hartzidura eta gaztagintzako ihardueretan. Gaur egun berri, manipulazio genetiko eta ADN birkonbinatzen dira. Teknika berri hauek, zelula baten programazio genetiko alda dezake, eta

Gai hauek interesatzen zaizkionari, nolabait indirektoki denak ukitzen gaitu, aldizkariak informazio erreza eta zehatza eskeintzen du, izan ditzaken aplikazio gehienak aztertuz. Interes didaktikoa duenarentzat bada ere gaiari buruzko bideoa.

1990 urtearen hamarkadarako hasi beharko lukete fruituak egin. Espero den iraultza erabatekoa omen da, industri kimiko eta farmazeutikoak, nekazal industria, elikadurak, petrokimikak e.a.

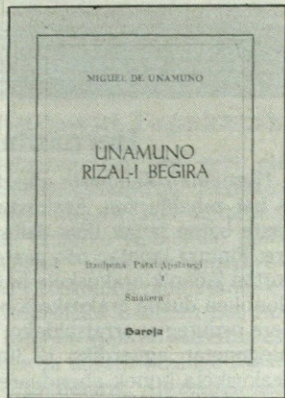

Titulua: Iparraren bila
Egilea: Jean Louis Davant
Argitaletxea: Elkar
Ezaugarriak: 150 orrialdeko nobela, 550 peza.

Bere buruaren jabe egin berri den herri batean, agintari berriek, anarkistatzat salatzen dute, iraultza garaian jokabide susmagarri eta kritikoa azaldu zuen herritartari bat. Honi aurkitu dioten diarioa dela bide, kazeta bidez plazaratuko dute salatuaren «makurkeria»...

Izan ere, diario moduko horren bidez, autoreak gerra eta bere zentzugabekeria, azaldu nahi digu, gizabakoak agintearen aurrean duen ahultasuna, matxismoa, eta beste zenbait gai buruzko gogoeta gordinak.

Autorea, J.L. Davant, Zuberoako laborai-artzain famili batetan jaio zen. Laborantzako ingeneria ikasi eta gero, Algerian soldadu 27 hilabete pasa zituen. Ondoren Hazparneko laborantza eskolan, lanean hasi zen irakasle bezala eta 1975-tik idazle militantea izan da ipar Euskal Herriko aldizkari nagusiengana. Poesia franko landu ondoren, «Iparraren bila», Zuberoako idazle langile honen lehen nobela da, eta bere beste lanen garrantzi eta arrakasta izango duela espero dugu.

Titulua: Unamuno Rizal-i begira
Egilea: Miguel de Unamuno
Argitaletxea: Baroja
Ezaugarriak: 70 orrialde.

Berriz ere Baroja argitaletxearen liburu berria. Orain

go honetan Unamuno idazle polemikoarena. Honek, Rizal Filipinarrari buruz idatzi zuen nobela. Gizon krontrastanako badiudinez: aberztalea, bere herrian iraultza nahi zuen, hala eta guztiz ez zen bere herriaren independentziaren alde, Filipinasek Espainiaren beharra omen zuen eta. Unamunok zenbait funtsezko gai ikutzen ditu, ama hizkuntzaren garrantzia, Espainiaren inperio gainbera, hizkuntz minoritarioak, Filipinaseko indigenak e.a. Historia eta filosofia, liburu mota hauetan arrunta denez, nahastuta agertzen direlarik. Ez dut uste beharrezkoa denik esatea, Unamunok ez zuela liburu hau

euskaraz idatzi, Patxi Apalategik ordea, itzulpen bikaina egin du, hiztegi zail eta zabal jarraituz. Badakizue, historia pixkat errepasatu nahi duzuenak, beti bezala, Baroja argitaletxeko edozein liburu...

ASTE HONETAN NABARMEN

Arabako herria zaindu nahiean

Titulua: Arabako Nekazal Arkitekturan inbentarioa, III - Gorbea inguruak
Egilea: Victorino Palacios Mendoza
Argitaletxea: Arabako Foru Aldundia
Ezaugarriak: 556 orrialde, 2500 peza.

Gaur egungo hondatze nekazal-artistiko hain handia izanik, leku sarritan patrimonio babesleak agertu dira ugari. Hauek, nazioarteko, nazional, probintzial, eta lekukoak dira bereziki. Beren lanean giza kontzentziaren atetan jo dute eta, aldi be-

rean, oinarritzko arau batzu herrialde, probintzia eta herri desberdinetako bizitza publikoan diharduten estamendu guztietakoak beren ordenantza aplikatu ditzaten eta, honela, hondare artistiko eta kulturala babestua gerra dadin. Araba ez da inongo salbuzpena eta jakina bere ondare artistikoa aberatsa dela, aldi berean bere lurra- ren nortasun izpilua izanik.

Arazo hau zela medio, Arabako foru Aldundiak, gaia kontrolatu nahiean, eraikin zibilen katalogo probintziala eta, halaber, interes historiko-artistikoa duten zerranda egitea erabaki zuen. Honela orokorki zazpi liburu aterako dira. Lehengon liburua Arabako iparralde, Euskal Herriko hiru herrialdeetako mugan, kokaturiko lurralde txikiari, dedikatu zitzaion, ondoren Arabako Errioxarena. Oraingo honetan, Gorbeako inguruak aztertzerakoan, bertako etxebizitzak banan-bana inbentratu dira, herrien historia, kultura, jendea eta abarren deskripzioa eginik. Baina

ikus dezagun liburuaren konposaketa:

Liburuaren lehenengo atalean, historia, administrazio, politika eta deskripzio fisikoaz arduratzen da. Ondoren Arabako oinarritzko bi egoitz-etxeak esplikatzeko dituzte, hots, baserria eta oinetxea. Bertan kanpo eta barruan diren dekorazio elementu arruntak azalduz. Hurrengo atalean eraikin publikoak aurkezten dituzte: udaletxeak, elizak ermital, errota e.a. Ez dira falta lanerako tresnak, hots, teileriak, ogi labeak, belarzuoloak edoeta simaurtegiak. Ondoren, bertako jende ospetsuaren biografiak eta lurraldeko mitologiak dakartzki.

Liburuko azkeneko atalean, Gorbea inguruetako mapa azaltzen zaigu, bertako herri guztiak deskribatuz eta bere oinarri artistiko-arkitektonikoa deskribatuz.

Liburu bikaina, beharrezkoaz aparte, bere esplikazio erreza, argazkiak eta inprimazio kalitateak, edonork irakurtzeko aukera eskeintzen du.

zinema

■ Abenduaren 8tik
13ra bitarterarte
Getarian (Lapurdi) III.
Euskal Zinema Astea ospa-
tuko da.

Kresala

abendua

9 Datorren astearterako
hilak 9, "Las dos ingle-
sas y el amor" izeneko fil-
maren emanaldia prestatu
dute Kresalakoe. Francois
Truffaut-ena da eta Donos-
tiako Aurrezki Kutxa Muni-
zipalaren kultur aretoan
izango da (Arrasate kalea
12), arratsaldeko 7,30tan.

arte

Hernanin arte ugari

Hernaniko Xalaparta elkartearen azaroaren 28an erakuske-
ta bat zabaldu zen. Erakusketa honetan Donostiako artista
gazte baten lanak ikus daitezke, Johannarenak, hain zuzen
ere. Pintura lanetan oso gazte hasi omen zen artista hau eta
aurten jadanik erakusketa bat edo beste eginga du Donostian.
Honokoa duzue erakusketa hau ikusteko aukerarik baduzue
bere ordutegia: arratsaldeko 7,30etatik 9tara astegunetan eta
jaiegunetan eguerdiko 12,30etatik arratsaldeko ordubietara.
Erakusketa honek abenduaren 7ra arte iraungo du zabalik,
egun horretan Herri Jakintza taldeak antolatzen duen VII.
Euskal Langintza erakusketa zabalduko baita.

Gasteizko Musika-Bideoaren II. Jaialdia

Abenduaren 11etik 14ra bitarterarte iraungo du Gastei-
zen ospatuko den musika-bideo jaialdi honek. Villa Suso Jau-
regian jendaurrean erakutsiko dira orain arte lehian ihardun
duten bideoak. Jaialdi honek sari ederrak eskaintzen dizkie
bertan parte hartzen dutenei, eta joan den urtean izan zuen
arrakasta kontutan hartuz, aurten ere jaialdi honek jende
ugari bilduko duela uste dute antolatzaileek.

Bilboko Fas

abendua

15 Bilboko Fas zine klu-
bak «Zine beltzari bu-
ruzko bi ikuspegi» lema-
pean ziklo bati ekin dio.
Abendu honetarako prestatu-
turik dagoen lehen filma ho-
nokoa izango da "El hom-
bre atrapado" deritzana.
1941. urteko filma honetan
garai horretan gauekoasun
handia zuen gai bat lantzen
du, misterio kutsua galdu
gabe. Alan Thormdike kiro-
lari eta ehiztariari ezaguna-
ri Hitler bere Babierako
gasteluan bertatik ikusteko
irrika sortzen zaio. Horren
ondorioz, inguru horietara
hurbiltzen da. Istoria honek
ikusleagoen arreta guztia
mantentzen du filman ze-
har, horretarako kamaren
eta argien lanak ezinbeste-
koak direlarik. Fritz
Lang-en filma hau Franco
garaian urtetan debekaturik
izan zen Estatu espaino-
lean. Hilaren 15ean, arra-
tsaldeko 7,30tan, San Vicen-
te 4-2.ean, Albiako lorategi-
en ondoan.

Goierriko zine kluba

abendua

6 Larunbat honetarako
Goierriko zine klu-
bak "La noche del cazador"
deritzan filmaren emanaldia
prestatu du. Charles Laugh-
ton-en filma hau ez da bel-
durrezko filma klasiko
honetako bat, hau beldurra-
ri buruzko filma bat omen
da. Istoria honokoa da,
banku batetan lapurretan
egiteagatik gizon bat gar-
tzeleratzen dute eta gartze-
lan dagoelarik dirua non iz-
kutatu duen esaten du. Bere
zeldan dagoenak dena en-
tzen du eta ateratzean di-
ruaren bila hasiko da. Jakin
ezazue dirua etxean bertan
izkutatu zuela eta bertan
emaztea eta bi semealaba
bizi direla... Ordiziako Herri
Antzokian, arratsaldeko
4etan.

Unamunori buruzko erakusketa

Unamunoren heriotza-
ren berrogeitamargarren
urteurrena dela eta, bere bi-
zitzari buruzko erakusketa
bat ospatzen ari da. Aben-
duaren 17ra arte iraungo
duen erakusketa hau Bilbo-
ko Bankuak hiri horretan
duen kultur aretoan ospa-
zen ari da. Joan den astean
esaten genizuen bezala, toki
beran abenduaren 20an
omenalditxo bat eskainiko
zaio, horretarako zenbait
ekitaldi prestatu delarik.

Pedro Txillidaren lanak Gasteizen ikusgai

Azaroaren 27an hasit eta
abenduaren 14a arte iraun-
go du Arabako Aurrezki Ku-
txaren aretoan zabalduko
erakusketa honek. Erakuske-
ta honetan oleoak, marraz-
kiak eta grabatuak ikus dai-
tezke, azken hiru urte hae-
tako lanak, hain zuzen ere.

antzerkia

Azpeitiko IV. Euskal Antzerki Topaketak

Azpeitiko ihardunaldiak abenduaren 1ean hasi ziren eta geroztik jotakean ari dira antzerkian eskaintzen. Honokoa duzue hurrengo egun hauetarako iragarkitako egitaraua: abenduaren 6an gaueko 9,30tan Zelaitxo Antzokian Baionako Xirristi Mirristi antzerki taldeak "gatzeluko mutxurdiak" Daniel Landart eta Pantxoa Etxegoinen lana eskainiko du. Abenduaren 12an berriz, Donostiako Bederen Bat Antzeslari Laborategiak "EKlipse" izeneko lanaren estreinoa eskainiko du. Egilea Alfonso Vallejo da eta itzultzailea Jauan Gartzia, zuzendaria Juan Pastor izan delarik. Antzespen hau gaueko 9,30tan Zelaitxo Antzokian ospatuko da. Abenduaren 13an Hazperneko Marikus antzerki taldeak "Nun bantka... han kalana" izeneko lana antzestuko du. Jeana eta Claude Danaud-en "Les sardines grilles" lanaren itzulpena da honoko lana. Itzultzailea Janine Urruti izan da eta kudeatzailea Koldo Amestoi. Emanaldi hau ere, gaueko 9,30tan izango da Azpeitiko Zelaitxo Antzokian.

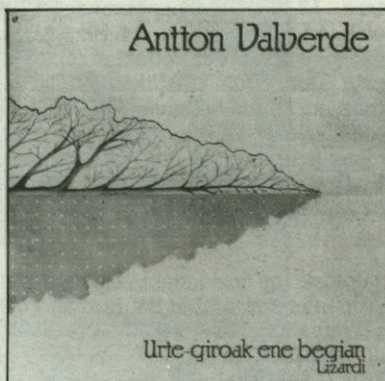
Santurtziko VIII. Antzerki Astea

santurtziko antzerki aste hau bukatzeaz dago, abenduaren 7ra arte iraungo bait du. Azken bi egunetako egitaraua emango dizuegu, beraz. Abenduaren 6an pertsonai bitxi bat ikusteko aukera izango dute bertara joaten direnek, Pawlovsky, alegia. Honek antzeslan bitxietan clwon-a, transformizazioa eta abar lantzen dira. Showman honek bi emanaldi eskainiko ditu bata, arratsaldeko 8tan eta bestea, gaueko 10,30tan. Azkenik, hilaren 7an Markelñe taldeak goizeko 11etan "Mundo fantástico" izeneko lana eskainiko digu, eta arratsaldeaz Teatro Gasteiz deritzan taldeak Dario Fo-ren "Aquí no paga nadie" izeneko lana antzestuko du. Emanaldiak Santurtziko Consa zinema izanen dira.

Antzerki ikastaroa Deban

Debako Goaz antzerki taldeak Debako Kultur Elakrtearen laguntzaz, antzerki mailan lehen urratsak eman dituenarentzat antzerki ikastaro bat antolatuko du. Ikastaro honek Maskarada taldearen teknikariak izango ditu irakasle, gorputz espresabidearen, taula gaineko ibiliaren eta aho espresabidearen lehen urratsak ematen erakutsiko dituztelarik. Ikastaroa abenduaren 12an hasiko da. Izena eman nahi duenak Debako Udal Liburutegira edo ta Turismo Bulegora dei beza. Izena emateko epea abenduaren 5ean amaituko da.

Antton Valverde

-diskoa

Gure Antton Valverde eta Lizardi eskutik

Urte-giroak
ene begian
Antton Valverde
Elkar

Edertasunez bezainbat musikatzeko zailtasunez betetako poemak hautatu ditu Antton Valverdek desafio honetan: Lizardirenak. Poesiak determinatzen du hemen musikaren estruktura. Doinuetarako koplen estilotik joaz, nekea frango eskaintzen dio Lizardi Valverderi. Sei lerrotako bertsoetan, errimakera ez da koplatakoa (hirugarrena seigarrenarekin laugarrena eta boskarrrena, «Sagar lore»n gertatzen den legez). Batzutan neurria, koplata gertatzen denaren alderantziz, ez da zehatza. Testo asko delarik, eta doinuak laburrak, tonu transpoteekin asko jokatu behar du Valverdek; beste batzutan, «Baso Itzal»en bezala, haustura egin, beste doinu batetara pasa eta gero aurrekora itzuliko da.

Valverderi beti aitortu diogu kategoria bat euskal kantagintzaren barruan, musikari kategoria. Beti iruditu zaigu, ordea, eskematikoa bere lanetan, eta honetan ere gure gusturako ez du aski iraultzen arrisku hori. Aurreko diskoen aldean instrumentazio aberatsa erabili du, ez dago horko txelo, biolin, akordeoi etabar entzun besterik. Hala ere orkestrazio gehiagorekin aritzera ez da ausartu Antton, eta seguruenik merezi zuen. «Lauaxeta»ri eskaini zion diskoan merezi zuen bezala. Disko horren kutsua eta haria ukazina da «Urte-giroak ene begian» honetan ere. Orduan bezala oraingoan ere lan zailari errukirik gabe egin dio hortzakada: kolore eta sujerentziaz beteak dauden testuak hartu eta musikatu, gaur egun estilatzaren diren moda eta korronteetatik ihesi.

Anttonek, lehengo ildoari jarraiki, kaleko euskaldun korrienteari kantatzeko zail egingen zaizkion doinuak ehundu ditu. Baina ezagutzen zuenak espero zuen; eta Valverdek betidanik dauzka bere musikaren maitale inkondizionalak. Bere diska bat egin du berriz ere, beraz, Antton Valverdek. Kantak entzunez, berriz, fisikoki jaitzia iruditu zaigu. Ez da ongi iristen azken notetara, kantaera eta ahotsa ere nekatuagoak antzeman dizkio. Pasarte askotan beste abots bat gustora entzungo genuen. Baina hola da Antton, eta hola izan da. Ez da Lizardi ekin dion lehendabiziko aldia, eta beti ere kontzesiorik gabe musikatu ditu, Anttonen moduan, Leteren estiloan oraindik gogoan dugun «Berrito igo nauzu» horren erakusten duen gisan.

XALBARDIN

abenduak 7 **igandea** 11,00: Meza. 12,00: Klasikoen txokoa. 13,00: Haur Kirolak. 14,30: Teleberri. 14,40: Herkuloideak (m. bizidunak). 15,00: Pottokiak (m. bizidunak). 15,30: Don, Don, Kikilikon (pailazoak). 16,30: Simon eta Simon (telesaila). 17,30: Kenny Everett show (umorezko saioa). 18,00: Txoria dut maite. 18,30: Emakume bionikoa (telesaila). 19,30: Txirula miresgarria (telesaila). 20,00: Drakula (luzemetraia). 21,30: Gaur Egun. 21,50: Arbasoen Jauregia. 22,15: Kirolez Kirol. 23,45: Amaiera.

abenduak 8 **astelehena** 13,00: Pottokiak (m. bizidunak). 13,30: Kirolez Kirol. 14,30: Teleberri. 15,05: Bai Horixe. 15,35: Armada sekretua (telesaila). 16,35: «Dracula» (luzemetraia). 18,32: Haur Kirolak. 20,00: Plastikozko gizona (telesaila). 20,30: Magnum (telesaila). 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: «Hiru bihurriak» (luzemetraia). 23,30: Gaur egun.

abenduak 9 **asteartea** 14,00: Plastikozko gizona (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,05: Bai Horixe. 15,10: Armada sekretua (telesaila). 16,10: «Hiru bihurriak» (luzemetraia). 19,30: Barazki sorta (m. bizidunak). 20,00: «Frankenstein eta gizon otsoa» (luzemetraia). 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: Aurrez aurre. 22,30: Tenko (telesaila). 23,30: Gaur egun.

abenduak 10 **asteazkena** 14,00: Barazki sorta (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,05: Bai Horixe. 15,10: Armada sekretua (telesaila). 16,10: «Frankenstein eta gizon otsoa» (luzemetraia). 19,30: Dotakon (m. bizidunak). 20,00: Ransay gaztea (telesaila). 21,00: Lapikoka (telesaila). 21,30: Gaur Egun. 22,00: Bai Horixe. 22,10: Mahai Ingurua. 23,30: Gaur egun.

abenduak 11 **osteguna** 14,00: Dotakon (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,05: Bai Horixe. 15,15: Armada sekretua (telesaila). 16,15: «Atzerritarrak» (luzemetraia). 19,32: Xagu ausarta (m. bizidunak). 20,00: Emakume bionikoa (telesaila). 21,00: Vice Versa (telesaila). 21,25: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: Munduan zehar. 22,30: Borgiarrak (telesaila). 23,30: Gaur egun.

abenduak 12 **ostirala** 14,00: Xagu ausarta (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,05: Bai Horixe. 15,15: Benedetta (telenobela). 16,10: «Behin arrotz bat musukatuz gero» (luzemetraia). 19,32: Goldie Gold (m. bizidunak). 20,00: Hit Parade. 20,30: Arkupe. 21,00: Bai Horixe. 21,30: Gaur egun. 22,00: Kirolez Kirol. 22,30: «Erreiunko piztia» (luzemetraia). 24,30: Gaur egun. 24,35: Fe-de Giroan.

abenduak 13 **larunbata** 9,30: Arturo Errege (m. bizidunak). 10,00: Herkuloideak (m. bizidunak). 10,30: Sorginak eta Griniggoga (telesaila). 11,00: Magnum (polizaiakoa). 12,00: Don Don Kikilikon (pailazoak). 13,00: Aita, bedeinka nazazu (telesaila). 13,30: Hit Parade. 14,00: Aita Charlie (telesaila). 14,30: Teleberri. 15,00: Goldie Gold (m. bizidunak). 15,30: King Kong (m. bizidunak). 16,00: Kirolak. 17,00: Ramsay gaztea (telesaila). 18,00: Borroka librea. 18,30: Hardy'tar mutilak (telesaila). 19,30: Traste zaharren kutxa (zinema komikoa). 19,30: Noeren kutxa bizia (dokumentala). 20,30: Franken gorabeherak (telesaila). 21,00: Sport auto. 21,30: Gaur Egun. 21,50: «Kukua datorrenean» (luzemetraia). 23,30: Hamar ipui italiar (telesaila).

Oharra: programazio honetan egon daitekeen edozein huts edota azken orduko aldaketaren erantzukizuna ETBrena berarena da, halaber zehaztu gabeko programena.

aste honetako luzemetraiak

Izua gure artean

Oraingo honetan, txori txikiak eskeiniko dizkigun filmeak, gai aldetik, zeharo desberdinak izango dira. Aste honetan, gure artean Frankenstein, Drakula eta Gizon otsoa izango ditugu, eta beraiekin batera izua eta beldurra.

Aurreko astean, hala ere, Drakula konteak, sarrera gisa egin zigun bisitaditxoa eta oraingoan bere kide guztiekin etorriko zaigu. Eta pertsonai ikaragarri hauek gutxi balira hor izango dugu ostiralek «Erreinuko piztia» deritzan luzemetraia, basapizti hiltzaile beldurgarri baten istorioa.

Igandez, beraz, «Drakula» filma izango dugu ilunabarrean, asteartez «Frankenstein eta Gizon otsoa» eta ostiralek «Erreinuko piztia».

Gure larrutik hain izu handia ken erazteko, txoritxoak Andrzej Wajda poloniarren «Hiru bihurriak» luzemetraia eskeiniko digu. Pelikula hau 1932. urtean Iwaszkiewicz idazleak idatzirik nobelan oinarritua dago. Eta boskarren luzemetraiaz ezin dugu ezertxo ere esan, «Kukua datorrenean» dela bere titulua, baizik.

Beraz, izua muinetan sentitu nahi baduzue erne, gau luzeak izango ditugu eta.

abenduak

7 **Drakula.** Aste honetako lehen luzemetraia dugu. Ikusteko aukera, igandez arratsaldeko zortziretan izango dugu eta ordu t'erdiaz gure artean izango da, ikara eta izua une oro alde guztietatik azaltzen delarik. Drakula gehienak bezala konte honek odolaren beharra izango du eta odolez ase-tu nahiean hor ibiliko zaigu beldurra hezur mamitaraino sartuz.

Datu gehiegirik ezin eman, gure informazio iturriak ez bait dira oso finak azken aldi honetan. Aipatu besterik ez, pelikula honetako partaideak Jack Palance, Simon Ward, Nigel Davenport eta Pamela Brown izango direla. Guzti hauek Dan Curtis-en zuzendaritzapean arituko dira.

abenduak

8 **Hiru bihurriak.** Bere osagilearen aholkuz, Victor, 25 urtetako lurjabea, bere osabaren landetxera joaten da, atsedendia hartzeko asmoz. Bere osabaren bizilagunak, Victor-ek gaztaroan ezagutu zituen bost neska dira. Victor-ek iragenera antzeko bidaia bat egingen du eta dagoeneko igarota duen mundutik ikusmin izugarria sentitzen du.

Luzemetraia hau Iwaszkiewicz-ek idatzirik nobelan

oinarritutako filma dugu. Wajda-k, nobela hau harturik, kontutan izan behar dugu nobela hau 1932. urtean idatzirik dagoela, lirismoz beterik ohituren deskripzio bero bat egiten digu.

Pertsonaiak galduriko mundu horren adierazgarri izan nahi pelikula, giro lasai eta erromantiko batez estalia izanik. Galdutako zoriontasunaren bila ibiliko zaigu pertsonaia eta, Wajda-k, ohiturik gaituen bezala, erromantiko kutsua dario luzemetraia osoari.

Pelikula 1978. urtean burutu zen eta jatorrizko izena «Panny Wilka» da. Antzezleak, gehien bat poloniarrek ditugu, hala nola, Daniel Olbrychski, Anna Seniuk eta Maja Komorowsky. Hala ere, aktorea frantses bat ere izango da: Christinne Pascal. Esan bezala, zuzendaritza Andrzej Wajden eskutan izango da.

abenduak

9 **Frankenstein eta Gizon otsoa.** Larry Talbot lurperatua dagoen tokira bi lapur iristen dira eta honen hilkutxa irekitzerakoan lapurretari batega, Larryk zeraman diamentzko eraztuna kentzera zihoala, honek eskumuturretik heltzen du eta baita hil ere. Hala ere, beste lapurrak ihes egiten du.

Gauean, ilargiak Larry-engan duen eragina dela eta, otso bihurtzen da. Hurrengo goizean, aguazil batek hiltzorian aurkituko du eta ospitalera eramango dute. Ikerketak egin ondoren, aspaldian hildako pertsona dela kontutratuko dira.

Gauean, berriro ere, otso gizon bihurtuko da, ospitale-tik ihes egin eta aguazila hilko du. Larry-k heriotze hauen errudun agertuko da polizien aurrean eta hauek ez diote sinetsiko. Larryk bere heriotzaren bila dabil eta hau lortzeko Europara joango da han bait dago Frankestein doktorea eta honek bait dauka Larriren etorkizunaren giltza eta bera da Larriren lagun diezaiokeen pertsona bakarra.

Zuzendaria Roy Willian Neil izango dugu eta esku hartuko duten antzesleak Lon Chaney, Larryren pape-ran, Beta Lugosi, Ilona Massey eta Maria Ouspenskaya izango dira.

Filma oso zaharra dugu, 1943. urtean eginikoa eta 73 minututako iraupena izango du.

abendua

12 Erreinuko piztia. Jabberwocky, Bruno Erregearen erreinuan guztia suntsitzen duen pizti hiltzailea da. Jende guztia zeharo izuturik aurkitzen da eta azkenik, erregearen harresiaren aurkitu behar izan dute babeslekua. Jende gizarajo honen patua ez da hobeagoa izango, harresi barnean era guztietako erasoak jasan beharko bait dituzte: saltzaile lapurrak, sasi apaizak, eskale gezurtiak e.a.

Bitartean erregea bere jokutan dabil arazoari jaramonik egin gabe. Bere aholkulariei esker konturatuko da zein egoera larrian aurkitzen den erreinua, biztanlego gehiena piztiaren ahoan bukatzen bait du eta zergak ordaintzeko jenderik ez bait da geratzen. Irtenbide bakarra torneo bat antolatzea izango da, non garaile ateratzen den zaldunak mamua hil eta

bere alabaren eskua lortuko du eta erreinuaren erdia.

Luzemetraia honen zuzendaria Monty Python-eko partaidea den Terry Gillian da eta beldur itxurazko pelikula honek farre egiteko aukerak ere, eskeiniko ditu. Zuzendari honen lanik ospetsuena Brian-en bizitza deritzan filmea da. Esku hartuko duten antzesleak Michael Palin, Max Wall eta Deborah Fal-lender izango ditugu.

abendua

13 Kukua datorrenean 1956. urtean burututako luzemetraia dugu. 21,50 etan larunbatez ikusteko aukera izango duzue eta gauz gutxi konta diezake-zuegu ez bait zaigu informazio iturritik behar adina informazioa iritsi. Halare, iturriak ez dira fin aritzen azken aldi honetan eta honen errua denok ordaindu beharko dugu. Nortzu diren antzesleak, bederen aipatzeko moduan gaude: Ann Sheridan, Steve Cohran eta Walter Brennan izango dira eta zuzendaria R.G.Springsteen.

Zorte on apur batez, ea ezuste on bat ematen digun txori txiki aldrebes honek.

botoia sakatu aurretik

«Aurrez aurre»n, J.A. Retolaza

Joxemari Iriondok gidatzen duen «Aurrez aurre» saioan aste honetan Joxe Antonio Retolaza-ri egokitzen zaio txanda.

Saio honetan arituko zaizkigu «Kili-kili»ren sorrerako garaiak mintzatzeko, gaurko egoaraz eta egungo gauzetaz. Elkarriketa, beti bezala, Joxemari Iriondok zuzenduko du eta arintasun handiz eramandako elkarriketa izango dela suposatzen dugu, Joxemariaren esperientzia nabaria bait da elkarriketa alorrean. Beraz, «Kili-kili» sortu zuen J.A. Retolazarekin solasalditxo bat izan nahi baduzu, badakizu sakatu botoia.

Borroka librerik ez

Larunbatero ohiturik gaude borroka kibrea ikusten baina lotsa ere gelditzen zaigu horrelako saiorik ez ikusteko. Ikusteak merezi du baina behin eta aski da. Ez dakigu zein irizpide segitzen dira honelako saioak eskeintzeko baina...

Mesede bat egin nahi badiozu zure buruari, larunbatean seiretan ez sakatu botoirik edo bestela, filosofia handiz hartu eta farre piska bat egin.

Vice versa telesaila

Ostegun honetan telesail honen boskarren kapitulua dugu eta berandu ez bada ikusteko polita dela deritzagu. Haur girokoa izan arren, farre egiteko aukerak izango ditugu eta haurrak duen talismanak dituen bote-reak guretzat nahi genituzke.

Banketxe giroan eginga da eta haurraren trastadak eta sortzen dituen egoera aldrebesak izugarritzko nahasketan bilakatuko dira.

Zazpi kapitulu direnez, aukera gutxi dituzu ikusteko. Beraz, borroka librea alde batera utzi eta honelako saioak merezi dutelakoan gaude.

kantaldiak

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

Euskadiko Orkestra Hego Euskal Herrikoeskaintzen ari den kontzertu sortaren barean hurrengo egun hauetako emanaldi hauek aipatu behar dizkizuegu: abenduaren 16an Iruñeako Gaiarre Antzokian, arratsaldeko 8tan obra ugari entzutekoa aukera izango da; Haydn-en 8. Sinfonia (Sol Nagusian), Ravel-ek Re Nagusian Orkestra eta Pianorentzat eginitako Kontzertua, Respighi-ren Erromako Iturriak eta Wagner-en Nürnberg-eko Maisu Kantoreak. Zuzendaritzan lana Enrique Jordaren esku geratuko da.

Abenduaren 17 eta 18garren egunetan berriz, Donostiako Astoria eta Victoria Eugenia Antzokiei egokituko zaie txanda. Egun hauetan gauzatuko den egitaraua lehen aipatutako oerebera izango da. Donostian kontzertuak arratsaldeko 8ak laurden gutxitan izango dira.

Kontzertu ugari Guridiren omenez

Guridi musikagilearen jaiotzaren ehugarren urteurrena ospatzen dela eta zenbait kontzertu eskainiko dute Euskadiko Orkestak eta Bilboko Orkestra Sinfonikoak. Honokoa dira hurrengo egun hauetakoak: abenduaren 7an Bilboko Arraiga Antzokian "Diez melodias vascas" deritzaten lanak entzun ahaliko dira, Euskadiko Orkestaren zuzendaritza lana Matthias Kuntzch-en esku geratuko da; bertan ere zenbait abesbatza entzuteko aukera izango da. Abenduaren 9an berriz, Gasteizko Guridi Antzokian eta abenduaren 10ean Donostiako Victoria Eugenia Antzokian "Sinfonia Pirenaica" deritzan lana entzuteko aukera izango da. Kontzertu guztiak ilunabarreko 8tan ospatuko dira.

□ Abenduaren 13an Arrasateko polikiroldegian Ibai Rekonk eta Joseba Gartzonek kantaldi bat eskainiko dute gaueko 10,30tan.

II. Abenduko Musikaldia

Abenduako Musikaldia ekitaldiaren barnean abenduaren 9an Donostiako Foru Aldundian bertan Lluís Claret txelo-joleak Bach-en lanez osatutako kontzertu bat eskainiko du. Abenduaren 16an berriz, Nicanor Zabaleta musikariari kontzertu bat eskainiko zaio Donostiako Victoria Eugenia antzokian, bertan honokoa entzun ahaliko ditugu: Narciso Yepes, Victoria de los Angeles, Kuentz-eko Orkestra eta Donostiako Orfeoia, bakoitzak hoge minututako saioa gauzatuko duelarik.

bertsolaritza

Bertso

Eguna

Askainen

Bertso saioa Ormaiztegin

abendua

10 Ormaiztegiko San Andres jaiak direla eta, abenduaren 10ean bertso saio bat ospatuko da bertako Herriko Plazan. Lazkao Txiki eta Agirre izango dira bertan arituko diren bertsolariak.

Azkaingo ikastolak eraturik abenduaren 7an "Bertso Eguna" ospatuko da. Honokoa duzue egun honetako egitaraua: goizeko 10,30tan meza, eguerdian Errota Berri tabernan bazkaria (izenak emateko hots egin 59540215 telefonora). Arratsaldean, bertso saioa, herriko zinema salan bertan honoko bertsolariok arituko direlarik: Jon Sarasua, Laka, Ezponda, Peñagarikano, Xanpun eta Arzallus. Gai jartzailea Fermin Miura izango da.

ihardunaldiak

Hirugarren Adinekoen V. Astea Ordizian

San Jose Egoitzako Batzordeak antolatutako, Ordiziako Elkarrekin laguntzaile direlarik eta Udal Gorenak babesturik, azaroaren 29tik abenduaren 8ra bitartean «Hirugarren Adinekoen V. Astea» Ordizian ospatzen ari da. Honela, abenduaren 7 eta 8rako egitaraua honokoa hau duzue. 7an, eguerdiko 12tan, Ordiziako Santa Ana Abesbatza raituko da. Ondoren, Txapel-Gorri Elkarrekin antolatuta, partaideei eta egoiliarrei hamaiketako eskainiko zaie. 2tan, egoiliarrentzat bazkari bikaina, Oria Anaiak trikitilariak alaiturik. 5,30tan, Beti Alai pilotalekuan, Jai Alai Elkarrekin antolatutako pelotariak. 8an, goizeko 10etan, Laguntasuna Errondaiaren goizeresia. 2tan, amaierako azken bazkaria, sospresa eta moztarrotuen dantzaldiarekin, «Gelaxo» orkestak alaiturik. Bestalde, abenduaren 6, 7 eta 8an Udaletxeko Batzar Aretan, Ordiziako erretiratu eta pentsionistek egindako lanen erakusketa.

Arabako Astronomia Elkarrekin hitzaldi zikloa aurrera

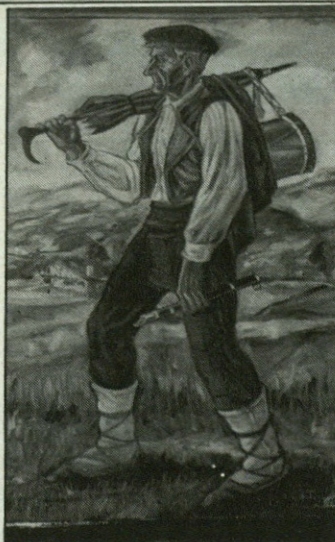
Arabako astronomia Elkarrekin datorren urteko maiatzera bitartean eratu dituen hitzaldi zikloaren barruan, abenduaren 12rako beste hitzaldi bat iragartzen dute. Hitzaldi ziklo honen helburua astronomia zientziaren hastapenak kalera eta eskoletara hedatzea izango litzateke. Esan beza-

la, egun honetan bigarren solasaldia izango da Francisco Barreiro astrofisikoa-ren eskutik. Oraindik tratatuko duen gaia jakitera eman ez bada, antolatzaileek interesgarria izango dela agintzen digute. Hitzaldi guztiak bideoz grabatuko dira, ondoren eskoletan eman ahal izateko. Ordua eta tokia: arratsaldeko 8,30tan, beti ere Arabako Kutxak, Fueros kalean duen kultur aretoan.

Euskal Antzerki Ihardunaldiak

«Euskal Antzerki Topaketen» barruan, abenduaren 13 eta 13an, Euskal Antzerki Ihardunaldiak ospatuko dira Azpeitian. 13an, 11etan, alkateak parteideei ongi-etorria eman- go die. Ondoren Iñaki Barriolaren aurkezpena. 13,30tan bazkaria. Arratsaldean hainbat hitzaldi izango dira: 3,30tan «Euskal antzerki eguleak eta itzultzaileak: gaur eta geroa»; 3,30tan ere «Euskal antzerkia komunikabideetan»; 6,30tan «Euskal antzerkia hezkuntza barruan»; ordu berean «Antzo- kiak, egitarauak, diru laguntzak». Gero, 9,30tan afaria, ondo- ren antzerki emanaldi bat izango delarik: «Nun banka, han kalka» antzezlan, Hazparneko Maribisos taldearekin. 24ean, 10etan, beste bi hitzaldi izango dira: «Antzerkia gi- zarte elebidunaren aurrean» eta «Antzerkilarien heziketa». 11,30tan debata: «Antzerki amateur eta profesionalaren rol-ak euskal gizartearen aurrean. Ondoren bazkari batekin amaituko dira ihardunaldi hauek. Hitzaldi guzti hauetan an- tzerki munduan oso ezagunak diren pertsonen parte hartu- ko dutela aipatzekoa da.

Abenduaren 7 eta 8rako bestalde, Kongreso TTipi bat era- tu dute antolatzaileek, «Hizkuntza minoritarioen antzerkia» lemapean, izen hau hartuz bi egunetako bilakurak prestau asmoz. Bertara bai Galizia eta Kataluniako ordezkariak eto- rriko dira.

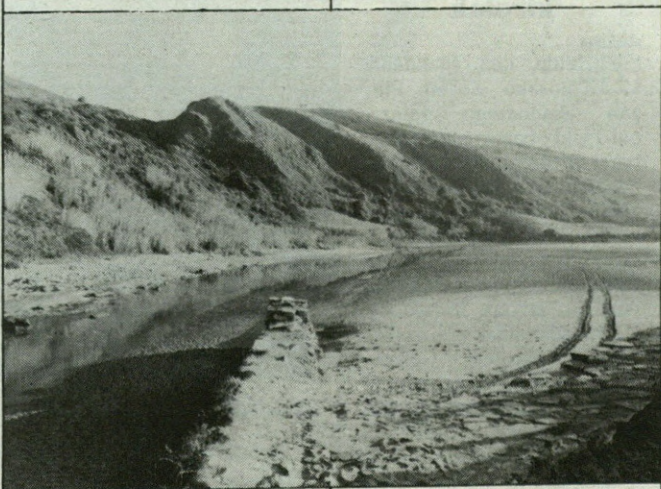
Euskal Arteko II. Biurtekoa Zornotzan

Zornotzako Udalak, koope- ratiben fondo erideak, eta «Lurko» udal artegintza lante- gi herrikoia, 1.986. go euskal arteko biurtekoaren bigarren ekitaldirako dei egin du, zei- nerako epea azaroaren 27tik abenduaren 21ra bitartekoa bait da. Biuteko honetan parte hartzeko Euskal Herriko zazpi probintzietan jaio edo bizi diren pintore edo eskulto- re guztiek har dezakete parte, artelanak helbide honetara bi- daliz: «Enrike Renteria Udal Erakusketa Gela, Zornotza». Partaide bakoitzak bi obra baino ezin ditzake aurkez, gaia eta teknika librez osotu- rik. Jasotzen diren obrak; aukeraketa bat egin ondoren, abenduaren 20an erakutsiak izango dira urtarrilaren 6ra bitartean.

Ekologi astea

Zarautzen

Zarauzko talde ekologista antolatzaile delarik, abenduaren 8tik 14ra bitartean, Zarautzen topaketa ekologista batzu eratu dira. Egitarauan, hiru hitzaldi izango dira, bizikleta martxa bat, ibilaldi pedagogiko bat herriko erribera eta paduran zehar, mural pintaketa plazan eta firma bilketa larunbatean eta igandean. Topaketa hauen gai nagusia honako hau duzue: «Erribera, padura eta itsasoa garbiak eta bizirik; emisariarik ez».

Literatur lehiaketa Lasarten

Lasarte-Oriako udaletxea- ren euskara azpibatzaileak Gabonetako kanpaina ba- rruan eratu duten Literatur le- hia- ketaren berri eman digute. Bertan, Lasarte-Orian edo Zu- bietan jaio, bizi edo ikasten duen edonork har dezake parte. Lan guztiek argitaraga- beak eta euskaraz izan behar- ko dute. Pertsona berak, sail berean lan bat besterik ezin aurkeztu izango du. Literatur lehiaketa 3 mailatan sailkatu- ko da: lehen maila, 14 urte bi- tartekoak bertsoa eta ipuina sailetan parte har dezaketela- rik; bigarren maila, 15 urtetik 19ra bitartekoak, bertsoa, ipuina, poesia saiakera eta an- tzerkian parte har dezakete hauek; eta azkenik, 20 urtetik gorakoak, hauek ere aurreko sail beretan parte har dezake- te. Lanak «Lasarte-Oriako II. Literatur Lehiaketa» izenburu- pean eta zein sailetan parte hartzen den adieraziz, Lasar- te-Oriako Udaletxeko Euska- ra Zerbizura bidaliko dira. Lanak Bidaltzeko epea aben- duaren 15ean amaituko da.

lehiaketak

Kultur lehiaketak Arabian

Gasteizko Aurrezki Kutxak «Obras sociales» delako saila- ren bitartez hiru kultur lehia- ketak konbokatutako, denetan lanak aurkezteko epea aben- duaren 30ean amaitzen dela- rik. Lehiaketa bat, pintura, es- kultura eta beste arte plasti- koei dagokien, ondoren Lau- dio, Gasteiz eta Amurrioko aretoetan erakutsiko direla- rik. Bigarren lehiaketa litera- turazkoa da, erdaraz nahiz euskaraz, ipuina, olerkia eta saiakera arloetan, gai muga- tzaile batekin: «Gasteiz eta Araba edozein esparrutan», diote. Hirugarren lehiaketa musikari buruzkoa du: Ara-

bako musikaren konposaketa- rako IV. lehiaketa, edozein musikarientzat irekia; lau mi- nututatik hamarretara bitarte- ko lanak izan beharko dute, beti ere Arabako kultura eta ohituretan oinarrituak gaine- ra.

ikastaroak

■ Donostian, Sadhana loga Zentruan abenduak 6, 7 eta 8an erlajazio eta masaje ikastaro intentsiboa ospa- tuko da. Zuzendaria: Iñaki Otaegi.

■ Hondarribiko Klink Elkarteak antolatu- tako euskara ikastaroa egun hauetan hastekoa da. Bertan parte hartu nahi duten guztiek ize- na Klink-en bertan eman dezaten, arratsal- deko 6etatik 7etara bi- tartean.

jaiak

Iparraldeko euskal prentsaren gaua

abendua

13 Iparraldeko prentsari eta jendeari dei orokorra za-baldu diete datorren abenduko **13**rako Herriz-Herri astekariak, Gure Irratiak, Irulegiko Irratiak eta Xiberuko Botzak. Prensaren foruma, jan eta edateko eta gero gaubeila bat izanen da Makeako Gaztetxean. Arratseko 7tan bi mahainguru izanen dira: "Euskara eta prentsa" eta "Bi-harko herri prentsa". Arratseko 9tan, jatekoen eta edatekoen aldi. Gau festa ondotik hasiko da. Bertsolariak: Alkat eta Laka; kantariak: Ange Dualde, Amaia Zubiria, Irigoien anaiak; Harluxet eta Irigoien historio kondariak eta azkenik, antzerki zati bat ere Zuberoko Gaialdikoek emanen dute.

Herriko festak Ormaiztegin

Hasiak dira dagoeneko San Andres jaiak Ormaiztegin, baina halere hilaren **10**erako egitaraua heldu zaigu. Honoko hau duzue. Goizeko **10**etan, kalejira txistulari eta trikitilariakin. Ondotik, Ziklo Korsean VIII Kriteriona jokatu da. **12.30**tan Lazkao Txiki eta Agirre bertsolariak herriko plazan. Arratsaldeko **5**etan, herrikirolak herriko frontoian. Astelehenean eguerdian, txikiteoa. Arratsaldeko **5**etan, txistulariak eta «Los Incansables» batetik bestera. Honelaxe emango zaio bukaera Ormaiztegi San Andres festaburuari.

Herri kirolak Ormaiztegin

abendua

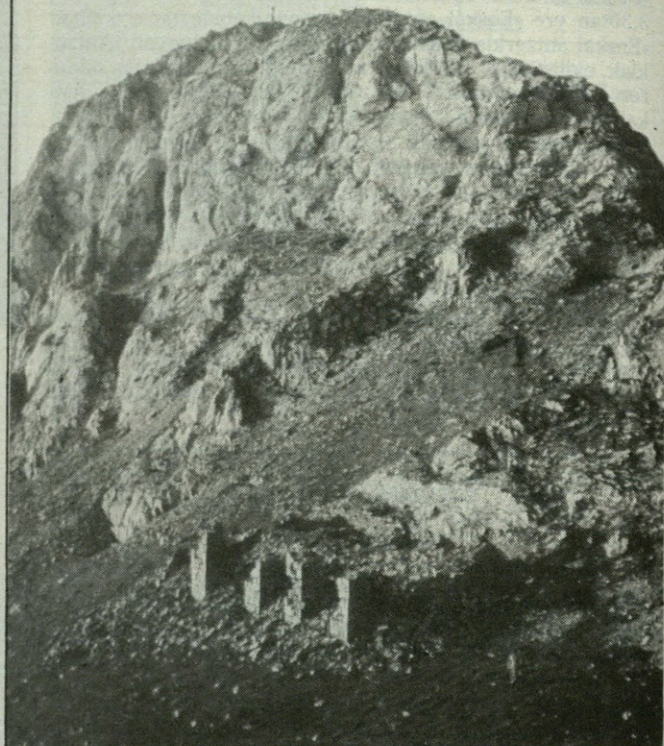
10 Hilaren **10**ean, arratsaldeko **5**etan bertako San Andres jaiak ospatzen direla eta herri kirol saio bikain bat antolatu dute. Jose Benito Esnaola «Lakiola» eta Xabier Aranberri, Genaro Laskurain eta Pedro Lizarazuren kontra aizkoran. Zortzi kanaerdiko moztuko dituzte. Segidan, harrijasotzaileak: Julian Etxaide eta Jose Antonio Etxezarreta arituko dira harria jasotzen. Ehun kilotako harri zilindrikoari nork eman jasoaldi gehiago izango da zeingehiagoka. Tarteka marteka bertsolarien eta trikitilarien saioa.

kirolak

Tolosan herri kirolak

abendua

7 Heldu den igandean Tolosako Zezen Plazan Andoaingo Idiazabal-Txiki baserriaren alde herri kirol txapelketa bikain bat ospatuko da. Bertan Elizegi eta Bengoetxea Gipuzkoako txapeldun trontzolariak, iparraldeko Latasa eta Dolimon txapeldunen aurka ikusteko aukera izango da. Harrijasotzaileak ere ez dira faltako: Saralegi, Goikoe-txea, Ostolaza, Zelai eta Perurena. Aizkolariak ere han izango dira: Etxebeste eta Arrospide, Ugarteburu eta Olasagastiren aurka; Arria eta Mendizabal, Mindegia eta Larretxearen aurka. Azkenik desafio bikoitz bat ere izango da, egurra moztu eta korrika egin beharko dutelarik. Lehiakideak Ayerbe eta Eñarena, Fausto eta Mugertzaren aurka. Jaialdi bikain honetan Lazkao Txiki eta Lizaso bertsolariak ere parte hartuko dute. Trikitilariak ere ez omen dira etxean geldituko.

mendi ibilaldiak

abenduaren 7rako

- ☐ **Kresala** (Donostia): **6, 7** eta **8**an Parisera bidaia.
- ☐ **Tabira** (Durango): **6, 7** eta **8**an Belaguara.
- ☐ **Gasteiz**: ibilaldi berezia **6, 7** eta **8**an Toledo mendietara.
- ☐ **Lagun Onak** (Azpeitia): Murumendi.
- ☐ **Pagoeta** (Zarautz): Mailoak.
- ☐ **Anaitasuna** (Iruñea): Hetxo - Osako ohiana.
- ☐ **Sestao**: Pico Mayor-en elkarte honen sorreraren-urteurrena.
- ☐ **Erdella** (Elorrio): Aizkorri.

abenduaren 14rako

- ☐ **Artibai** (Markina): Markina - Motroilo - Aulestia - Markina.
- ☐ **Meategi eskualdeko mendi taldeak**: Altzadi - Plazaola Leitza.
- ☐ **Sestao**: Montaña.
- ☐ **Miru-gain** (Otxandio): Aizkorri, **16**an.
- ☐ **Anaitasuna** (Iruñea): Etxalar - Askua-Aizkolegi - Oronoz Mugaire.
- ☐ **Lagun-Onak** (Azpeitia): Guruzmendi.
- ☐ **Gasteiz**: Peña Carria (helduentzat). Vallegrull - Villamardones (haurrentzat).
- ☐ **Euskalduna** (Andoain): Andoain - Aizkorri - Andoain.

euskal kulturaren
URTEKARIA

86

ARGIA

**EZINBESTEKOA ZURE JAKINMINA
ASETZEKO**

—DURANGOKO AZOKAN SALGAI—

**ETA ABENDUAREN 15-ETIK AURRERA
EUSKAL HERRIKO LIBURUDENDETAN**

Aro berri bat hasi Baskongadetan: koalizio eta nahaspilen garaiak

Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako politikagintzan zatiketa eta inestabilitatea zetorrela iragarri ziguten guztiek, eta azaroaren 30eko bozketak prebisloak anitzez bete ditu. Bi alderdiren arteko tratua ere aski ez deneko egoeran dago Komunitate Autonomoa, PSOEk bere protagonismoa ballatu nahi du behingoz, eta tratuen aurréan Eak bezala PNVk, EEk eta balta HBk ere irabazi lezaketena eta arrisakatuko luketena neurtzen dute.

Intoxikazio nahia zirudien PNV 20 parlamentariaren azpitik gera zitekeela aipatzea bera, eta 17tan gelditu da. Bi hilabete baino ez du eduki Garaikoe-
txeak bere taldea martxan jartzeko eta ia ehun urtetako aparatoak baino hiru postu gutxiago atera ditu. HBk jaistera

kondenatua zirudien eta igotzea lortu du bototan ere, bi parlamentari gehiago ateratzeaz gain, bere historiako kopururik handiena eskuratuz. Beti sondaketetan Eeri xifreak goitik jotzen zaizkiola esan da, eta sondaketen markak hautsi ditu.

Zatiketa, Baskongadetako mapa politikoaren ezaugarria

Euskal hesparruan bakarrik mugitzen diren partidu abertzaleek orohar beren historiako emaitzik borobilenak jaso dituzte oraingoan. PNV eta EAren botoak hartuz, 1984eko autonomikoe-tako marka harrapatu dute. HBk bezala EEk sekula baino boto gehiago eta portzentai hobeak eskuratu dituzte, azken honek batik bat. Eskuin espainolistak hondoa jo du, eta, inportanteena dena, PSOE estabilizatu dela dirudi.

Zer aldatu da? Politikari guztiek aitortzen dute, aho batez, aukera politi-

koen fragmentazioa dela aldaketa nagusia. Bitan banandu ziren jeltxideak, eta autodeterminazioa defendituko duela agindu duen eta Baionan «Zazpiak bat» aldarrikatu duen Eusko Alkartasunari denbora gutxian protagonismoa eman diote botoek. PNV jo da frakasatutzat, baina ezin da ahaztu eszizio eta guzti ere, berak bakarrik 40.000 boto baino ez duela galdu ekainetik honun-tza.

Gutxiago aipatzen dena da bototan HBk hirugarren indar politiko izaten jarraitzen duela. Hego Euskadin marko politiko berri bat eskatzen duen jendetzak gutxienik kopuru hori du, beraz. Baina fragmentazioaren poderioz PSOE ez da 20 eskainuetara iritsi, PNV uste baino apalago geratu da, Eak berriz 14ak erdietsi ditu... eta edozein tratu, salbu eta PNV-PSOE, hiru partiduren artean burutu beharra dago.

Eta PNVren hegemonia hola bukatu zen... oraingoz

Urtetan luzatu den krisia azkenean zatiketan bukatzeak haize berritzaileak ekarri ditu jeltxideen artera. Ekaineko lejislatiboetako 304.000 boto urriak 451.000taraino iritsi dira berritzaileak EA eta PNVk bildu dituztenak batuz; lurpean krisi bizian egon arren Garaikoetxea lehendakari eta alderdi itxuraz konpakto bat agertzen ziren 1984eko otsailean bezainbat boto, berdin-berdin. Lasterre-

rako ez bada ere, ondorioa begibista-koa da: indarrak elkarren artean berritzaileak, EAJ eta Eak berritzaileak elkartze bidean abiatu behar dute.

PSOE 1984eko maila berean mantendu da, eta bere 247.000 botoekin 3.500 irabazten ditu. Ekainetik 35.000 galdu ditu. Lejislatiboetan haina ez du lortzen autonomikoetan, eta datozen munizipal-letan gutxiago bilduko ditu. Felipe Gonzalezen 1982ko uholde hura betikotz bukatu zen. Boto espainiarzaleak alde horretatik estabilizatua dirudi.

Herri Batasunak 41.000 boto irabazi ditu 1984etik, eta Euskadiko Ezkerrak 38.000. Modu diferentean, ordea: HB ekainean igo zen gehienbat —harrez gero 5.000tan igo da— eta EEK 24.000tako gorakada egin du ekainetik honun-tza. Esplikazio bat: EEK PSOEtik hartu omen ditu boto horiek. Bada beste esplikazio posible bat: zentsoa zenbaitean ugaritu den eta abstentzioa zenbat jaitsi den kalkulatu, 1984eko aldean ia 90.000 boto gehiago ziren oraingoz. Antzeko zerbait igo dira bi partidu horien artean.

Bototan PNV nagusi eta HB hirugarren indar

Ia Alianza Popular soilik den CPK 45.000 boto galdu ditu 1984etik baina CDSk 40 irabazi ditu. Beti bezala, beraz, 100.000 inguru botok hor egoten

segitzen dute, Fragak dimititu ondoko eskuin espainola noiz berreraikiko den zain.

Abstentzioa ia 3 puntutan izan da 1984eko autonomikoetako baino ba-juagoa, eta ekaineko lejislatiboetako baino apalagoa ere neurri beretsuan.

Garaiko eta Bandres... ala PNVko norbait?

Bati eta besteri galdetu eta politikazaleen kiniela gehienetan agertzen den koalizioa PSOE-EA-EE dela dirudi. Baina azken bi talde hauetako buruek eskatu dute lehendakaria abertzalea izatea. Ametituko al du Benegasek koalizio bat bera buru joan gabe?

Koalizio horrek, bestalde, EAri ez dio oso leku erosoak uzten. PNVko aparatua baino abertzaleago erakutsi du burua, Baionaraino joan da —eta Iruñera?—, eta orain jeltxideak baztertuz PSOEko mamuarekin? EE seguruenik gustorago lihoake sozialistekin, eta bere desgastea txikiagoa litzateke, baina seguruenik lehendakari Bandres jar-tzea esijituko luke. Ez al da larregi esijitza?

EA autodeterminazioa eskatzetik PSOErekin elkartzera?

PNV-PSOE koalizioa ere zenbaitek posibletzat ematen du. PNVk berak baztertzen duela dirudi hori, eta ebidentzia batek garrantzia baztertzer-

Benegasek lehendakari behar du hortakotan, eta PNVk ezin du hori ametitatu. Desgaste handiegia litzateke, zer esanik ez aurrean EA duela, eta oposizioa nahiago du.

Eta oposiziotik min handia egin lezake PNVk. Autonomiak eraikitako erakundeetan bere sareak ditu ongi errotoak, eta abertzaletasunaren erradikalitateak arnas berria emango lioke. HBrekin gauza asko batera antolatu litzazke.

PNVri karta guztiak ez zaizkio ahiu oraindik

Eta zergatik ez PNV-EA-EE? Denbora badago PSOErekin koalizio elkarriketak hasi eta haserretzeko. «Herri

honen borondate maioritarioa abertzalea da» diote guztiek, eta Jaur-larritzan bezala Ertzantzaren, ETBn eta zer esanik ez diputazioetan —eta udale-tan, udaberriari begira— istilu gutxi-ago sortuko luke horrek PSOE Aju-ria-enean sartzeak baino. Madrildik ere gobernabilitate alternatiba hori ez litzateke gaizki ikusiko agian.

Eta elkarren arteko liskarrak? Zer egingo du, gainera, HBk tarte horretan? HBk sartuko al ditu aldaketak bere joko politikoan? Askok arriskatzeko du berritzaile, baina kanpora begira asko astindu lezake. Hori baino lehen nahiago izango dute denek, behar bada, Iñigo Agirre buru duen go-bernu tripartito ahul bat. Baina zenbat hilabetetarako?

Abstentzioaren gutxitze hori, zentsoaren ugaritzea eta PSOEren beherakada dira PNV-EA bikotearen, HBren eta EEren aurrerakadaren oinarria. Eskuin espainolak galdutakoak ere norabait joango ziren. Soziologoek erabaki bezate nola zehaztu gehiago.

Botoen gainera portzentaiei begiratzeari ere interesgarria da. 1984eko boto kopuru berdinarekin, orduan 42,0tara iritsi baziren orain 39,15etan geratzen dira. PSOEko botoemaitelen %22,04 harpatu ditu, eta 1,06 galtzen du 84etik. 1982an eskuratu zuen 29,3 hura urrutit geratzen da oso, eta jeneraletako 26,0 ere bai. Baina 1980eko urte triste hartan 14,2rekin erantsi zitzaion zigorra ere bai.

HB 17,47an dago, eta 2,7 irabazten ditu aurreko autonomikoetatik; ekaineko lejislatiboekin enpatetik egiten du. Orain arte zeukan portzentaia handiena, 1980eko 16,5, gairatzen du. EE 10,81 batean kokatu da; 1984ean %8an zegoen, eta geroztik ekainean 9,0tara igo zen eta orain beste 1,81 gehiago irabazi ditu. Ez dezagun ahaztu, munizipalatarako inork amets gaiztorik egin ez dezan, euskal eremuan mugitzen diren taldeek autonomikoetan dutela pagotxik gozotzen.

Gipuzkoa, herrialderik abertzaleena

Gipuzkoak segitzen ditu txintxoaren kontsigna abertzaleak, bai alderdiei botoa ematerakoan eta bai abstenitzekoan ere: lejislatiboetik alderik handiena hemen ematen da. Araban aldiz

bietan abstentzioa berdintsua da.

Zatitu arren, jeltxideek segitzen dute nagusi Gipuzkoan, EAren siglekin. EA eta EAJ elkartzuz, 1984ean baino seirehun boto gehiago. Portzentaiaetan puntu bat galtzen dute. EA baino 6.000 boto gutxiagorekin, bigarren indarra HB da, eta honek hemen dauka Euskadi osoko indarrik handiena portzentaian ere: botoa eman dutenen %21,60.

EEK lortu du berrir 1979ko zifra gairatzen. Honek ere HBk bezala 83ean jasan zuen debaklea, Junta Jeneraletako hauteskundeetan, eta gehiago kosta zaio gairatzen, baina azken aurrerakadak ikusgarriak izan dira.

PSOEko beherakako joeran segitzen du, 80ko zuloa urrun badu ere. AP eta CDSren artean 84etara inguratzen dira, baina 86an eskuratu zituztenak EA eta PNVren eskuetara ihesi joan bide zaizkie.

Igandekoak garamatza EAJ eta EAren artean akordio batera iritsi beharraz grafikoki ohartzera: igandeko erre-sultatuarekin, hurrengo udal hauteskundeetan —koalizioerik ez balego— Gipuzkoako 28 herritan HBk leukake alkategoa. Horieta asko herri txikiak dira, baina tartean daude Antzuola, Irura, Lazkao, Lezo, Pasaia, Billabona eta Bergara. Hatxebero askok igandean «aitaren eta semearen» egiten zuen, eta erdaraz bati entzun genion bezala, «no caerá esa breva».

Euskadiko Ezkerrak azkenean bete dezake bisagra papera

Bi igoera elkarren segidan, eta EEk bere hautesleria finkatu samarrik duela esan daiteke. Boto mailako sendotze honek piztu du bere buruzagietan Italiako erradikalen edo Europako zenbait partidu liberalen lana egin ahal izateko itxaropena: koalizioetako bisagra.

Madrilatik ere EEren arrazoinaren indarrari abegi onez erreparatzen zaio. «El País»ek bere editoriale batean zioen bezala: «Euskadiko Ezkerra, que reúne entre sus líderes lo más lúcido de la política vasca...» ETA PM-Vilen likidazioa eta ondoren reintertzio lanetan egin dituztenak dira, besteren artean, Madrilgo zenbaitentzako aski garantzia.

Hautesleriarik dagokionez, Bandresen irudiak eta EEren mezuak Euskal Herrian lekua badutela erakutsi dute. Baina mezuak baino gehiago inportatu dute orain eskainuek, eta 9 postu daude EEren esku. Horra bisagra perfektua 75 biltzarkideko Parlamentu batean.

Europako berdeen eta sozialdemokraziaren artean

HBk askotan mespretxuz tratatu ditu EEkoak, eta arreta pittin batez jokatzeari hobe dute hemendik aurrera. Batetik, EEren mezu ideologikoa oso onargarri egiten da, eta HBk seguruenerik errezezi utzi du alde batera horrekin borrokatzea, sekula EEtik arazorik etorriko ez balitz bezala.

Baina joko parlamentarioak karta asko eskaintzen ditu, eta EEkoek jakinen dute erabiltzen. Inplantaziorik onena hiri handietan erakutsi dute, herri txiki askotan beherakako joera zuten bitartean. Orain bai esan dezaketela «nos van a oír».

Araban PSOE nagusi eta EE ia HB bezain indartsu

Araban jeltokideen zatiketarik eskuetara eramane die garaipena sozialistei. EAJ eta EAren botoak batu eta sekulako gehienak osatzen dituzte, nahiz eta portzentaietan 84ekoak baino apalago geratu. PSOE ekaineko jeneraletatik urrutitatu geratu da, baina 80an hondoa jo zuen hartatik herrialde horretan oso ongi antolatuta dela erakutsi du.

HBk gorakada polita egin du 84ekoekin alderatuz, eta lejislatiboetan baino boto gehiago ere batu ditu. Gorakadatik nabarmenena EEk egin du, eta asko hurbildu zaio HBri. Aipagarria da Gasteizen EEk gehiago duela HBk baino, oso kontututa hartzeko fenomenoak duen gabe.

Eskuin espainolak lehengoan segitzen du, 20.000 boto. Lejislatiboetan, hala ere, 32.000taraino igoak ziren. Ez dago, ordea, pulamentuzko zerrenda eskuindar espainolistarik ez Araban eta ez beste bi eskualdeetan.

Bizkaian ere aukera honek beherakada bat jasan du. Eta inola ere ez da arrimatzeko ekaineko lejislatiboetako kopuruetara. Hori begiratzekotan, ordea, jakin behar da Bizkaian badirela 100.000 boto Komunitate Autonomoan ere eskuin espainola berriro noiz antolatuko den zain.

PNVk ekainekoak bakarrik gainditu eta HBk 100.000ko lista

Bizkaian, eta EAKoen operazioaren ondorengo erreazioa dela medio, PNVk berak bakarrik ekaineko lejislatiboetan

ko kopuruak gaintu ditu. Bienak zaku batean sartu eta 84ekoetatik zertxobait jaisten dira. PSOEkoek ere berdintsu segitzen dute, 5.000 bototan mehoratuz. Baina 84ean artean 82ko emozioaren hondarrek segitzen zutela esan bazitekeen, oraingoan garbi dago nahiko boto kontsolidatuta dela.

EAK, Bizkaian ateratzen zelarik egoerarik ahalenean, ia aparatorik gabe, 11,77 puntu ateratu ditu, PNVk 28,86 eskuratu dituen bitartean. Bizkaikoak erakusten du, seguruenik, Garaikoeak oraindik non irabazi baduenaren segurtasuna, eta PNVko aparatoan ere etsipenik handiena horrexek sortuko zuen.

HBk lehendabiziko aldiz gaintu digu 1980ko kopuru mitikoak eta 101.000tara heldu da. 84ean 77.000 bakarrik zituen, eta ekainetik ere gehien hemen igo da. Komunitate Autonomoko portzentaiari inguratzen zaio, %16arekin.

EE berriz luzaz egon da 40ko kopuruetatik ateratu ezinik eta azkenean despege oso azkarrean sartu da: 64.900 boto biltu zituzte. Gipuzkoan 80ko kopuruetara iritsi badira, Bizkaia eta Araban aldiz askoz gorago dabilta.

Erabateko probisionaltasunaren fasean sartu gara

Aukera abertzaleak aurrera ari dira, beraz, kupidarik gabe, eta espainolak edo mantendu, PSOEren kasua, edo doi-doi esistitu egiten dute, eskuin espainolaren kasua; honen indarra, dena den, ez da mespretxatzekoa, Araban bati bat.

Eta panorama politikoaren zatiketa

ikusiz, badirudi 1984ean hasten den al-dapan behera putzu zuloraino jaitsi direla partiduak. Autonomi Estatutoak sortu dituen erakundeak jeltokideen neurria josiak ziruditen, eta azpitik zerabilten tira-bira 83ko Eguberrietan azaleratu zen, Garaikoeak egin zuen dimisio-imintzio harekin.

Sekulan baino boto gehiago bildu arren, gehiago minoritario zegoen. Oron buruan, LTH eta Nafarroa tartean zirela, PSOErekiko legealdi tratua-rekin ekin zitzaion hurrengo faseari. Barne krisiak, ordea, konponbiderik ez zuen, eta legealdi tratua batek ere konpondu ezin dezakeen egoeraino iritsi zen PNV bitan zatitzean.

Eskainu gehien berak lortu eta PSOE-rekin legealdi tratua baten bidez gobernatzea espero zezakeen Ardanzak. Hori ere ukatu zaio. Zaila dirudi koalizioa eginez gero, eskainu gehien dituenak gutxien dituenari presidentzia uztea. Eta beste edozein posibilitatek, berriz, hiru partiduren arteko akordioak eskatzen ditu. Probisionaltasunez betetako etorkizuna dator, beraz.

Lehendakaria izendatzeko negoziaketak luzeak izanen dira

Koerentzia pittin bat eskaini zezakeen partidua PNV zen eta hautsi zen. Euskal mapa politikoan taldeak dauden bezala konpartimentatuta egonik, akordio finkorik ezin asma oso errez. PSOEk hartzen du sekula eduki ez zuen protagonismoa, baina kontuz ibili beharra dauka, gehiago diren nazionalisten artean hanka ez sartzeko. PSOE bere interesez gain Estatuaren ere zaindu behar ditu, eta Benegas lehendakari jartzea desestabilizatzailea litzateke.

EA eta PNV urrutiegi iritsi dira beren haserrean, baina batik bat municipalitate-tarako akordioaren batzuetara iritsi beharra daukate. EEk berriz espero baino protagonismo handiagoa eskuratu du, konbinazio askotako bisagra bihurtuz. Ongi jokatzeko gero, Parlamentuak etekin handiak ematen ditu.

HBk aldarrikatu duen ingobernabilitatea hor dago, beraz, talde guztiak eta seguruenik HB bera ere harrapatuko dituen. Aro nahasi bat hasten da, eta denbora baten buruan estabilitate minimo baten bila beste kontsensus bat bilatzen hasi beharko da. Baina hori gero da. Orain lehendakari zarako borrokan zurrunbiloa aste batzuetarako.

Iñaki ZUBIONDO

Lurrik ugari, lurjaberik gutxi

Nekazariak benetako erreforma nahi, fazendeiroek daukatenari eutsi

Zenbaitek ostiral honetan Espainiako telebistan «Cabra, hiltzeko markatua» izeneko film-erreportaia ikusteko aukera izan/izango duzue. Cabrak eta cabratarrek eramandako borroka jarraitzaileak ari dira oraindik, Brasilgo mendio-oihanetan, lurri buruzko beren eskubideak eskuratu nahian. Asko hitz egiten da Brasilgo nekazal erreformaz. Gutxi dakitena da aurten, fazendeiro eta posseiroen arteko lisakarretan, hirurehun bat pertsona hil direla jadanik.

Ikusi batera esango genuke, gobernu militarren pean (1964-1985), Brasilen aspalidaniko nekazaritza-moduen kaltetan egin zirela erreforma batzuk. Familiakako produktzioa eta produktzio komunitarioa (indioena adibidez) gertatu ziren beraz galtzaile. Gobernuaren politika, iparrekialdeko nekazariarentzat (nekazari multzorik handiena pilatzen da hor) nolabait mesedegarri gertatu zen: kontsigna hauze zen, alegia, «Iparrakialdeko lurrik gabeko gizonentzat, Amazoniako gizonik gabeko lurrak».

1970ean gobernu bertako nahiz atzerriko kapital handiaren alde apostu egiten hasi zen. *Poloamazonia* sortzen ari zen: hazienda edo etxalde handietan biltzen ziren propietateak (1970tik 1980ra maizterren kopurua 51.800etan gutxitu zen, halaber "medianero"ena, 61.400etan). Hortaz, beste herrialdeetako problemak erreproduzitzen ziren. Rondonia, Acre, Amapá, Amazonas eta Pará estatuetan 40 milioi hektarea biltzen zituzten 152 enpresa zeudela konprobatu zen.

Botere politiko berriak egitazko erre-

forma bat agindu zuelarik, Brasilgo mendietan sua, itzali gabe, hedatu egin zen: nekazari pobre eta *posseiroek* (titulurik gabe lur puska batean kokatu diren nekazariak) inbasioak ugaritu zituzten, eta horien kontra jota *fazendeiroek* hilketak multiplikatu zituzten.

Latifundioak, geroz eta handiagoak

Sei urtetan 1978tik 1984era bitartean latifundioak 97.209.042 hektareetan emendatu ziren; oraingo nekazal erreformak aurreikusten duenez, lau urtetan lurrik gabeko artean 43 milioi hektarea banatuko dira. Hori horrela balitz ere, zera esan nahi luke noski, erreformak lurjabe handiei ez diela bat ere minik egiten, urte gutxitan bi «nekazal erreforma» berenganatu dituzte-ta. Baina gainera planak ez dira inondik ere betetzen ari.

Lehengo urteko usteen arabera, 1986an ehun eta berrogeitamar mila familia instalatu behar ziren propietate berritan. Irailaren hasieran berriz, 186 propietate baizik ez ziren espropiatu,

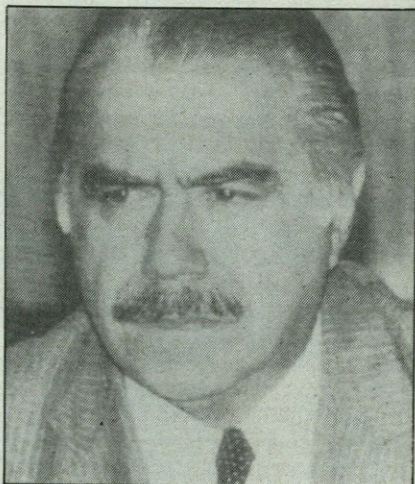
Lurrik gabekoen mugimenduak fazendeiroen UDRrekin topo egiten du.

eta beroietan zortzi mila familia instalatu ziren: asmoetatik urruntxo bistan denez.

Jakina: erreformaz hitz egiten entzun eta berehalaxekoan, *fazendeiroak* bildu ziren, eta antolatu, eta espropiatze prozesuari hainbat traba jartzen hasi zitzaizkion; traba "legalak", askotan, hala nola landu gabeko edozein lurrentzat "emankor" titulua lortzea, edota etxalde batentzat "nekazal enpresa" rena, zeinarekin ezinezkoa bait da espropiatu dezaten.

18 milioi lagun emigratu hamar urtetan

Belo Horizonte, Rio de Janeiro eta batez ere Sao Paulo-ra jo dute mendierrietatik hiritaratutako nekazari horietako gehienek. Datu jakingarria da Brasil guztian iparrekialde dela jendea galdu duen, jendea hustu den eskualde

Jose Sarney, Brasilgo presidentea.

Lurra eta odola

«Sei egun hauetan ikusi duguna espantagarri da. Indartsuenaren legea da nagusi han. Ehunen bat nekazariekin mintzatu gara eta denbora gutxi honetan ehun bat etxe errerik antzeman ditugu.

Centro-dos-Canarios-en, 1964ean sortutako herriskan, Goias-eko polizia militarrik bertako hogeitamabi etxeak, hustu ondorenean eta familiakoen begi-bistan, kiskali ditu. (...) Xinguara-n, aurtan bakarrik, hemezortzi pertsona izan dira asasinatuta. Viseu komunan, Gleba-Cidapar sektorean, non Banco Denasa deituriko taldeak, duela mende batetik hona hamar mila familiek okupatutako 300.000 hektareak bereganatu nahi dituen, berrogeitamar lagunetik gora hilik gertatu dira pasa diren hamabi hilabeteetan. Nekazari talde batek bere lurrak utzi ditu eta eskualdeko basoetan bizi da, beren lurrak defendatzeko asmoz. Jende asko izan da deserriratu, edota indemnizazio bat onartzera behartua. Baina orain biolentziaz erantzutea erabaki dute.

Eta, horrelako ekintza konkretuez aparte, beste alderdi batzuk ikusi behar dira. Adibidez, empresa handiak ari dira gobernuarengandik lurrak eskuratzen, gero berbanatuko dituzten aginduekin; gero ez dituzte banatzen; hori egin du, adibidez, Bradesco bankuak.

Bestetan berriz honela egiten dute: "partikular" batzuek lur-puska bereziak erosten dituzte (3.000 hektareatako puska, horixe bait da gobernuak ezarritako maximoa). Gero egiten dute lurralde guzti horiek azpitik nagusi bakar baten eskutan utzi, eta honek ehun (ehun baino gehiagokorik ezin bait da lege) puskatako etxalde bakar bat osa dezake (...)

Hilketak zirela-ta eliz gizon batzuek idatzitako txostenetik

bakarra. Esan beharrik ez dago, inmi-grante hauek auzo miserableetako faveletan pilatzen direla.

Brasilgo populazioaren hiru parteetatik bi pobrezian aurkitzen dira. Heren bat «Afrikasiako zokorik miserableenetakoak bezalako kondizioetan» aurkitzen dira. Errentaren partiketa munduko desberdinetakoa da: populazioaren erdiak errentaren %13,6a eskuratzen duen bitartean, populazioaren %10ak errenta horrexen %46,2a bereganatzen du.

Klase borroka zorrozten ari da

Ditugun datuen arabera, nekazariak indartzen ari dira, lurrak okupatzeko daramaten borroka horretan. Nekazal sindikatuetan, 1978an 5,7 milioi lagun baldin bazegoen, gaurregun 9,5 milioi lagun omen dago. Datua, horrela hartuta, ez dateke oso esanguratsua, baina bera ematen den gerra kontestuan garrantzizkoa ematen du.

Lurrik gabekoen borroka Brasilgo hamabost departamendutan zabalduarik omen dago, baina batez ere Ertegoaldeko eskualdeetan, Paraná, Santa Ca-

Amazoniako lurralde berrietan beste eskualdeetako faziendak nagusitu dira azkenean.

talina eta Rio Grande do Sul-en batipat. Kolonoak, medianeroak, maizterrak, azukre-langileak eta espropiatutako langile tikiak ari dira mugimendu horretan. Badituzte kanpamentu-punta batzuk, 25 bat mila familia biltzen dituztenak. Horiek dira nekazarien abangoardia, nahi baldin baduzue.

Latifundistak ere prestatu dira ordea. Joan den urtean UDR sortu zuten

(Union Democrática Rural), ganaduzainak batzen dituen batipat eta kontutan hartzeko botere ekonomikoa daukana. Bestalde latifundista edo fazendeiro hauek nekazarien aurkako ekintzetan berrehunen bat pertsona hil zituzter 85ean eta hirurehunetik gertu daramatzate 86 honetan.

P.S.

«Mulleres nacionalistas galegas»

Tendentzia berri bat Galiziako feministen artean

250 emakume inguru bildu ziren duela aste pare bat Santiago, «Mulleres Nacionalistas Galegas» delako erakundearen Asanbladan. Zazpi eskualdeetako emakumeak (Santiago, Co-ruña, Vigo, Pontevedra, Lugo, Orense eta Ferrol) aritu ziren erakunde berri oinarriak eztabaidatzen. Erakunde honen sorrera bi urtez emandako prozesu baten emaitza da, Galiziako askapen mugimendurekin loturik agertzen delarik erakunde feminista hau.

«Mulleres Nacionalistas Galegas» erakundeko partaideak Santiagon bururiko Asanbladan.

Galizako mugimendu feminista 1970.ean sortu zen Estatuko partidu ez-kertiarrei loturik, beste herri askotan gertatu izan den bezala. Ordutik hona, hamaika banaketa izan du, banaketa bakoitzean militantzia murriztu izan zaiolarik.

1979. urtean bizi izan zituen mugimendu honek bere unerik onenak, Vigon eta Santiagon batez ere. Kontzientzia feminista indartsu piztu zen Galizako gizartean.

Denä dela, Galizan, sekula ez du izan mugimendu feministak norabide aber-tzale bat, aitzitik, mugimendu honen barruan eraman den joera, nazionalis-moaren kontra aritzearena izan da, borroka feminista lehendabiziko planoan jarriaz beti ere.

Honexegatik, eta Askapen Mugimen-duarekiko desbinkulazioa kontutan har-turik, biltzen hasi ziren emakume bat-zuk mugimendu feministari beste orientabide bat emateko asmoz.

Bi urte beranduago, eta debate asko egin ondoren, «Coordinadora Feminis-ta»tik kanpo dagoen erakunde feminis-ta bat sortzea erabaki dute. Eta hala egin ere, «Mulleres Nacionalistas Gale-gas» izena jarri diotelarik mugimendu sortu berriari.

Bi zapalkuntzen kontrako borroka: «Mulleres libres na pátria liberada»

«Nahiz eta emakume hauen (Coordi-nadora Feminista) aportazioari balioa eman, orain arte izan dugun Mugimen-du Feministak ez du orientabide iraultzaile bat izan, Galizako errealtatea ez bait du kontutan hartu, eta herri sekto-reetako emakumeen beharretatik urrun aritu bait direlako. Emakume Abertzaleok, benetazko orientabide iraultzaile bat izatea beharrezkoa dugu, gure herri eta gure herriko emakumeen aska-penaren mugimendua kontutan har-tuaz» diote «Mulleres Nacionalistas Ga-legas» delakoaren partaideek.

Honez gero, erakunde honek ez du «Coordinadora Feminista» delakoarekin erlaziorik izango, kanpaina konkretu batzutan ezik. Aitzitik, bere borroka herri askapenerako mugimenduan sar-tuko da, bai erakunde bezala, Bloque Nacionalista Galego delakoan ordezkar-i bat izanez, bai bere borrokan erakunde autonomo bezala, Galizako emaku-meen problematika landuz.

Asanbladan ongi markatu dira Coordi-nadora Feminista eta Mulleres Nacio-nalistas erakunde berriaren arteko ez-berdintasunak: «Gure ustez, 'Coordina-dora Feminista' delakoaren dinamika nahiko elitista da. Politika espagnolista bat eramateaz gain, unibertsitateko emakumeetara mugatzen dira soilik. Guk aldiz, herri sektoretako emaku-meei zuzendu nahi diegu gure lana: ba-serritarrei, ikasleei, etxeokandrei, e.a.».

Beraien borroka bi zapalkuntzen kontrakoa dela diote Galizako emaku-

me abertzaleek: «Galiza ez da Espainia-ko erregio bat, kolonia bat baizik. Hemen ez dago bertako burgesiarik, ez eta proletargorik ere. Galizan dagoena zera da, Espainiaren zerbitzuan dagoen burgesia, jauntxokeria, eta horren aurrean herri klaseak: baserritarrek eta arrantzaleak, apenas bait dago indus-
triarik».

Galiza kolonia modura ikusiz gero, Espainiarekiko eralzioak esplotazio ekonomikoa sortzen du Galizan eta honexegatik borroka nazionalista, burujabetasunaren aldeko borroka, klase herrikoien askapena ekarriko duena dela diote Galizako abertzaleek.

Dena dela gehiago ere eranstean diote arestian esandakoari: «Baina, ezin dugu borroka nazionalista soilik eraman aurrera, ez eta ere emakumeen askapenerakoa bakarrik, biak batera batera baizik. Bestela ez dugu lortuko gure helburu den 'Mulleres libres na pátria liberada' izatea».

Debate ugari Asanbladan

Patriarkagoa, Galizako Mugimendu Feministaren egoera, erakundearen eraketa eta irtenbideak izan dira Asanblada honetan eztabaidatu diren gaiak, «Mulleres Nacionalistas Galegas» delako erakundearen oinarri ideologiko mini-
moak sortuaz.

Debateetan atera ziren kontraesan batzuk azalera, barruan tendentzia ezberdinetako emakumeak dituen erakunde bat bait da sortu berri hau.

Dena den, lehen aipatu ditugun printzipioak argi eta garbi agertu ziren txosten guztietan, eta honez gain kontraesan guztiak gainditzeko prest agertu ziren emakumeak, erakundea aurrera ateratzeko asmoz.

Debaterako gai bezala, beste gai garrantzitsu batzuk ere irakurri zituzten Asanbladaren bukaerako ekintzan: abortoa, bortxaketak, pakea, instituzioak, emigrazioa, etab.

PSOEk sortutako «Instituto de la Mujer» delakoaren kontra agertu ziren emakume abertzaleak, oraingo instituzioetatik emakumeen askapena aterako ez delakoan bait daude. Bestalde, munduan pakearen aldeko borrokan sarturik dauden emakumeen alde posizionatu ziren, Euskal Herriko Nazio Askapenerako Mugimendua (eta bertako emakumeen borroka) espreski aipatuz.

Ez dute Estatuko Mugimendu Feministarekin harremanik izango. Bai ordea Estatuan barrena dauden herri ezberdinetan sortu, edota sortuko, diren emakume abertzaleen erakundeekin.

Aipatu dezagun azkenik «Aizan!» ere Galizan egon zela Asanbladara gonbidaturik, bi herrien arteko solidaritatea erakutsiz.

Txotxe ANDUEZA

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko, astekoaren berri jasotzeko, gizarteaz eta politikaz ohartzeko, alfabetatzen jarraitzeko, denbora pasatzeko... ARGIAk 60 orri eskaintzen dizkizu astero zure etxean.

Erreportaia ugari, elkarrietzeta interesgarri, komikia koloretan... Haur eta gazte, senar eta emazte, baserritar, langile ala estudiante, euskaraz bizitzeko ARGIA behar duzue.

ARGIAREN HARPIDE IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefonoa

Hernia

Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Kontu Korrontearen Zb.....

SINADURA

1986ko harpidetza-sariak: Hego Euskal Herria: 4.800 pezeta; Ipar Euskal Herria: 330 libera; Estatu espainola 4.800 pezeta; Beste atzerriak: 6600 pezeta; Atrez 10.000 pezeta.

ARGIA. Ametzagaña, 19. Donostia, 20012.

3.000 lagun Baionako manifestaldian

Seaska

hitzarmen berri baten bila

Joan den larunbatean, azaroaren 29an, hiru mila lagunetik gora bildu ziren Baionan Seaskak eginiko deialdiari jarraikiz. Hamabost bat kultur batasun eta alderdik bertara dei egina zuten, besta-manifestaldia arrakasta haundiz ospatu zelarik.

Bestalde, manifestaldi honek euskaltzaleak elkarretartzeaz gain, hitzordu bat eman beharrean gertarazi du Hezkuntzako Ministeritza. Michèle Alliot-Marie deputatu eta Hezkuntzako Ministrariaren ordezkariak Seaska errezibituko du, bertan ikusiko delarik bilkura hori ondoriotsua izanen den ala joan den urtean Seaskak berarekin egin zituen bien idurikoa.

Arrangoitzen ireki zen lehendabiziko ikastola, 1969an, hasieran «Enbata»ko lokaletan aritu ziren haurrekin. Ez dira, beraz, hogeit urte pasa eta Arrangoitze-ko bost haur haiek gaurko milataraino ugaritu dira. Hamar urteren buruan, 1978an, 368 ume zebiltzan ikastoletan, eta bataz beste urtetik urtera %10-14 igo da haur kopurua.

Hamazazpi urtetan, bost haurretatik milataraino

Gaur egun, Seaskak 900 bat haur eta gazte eskolatzen du bere ikastoletan (30 gela); 337 lehen mailatan (44 gela); 115 bigarren mailan (8 gela).

Ikastola horiek 17 herri-hiritan kokaturik daude. Ikastola horietan euskarazko eta frantsesezko irakaskuntza segurtatzeko, orotara 76 irakasle badiu Seaskak, lau irakasle ordezkari, lau bulego-idazkari, bi pedagogilari, sikologari bat eta 2. mailako barnetegirako bi monitorea-hezlari.

Haur kopuru horrentzat dagoen irakaslegoa hain handia izateko bi arrazoin ditu: bata, herri edo hirietako auzo batzutan, gelaka kopuru ttipiak daude. Hala nola Beskoitzen eta Atarratzen 6, Ortzaizten 10, Azkainen 13, Kanbon 14. Bestalde, hizkuntz eta pedagogia arrazoinengatik, gutxi gora-behera, 25 haurretik goiti bi irakasleren artean bantzen da taldea. Bestalde orain arte, euskarazko irakaskuntza irakasle batek egiten du eta frantsesezkoa beste batek. Sistema horri esker hizkuntz eta pedagogiazko emaitza onak lortzen ditu Seaskak.

Aurtun 113 haur sartu dira Seaskako ikastoletan. Iparraldeko euskal kontzientziaren egoera ikusita, ez da bate-re gaizki. Batez ere, kontutan hartzen bada Seaskak urtero dituen diru arazoe-kin, eta ondorioz herria mobilizatu beharrekin, gogo handia behar dela haurrak ikastolara eramateko.

Seaska hitzarmen berri baten bila

Lehengo larunbateko mobilizazioekin Seaskak, euskal kontzientzia areagotzeaz gain, Administrazio Frantsesarekin hitzarmen berri bat lortu nahi izan du bere diru eskasia gainditzeko. Bidea ez da batere erraza, Seaska barruko tentsioak tartean direlarik, negoziaketa luzeak eta mobilizapen ugari erabili behar izan zituen, lehen ere, iparraldeko ikastolak biltzen dituen Seaskak Parisko gobernuarekin komenio batera iristeko.

Bitartean eztabaidak jarraitzen du. Nola lotu haur kopuru baten euskarazko irakaskuntza eta Ipar Euskal Herrian berreuskalduntze prozesu beharrezko bat. Eta horrekin batera nola definitu Estatu Frantsesarekiko harremanak: zenbateraino da beharrezko bere laguntza, laguntza hori zein erizpideren arauera definitzen da, laguntza horren trukean zertan eman beharko dio amore Seaskak Estatu Frantsesari, Estatua- ren aurrean bere autonomia gordetzen al dute ikastolek...?

Txumai ITURRIA

Gexan Lantziri: «Berriz ere herri mobilizapenari esker biziko da Seaska».

ARGIA.— Zer lortu nahi izan du-zue mobilizapen hauek konbokatuz?

GEXAN LANTZIRI.— Seaskaren aurtengo diru-beharrak kasik 13 milioi frankotara iristen dira. Hori bere ikastolak ibilarazteko behar duen dirutza da. Bestalde, bere bigarren mailaren- tzat ikastegi berri bat eraiki beharrean aurkitzen da. Hau guti gora behera, lana kondatu gabe, 8 milioi franko kostako zaio. Diru hau ere bere arduraz bildu beharko du.

Azken bost urte hauetan, borrokaldi luze, eta batzutan gogor, batzuen bidez, hitzarmen batzuetan sinatu ditu Seaskak. Eta hauei esker, Hezkuntzako Ministeritzak orotara 11 milioitik gorako diru laguntzak luzatu dizkio. Aurtengo eskola-sartzea ezer gabe egin du Seaskak. Hitzarmenak bukatu zaizkio. Hiru milioiko diru zorra gainean dauka- larik. Eta politik arduradun berrien- gandik, negoziaketa berri batzutarako proposamen konkreturik ez duela- rik. Horretaz gainera, aurtengo sartzea, Seaskak bere arduradunen aldetik na- hiko nekez egin du, diru egoera gero eta larriagoak eta beti borroka egin beharrak sortzen duen nekadura eta asperduragatik.

Beraz, aurtengo diru egoera den bezalakoa izanik, Seaskak beste behin gehiago herri mobilizapenari dei egin behar izan dio. Honen helburu baka- rra Hezkuntzako Ministeritzarekiko negoziaketak berriz abiaraztea dela- rik.

A.— Aurrera begira zer? Zein di- ra emango dituzuen urratsak?

G.L.— Geroari begira, gure argi eta indar bakarra iragan denbora dukegu. Esan nahi baita, herri mobilizapenari esker baizik ez dugula zerbaiz lortuko. Mugimendu hau zenbat eta handia- go, Seaskaren lorpena ere hainbat handiago.

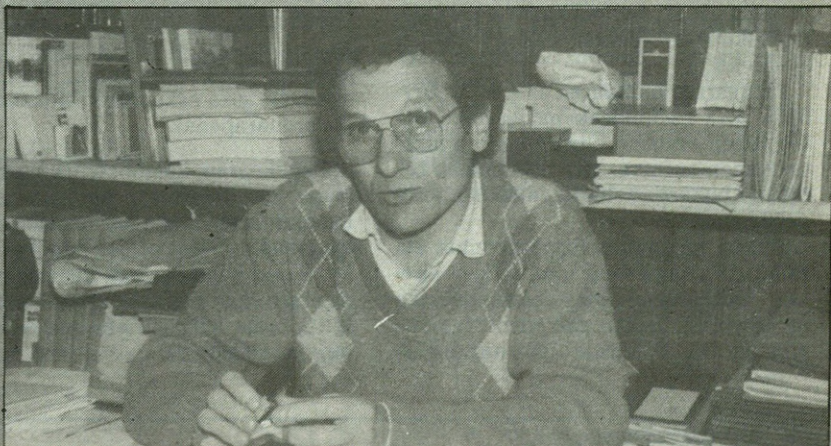
Dena den, iparraldeko ikastolen ge- roa, beraz iraupena eta hazkundea, le- gezko araudi egoki baten bidez baizik ez dezakegu segurtatu. Araudi egoki hau lortzea ez da osoki gure gain. Bo- tere publikoaren nahikundea ere jokoan sartzen baita.

Gure aldetik, iragan esperientzia la- gun, argi eta garbi ikusten duguna hauxe da: botere publikoek ez dutela ikastola indartzen eta hazten ikusi na- hi. Beraz, beren ahal guziak eginen di- tuztela, legezko finantziabide iraunko- rrik ez emateko. Araudi egoki baten eskasean, herri mobilizapenari esker, aldian aldiko dirulaguntza bereziak es- kuratzera kondenaturik gaude, baldin nahi badugu gure ikastolek iraun de- zaten.

Eta justu, ezinbesteko honengatik eta honetan kokatzen da, hegoaldeko He- rri-Administrazioak eta herritarrek iparraldeko Seaskari ekartzen dioten diru-laguntzaren arrazoina. Ni beldur, laguntza honek ere, Parisek ikastolen finantziapena segurtatuko ez duen bi- tartean, gero eta handiagoa izan be- harko duela.

Dena den, Seaskak bere aldetik ahal dituenak oro eginen ditu zutik eman dituen ikastolak biziarazteko eta garatzeko. Ezen dudarik ez baita, ikastola deseginez gero, honen eragi- nari esker, frantses eskola publikoan eta pribatuan ematen den euskararen eta euskarazko irakaskuntza bera ere ondotik desagertuko dela.

Tx.I.

Erakusketa batez ospatuz

Amnistia Internazionalaren 25. urtemuga

Amnistia Internacional delako erakundearen sorreraren 25. urtemuga ospatzeko erakusketa bat ireki zen Gasteizen azaroaren 11etik 24ra arte. Erakusketa honekin ahal den zabal-kunde haundiena eman nahi izan zaio taldeari. Amnistia In-ternazional zer den eta nola egiten duen lan ezaguerazi nahi izan diote publikoari, bide batez taldea bultzatzeko asmoa ere izan delarik.

25 urte hauetan esperientzia lortu dute eta zenbait aurrerapen lortu izan da lege arloan. Hala ere oraindik giza eskubideen aldeko lanean eginkizun asko geratzen dira. Borroka honetan bost puntutako programa daukate. Lehen giza eskubideei buruzko akordioen birsinatzea, alegia, giza eskubideen Deklarazio Unibertsala, eskubide sozioekonomikoen akordioa eta eskubide zibil eta politikoen akordioa. Amnistia Internazionalak presionatu egiten ditu gobernuak akordioak sinatzera.

Bestalde, behartu egiten ditu gobernuak beraien herrietan nazioarteko eta bertako giza eskubideen aldeko legeak bete ditzaten, honekin torturak, epaieketa arbitrarioak, heriotz zigorra eta halako eskubideei egiten dieten erasoak ekiditeko.

Hirugarren puntuaren arabera gobernuek giza eskubideak nazioarteko harremanen arautzat hartu beharko luke. Honen arauera, giza eskubideak betetzera bultzatu beharko lituzkete beste gobernuak.

Azken puntuak polizia, ejerzitioa eta estatuen seguritateaz arduratzen diren hezkuntzan giza eskubideekiko errespetuak daukan garrantzia azpimarratzen du. Amnistia Internazionalak

badauka beste helburu bat ere, erakundeari berari zuzendutakoa, hots, talde ezberdinen garapena, eta hau da erakusketa hau egiteko beste arrazoi bat.

Erakusketa

A.I.-k mundu osoan argitaratu dituen kartekek osatzen dute erakusketa hau eta hiru atal ezberdinetan banaturik daude. Lehen atalean Amnistia Internazionala zer den azaltzen da (finantziaketa, helburuak, datuak, estadistikak, eta mota guztietako eritziak). Bigarren, taldeak lantzen dituen arloak azaltzen dira, hots, heriotz zigorra, tortura, epaiketa partzialak, preso politiko eta kontzientzia presoak, desagarkerak, kontzientzi objektoreak eta abar. Hirugarren atalean erabiltzen diren bideak azaltzen dira, kanpainak, premiazko ekintzak, giza eskubideen irakaskuntza eta argitarapenak.

Publikoaren kolaborazioa eskatzeko laugarren atala dago, bai kidea eginez bai ekintzetan parte hartuz. Honez gain bi ordutako bideo proiektzioa ikus daiteke. Bideo kanadiar bat, torturaren gaia azaltzen dela nabarmentzen da bereziki. Gainera liburuak eta bestelako materiala salgai dago.

Gasteizen erakutsi dena erakusketa osoaren zati bat besterik ez da izan, zati interesgarriena alegia, arduratzeko jendearen falta zela eta. Euskal Herriko beste lekuetan erakusketa osoa egin da. Orain arte Donostian eta Eibarren antolatuta izan da, eta Bilbon eta Iruñean antolatzeko asmoa dute.

Gasteizko taldea

Arabian taldea sortu baino lehen, ki-deak Donostiako taldearekin kontaktoan jarri behar izan ziren. 1983. urtean hasi ziren biltzen eta Arabako taldea osatu zuten. Hasieran 30 lagun in-

URE GHTIES

tional report

guru ziren, orain ia 60 direlarik. Alde batetik burutu diren kanpainetan hartu dute parte eta bestalde preso konkretu baten kasuaz arduratzen dira. Kanpainak dira Amnistia Internazionalak duen lan egiteko era bat, eta herri bati edo gai bati buruz egiten ohi dira. Ia bi urte daramatzate torturaren aurkako kanpainari ekiten. Baita ere bi herrien kanpainetan hartu dute parte aurten, bata Sudafrikakoa eta bestea momentu honetan burutzen ari direna, Txilekoa. Azken kanpaina hau dela eta zenbait ekintza egin dira; prentsako komunikatu batzu; apelazioak, bai taldekoak bai

CONTRA LA TORTURA

amnesty international

gutun pertsonalen bidez; parlamentari autonomikoen gutunak politiko txiletarrei zuzenduak; talde erlijiosoekin kontaktatzea, eta orokorrean nolabaiteko presioa egin dezaketen taldeen laguntzaz (partiduak, sindikatuak, medikuak, legegizonak, entpresak eta abar).

Ez da boikot ekonomikorik egiten ekintza guztiak positiboak dira eta. Burutu baino lehen ez da kanpainaren publizitaterik egiten, «antikanpaina» bat antolatzea ekiditzeko. Amnistia Internazionalak ez dauka lagun edo etsaia den gobernurik. Gobernu guztiengan egiten du presioa, bai giza eskubideak errespetatzen ez dituztenengan, bai us-tez errespetatzen dituztenengan, hauek ere bai besteengan presioa egin dezaten. Estatu guztiak dira giza eskubideen kontra jokatzeko gauza, eta horregatik Amnistia Internazionalak bere independentzia mantendu nahi du. Egitez, eta azken txostenean agertzen denez, bai gobernu diktatorialek bai «demokrati-koak» omen direnek bortxatzen dituzte giza eskubideak. Salaketei egiten zaizkien erantzunak ezberdinak dira, batzu onartu egiten dituzte, beste batzu misio ikerlariek azter ditzatela uzten dute.

Togoko presoak

Amnistia Internazionalako talde ba-koitzari preso baten ardura dagokio. Kasu hauek adopzio edo ikerketakoak izan daitezke. Ikerketako kasuetan in-formazioa falta da eta taldearen lana dagokion presoari buruzko informazioa bilatzea da. Bere ideia, erlijio, arrazaga-

tik kartzelaturik, kontzientzi presoa dela frogatu denean eta indarkeria ez duela erabili ezta aldarrikatu ere jakiten denean, adopzio kasu bat bihurtzen da eta taldeak haren askapenaren alde lan egin behar du.

Gasteizko taldea Togoko emakume baten kasuaz arduratzen ari da. Emakume horrek, 33 urtekoa, urte bat baino gehiago darama espetxeraturik, inongo epaiketa eta akusaziorik gabe. Atxilotzeko arrazoia kartzelan gertatu zen koronel baten heriotzaz egindako irazkinak izan ziren. Bere osasun egoera larria omen da.

Orain arte egin dena eskutitzak bidaltzea izan da batez ere. Gutun hauek jeneral Eyadema, Togoko presidenteari hamabostero bidaltzen dizkiote, baita ere Justizia, Barneko eta beste ministroei idatzi dizkiete eskutitzak. Oraindik ez da erantzunik jaso, bakarrik gobernuaren aldeko aldezkarikari bat.

Baita ere sinadura biltzeko kanpaina bat egin da. Sinadura hauek Abenduan bidaliko dira. Abenduan ere eskutitz indibidualak idatziko dira kasuari publizitate handiagoa emanez. Emakume honen berririk ez dago eta kasu zaila omen da, hala ere Amnistia Internazionalako Arabako taldeak haren alde jarraitzeko asmoa du.

Pablo RUIZ

Baso irlaz estali daiteke Arabako Lautada

Arabako Lautada izanen da zalantzarik gabe Arabako eskualdeetatik adierazgarriena. Jakina, jende askok Araba Lautadarekin lotu ohi du, nahiz eta Probintziako beste eskualdeak oso ezberdinak izan honekin konparatuz.

Hemen, hiria kenduta, nekazaritza da nagusi. Laboreak eta patata ospetsuak.

Azken urteotan jaso ditu Lautadak eraso ekologikorik larrienak.

Arabako Lautadako mendebaldean Gasteizko hiria kokatzen da eta ekialdean Aguraingo eta Araiako herriak.

Betidanik harizti eta erkameztiak ebaki izan dira soroak ezartzeko. Zingira ugari ere agortu dute gauza bera egiteko. Hala ere Lautadak urte askotan zehar oreka ekologiko minimo bat mantentzea lortu omen zuen.

Zingirak agortuta, ibai bazterrak garbitu...

Palaxa zabalak bereizten zituzten landare sail eta baso irla franko agertzen ei zen paisaia. Ibai eta errekek bazter-landaretza joria zuten eta zingira batzuk irauten zuten urteen joanean.

Azken urteotan Zonaldeak jasan ditu eraso ekologikorik larrienak. Foronda-Gasteizko aireportuaren eraikitzeak pikutara bidali zituen ekologia aldetik

garrantzitsua zen zingira bat eta nekazal lur asko. Arabako Foru Aldundiaren eta Ebroko «Comisaría de Aguas» delakoaren politika arduragabeko baten ondorioz ehundaka kilometro ibai bide kanalizaturik suertatu dira eta honekin batera haien bazter landaretza birrinduta.

Hau gutti balitz, baso irlei (hots, lur landuz inguraturik geratzen diren basoei) sekulako jipoia ematen diete.

Estibalitzko harizti eta amezti liluragarriak

Palaxoak nekazaritzaren modernapenaren ondorioz ia erabat desagertu dira. Ikusten denez, eskualde honetako egoera ekologikoa asko gaiztotu du azken urteotan.

Lur-antolaketa, faunaz eta landaretzaz zonalde honetan egin diren estu-

dioetan beti azpimarratu da baso irlen eta ibaietako bazter landeratzaren garrantzia eta haiek kontserbatu beharra.

Guzti hau kontutan hartuta, interesgarria da aipatzea Gasteizko Udalean azken astetan gai honetan eman den eztabaida.

Eztabaidaren detonagailua Estibalitzko pentokako hiriztapen posiblea izan da. Mendiska honetan monastegi erromaniko famatuaz aparte erkamezti eta harizti ederrak daude.

1968. urtean Udal frankista batek baimena eman zuen 120 txalet eraikitzeko. Jende dirudunentzako txaletak, jakina. Gero, 1979ko Udaleko HBko zinegotziek lortu omen zuten projektua gelditzea. Baina orain dela aste batzu projektua berpiztu zuten eta HBko zinegotziek lortu dute berrir probisionalki geraraztea. EAJtik atera eta orain EAKo burua den Jose Anjel Cuerda, Gasteizko alkatea, hiriztapenaren aurka azaldu da baita. PSOEko taldea ere kontra dago eta CPkoak ere bai, nahiz eta azken hauen jarrera nahiko epela izan. EEko zinegotzi bakarrak ez dute gai honetaz jarrera bat hartu nahi. Problema da orain indemnizaziorako behar diren 150 milioi pezetza horiek nondik atera.

Eta txaleten ordez oihan parkeak antolatuz gero?

Arabako Foru Aldundiak esan du jadanik ez duela ezer jakin nahi arazo honetan. Gero ingurugiro hitzarekin bere ahoa hainbat betetzen duen Ollora Jaunak zuzentzen duen Aldundiak.

Giro horren barruan Gasteizko HBko zinegotziek plangintza interesgarri bat aurkeztu dute Udaletxean, Udalerriko baso irlak eta ibaietako bazter landaretza guztia babesteko. Honekin batera proposatzen da honetaz estudio bat burutzea.

Hau izanen litzateke lehen urratsa «Gasteizko Mendiak» delako zonalde natural zabalaren lur-antolaketa eta babesa lortzeko. Oihan parke txikien kreazioa oso interesgarria izan daiteke esperientzia bezala beste udaletan gauza bera egiteko. Bereziki Eusko Jaurlaritzaren, Foru Aldundien eta Nafarroako Gobernuaren ekintzagabetasuna ikusita.

Erabakia Gasteizko Udaleko zinegotzietan datza. Bitartean Arabako Lautada baso irlak gero eta eraso gehiago jasaten dute (mozketak ilegalak, suak, hiriztapen piratak —edo legalak— zabor-tegi ezlegalak eta abar).

Estibalitzko pentoka jautxoentzako hirigintza batetan bihurtzeko saialdia, zona hauetako oihan parke bihurtze batean amaitu daiteke.

SAIARRE

XXX

K O M I K I A

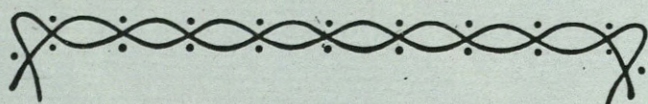
40. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lokutegia
&
Varela 96-

LA CASA DEL CAFE

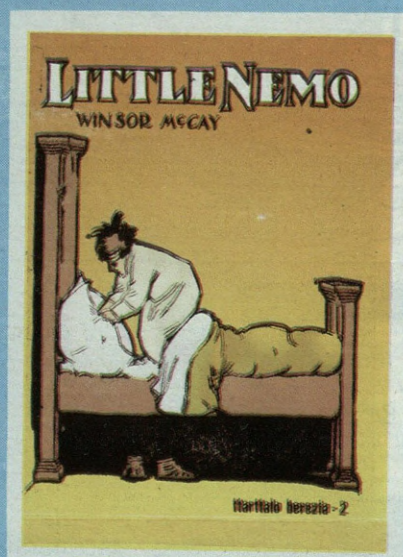

Zure Etxeko Kafea

San Martzial 19 Telf. 424512

DONOSTIA

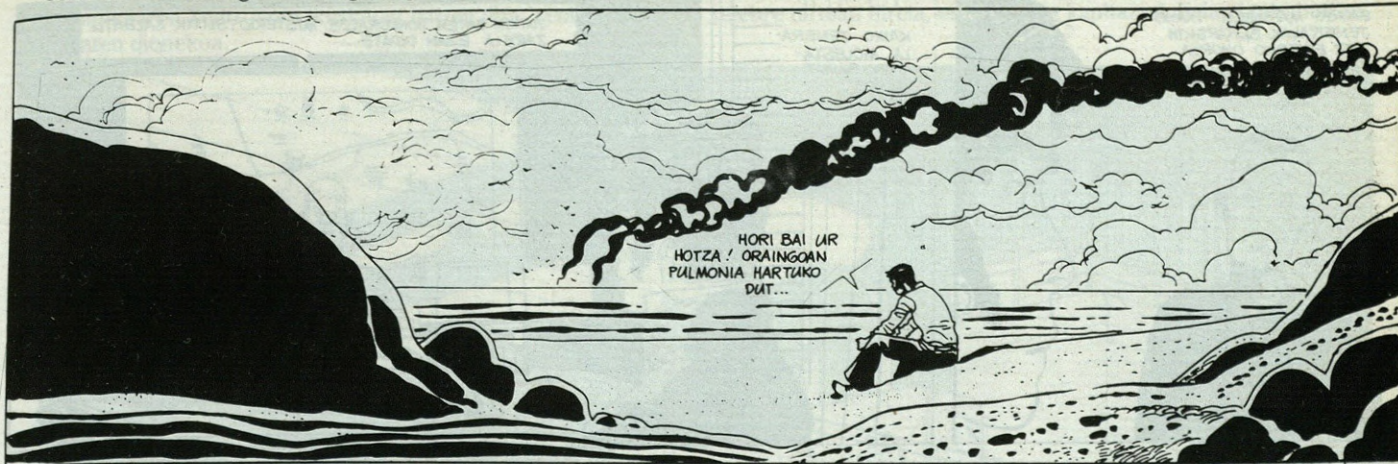
EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKIaren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

Aurrekoaren laburpena: Itsasoratu dira bada Corto eta Rasputin, okasiozko jungu batetan. Jakin dute jakin, 'linterna gorri' en kide baten ahotik, 'arrats gorri' taldekoek akabatu nahi dituztela. Eraso gogor baten ondoren, junguak su hartzen du. Azken eskenan Corto urertzera ailegatzan da igeri eginaz.

ETORRI MARINELA. TXANG JENERALAK BERAREKIN HITZ EGITEKO OHOREA EMANGO DIZU...

KAIXO JENERALA. MOLESTATZEN BARDUT BANOA...

JANGU BATEN HONORATZE MISTERIOTSUTIK SALBATU ZARELA ESAN DIDATE...

ZER EGITEN ZUEN ZU BEZALAKO BATEK UNTZI TXINATAR BATETAN? GURE ITSASO HORIAREN KARMA EXOTIKOAREN BILA OTE ZINEN? ITSASO MALTZURRA DA, PIRATAZ BETEA ETA EKAITZ GOGORREK ZIGORTUA...

EDO DIRU NAHIKORIK EZ ZENUEN BIDAIA UNTZI EROSOAGO BATETAN ORDAINTZEKO? NOLA DUZU IZENA?

CORTO MALTESE

HMMMM... CORTO MALTESE... CORTO MALTESE, PIRATA...

...HOTS, HORIETAKO "ZORI ONEKO JAUNTxo" BAT. ZUEK MENDEBALDEKO MENTURAZALEEK HIPOKRESIAZ BA AL DEITZEN DUZUEN BEZALA... DAKIZU AMANKOMUNEKO LAGUN BAT DUGULA?

HARRITZEN NAU, JENERALA. NOR DA?

SHANGHAI-KO SOONG MILIOIDUNA.

MR. SOONG!

EZ LITZATEKE EGOKIAGOA IZANGO WEE-LEE-SOONG ANDREA ESATEA? OSO AIPATUA ZARA ETXE HARTAN, CORTO MALTESE KOMANDANTEA... ETA ZORI HANDIA IZAN DUZU NIRE PATRUILA BATEKIN TOPO EGITEAN. SHANGHAI-RA ARAZORIK GABE HEL ZAITEZEN SAIATUKO NAIZ.

INFORMAZIO PIXKA BAT BAKARRIK BEHAR DAT. NORBAITEN BILA ETORRI ZARA TXINARA? EMAKUMEREN BAT AGIAN?

GALDERA INDISKRETOA, JENERALA. BAINA...

...ZURE LASAITASUNERAKO ESANGO DIZUT EZ NAI-ZELA WEE-LEE-SOONG ANDREA GATIK ETORRI.

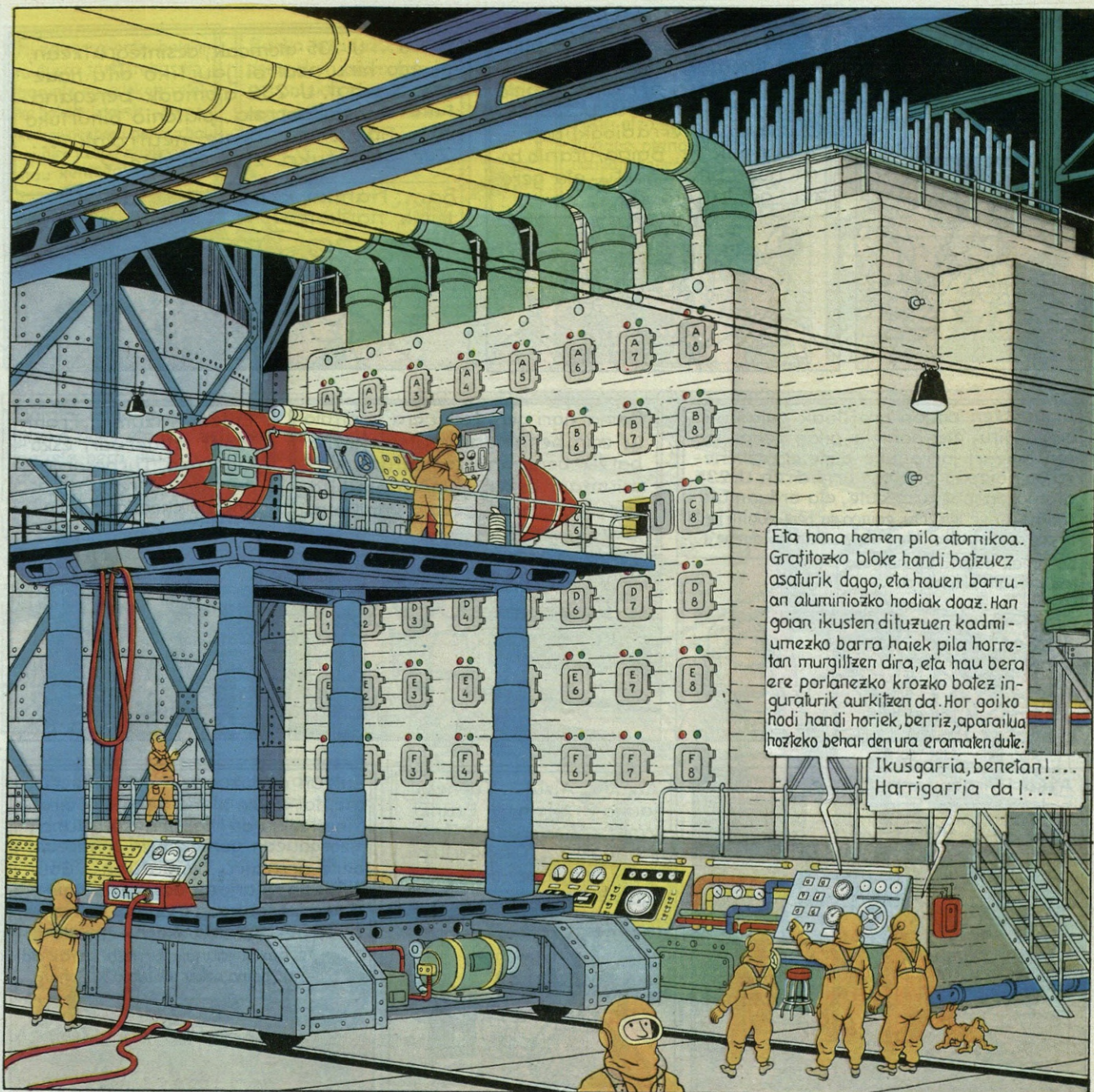

A! ORDUAN BALITEKE HEMEN EGOTEA EZ NORBAITEGATIK, ZERBAITEGATIK BAIZIK... EZ DA IZANGO...URREZ BETE-RIKO TREN ERRUSO BAT?

ILARGIRA BIDEAN

Aurrekoaren laburpena: Turnesol jakintsuaren eskutik lantegiaren gorabeherak ezagutzen dituzte Tintin eta Haddock kapitainak, fisika nuklearrari buruzkoak etab. Honekin batera, ilargira joateko intentzioa agertzen die Turnesol gizonak. Era honetan Ikerketa Atomikoaren Zentroaren ikusketan hasten dira, zenbait pasadizo xeblete tartean direla, esate batera kapitainak belarri-tutu bati su ematen dionekoa.

(4. kapitulua)

Eta hona hemen pila atomikoa. Grafitozko bloke handi batzuez osaturik dago, eta hauen barruan aluminiozko hodiak daoz. Han goian ikusten dituzuen kadmi-umezko barra haiek pila horretan murgiltzen dira, eta hau bera ere porlanezko krozko batez inguratutik aurkitzen da. Hor goiko hodi handi horiek, berriz, aparailua hozteko behar den ura eramaten dute.

Ikusgarria, benetan!...
Harrigarria da!...

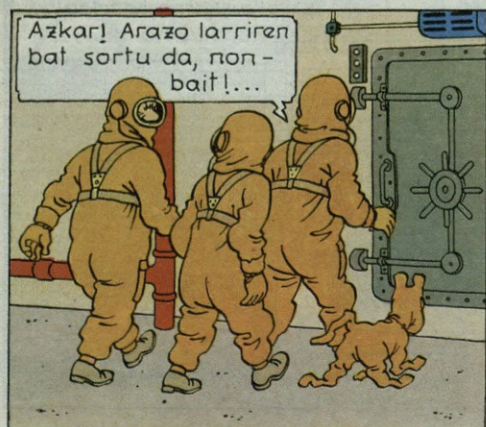
Halaxe da... Baina zaitozte hona, alde honetatik ikuspegi askoz ikusgarriagoa da...
Egundokoa da!...

Liluragarria da... Miragarria da... Nola esango nuke?...
Eeee...

Hankaz gora erortzekoa!... Horixe zen, noski, aurkitu nahi zenuen esamoldea, ez al da hala, kapitaina?...

Ni zaborra-ontzi batelan muturra sartzen hasiko banintz, egundoko erretolika botako lidakele... Hobe lu-ke hor denbora galitzea baino niri jantzi nazkagarri hau kentzea...

Barka iezadazu, Turnesol jauna, agian oker ibiliko naiz baina, pa-perontzian hau aurkitu dut... Des-ageritutako planoak hauek ez al dira?...

Arranopola! ...

Nik... Ejem... Bai, hauek dira... Baina nola gertatu ote zait?... Izan ere... Bes-te zerbait izango nuen bu-ruan atzo gauean, eta ohar-tu gabe, planoak bota nituen, nonbait, paperontzira, eta haien ordezk egunkari zaharrak gorde...

Eskerrak hala ere aurkitu di-tugun!... Orainxe bukatu eta prestatzen ari diren koete-es-perimentalaren planoak di-ra... Zatozte, erakutsi egin behar dizuet... Denbora luze baino lehen ilargira joa-teko erabiliko duguna be-zalakoxea da, baina txikiagoa izatea...

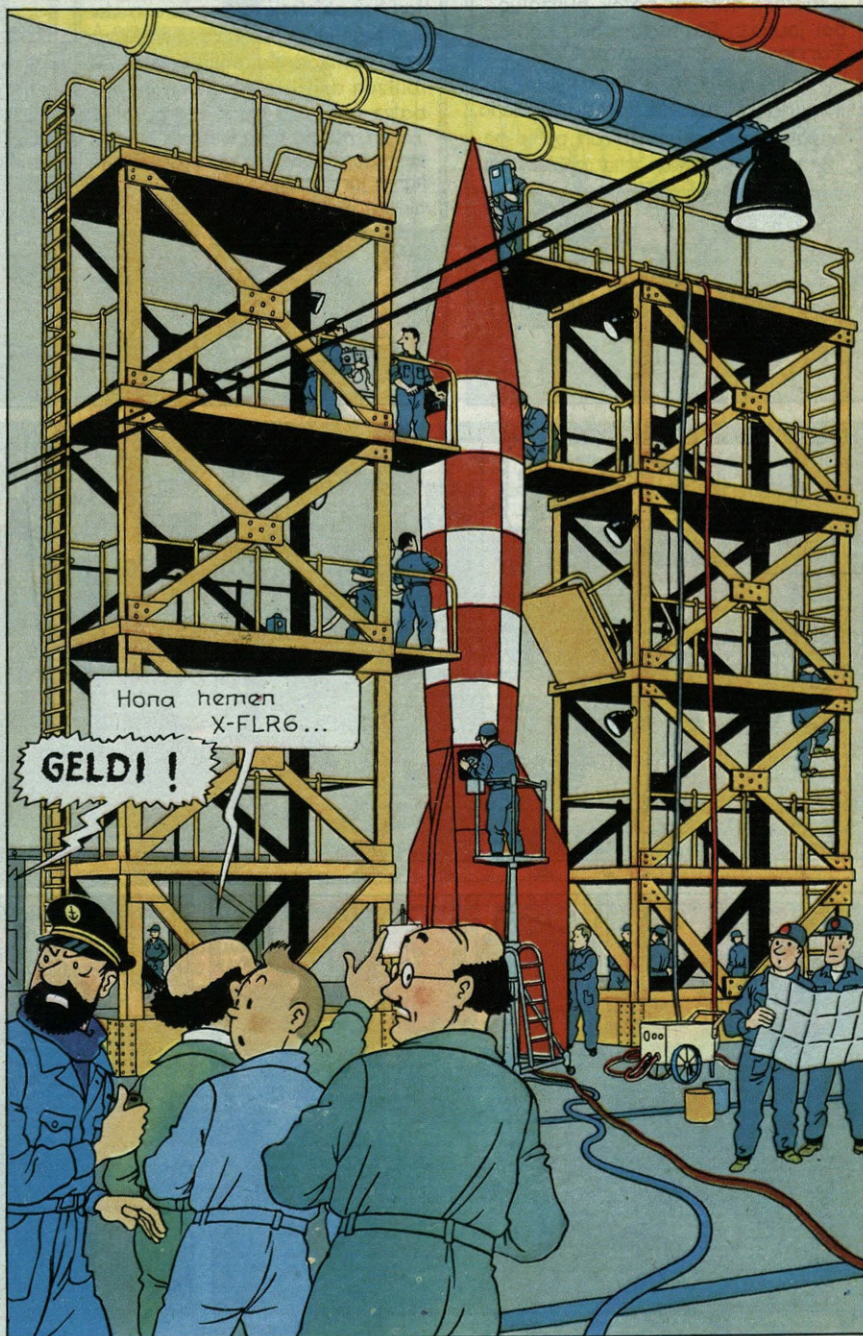
Ilargia, badakizue, Lurraren inguruan jiraka dabil, eta guk beti bere alderdi bat eta bera ikusten dugu. Beste al-dea ez dugu ezertxo ere ezagutzen. Guk bidaliko dugun koetea, irratiz gidaturik noski, gure satelitearen baranoan jiraka ibiliko da.

... eta Lurretik inoiz ikusi ez den eta ikusiko ez den alderdi horren le-hen-lehenengo argazkiak hartuko ditu, automatikoki. Horixe besterik lortuko ez balitz ere, ongi irtetzen bada behintzat, astronomiarentzat egundoko garrantzia izango du experimentu honek. Baina guk lortu nahi duguna ez da hori bakarrik...

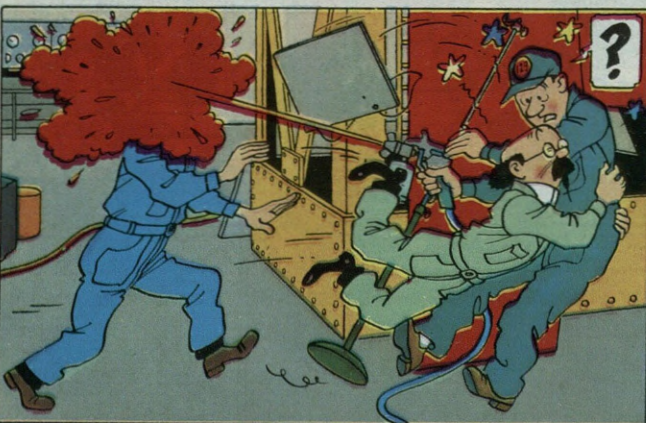
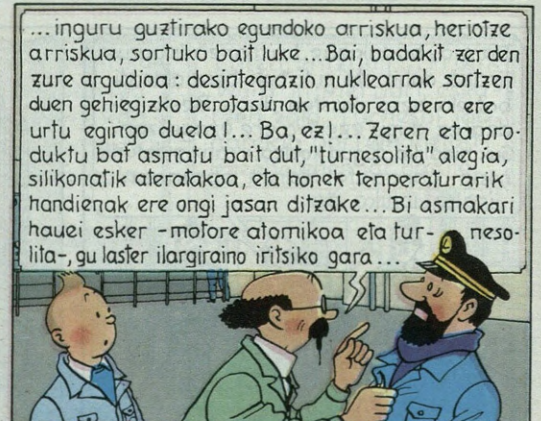

X-FLR6 koetea, horrelaxe bataiatu bait dugu, era askotako tresnaz ekipatu-rik joango da, eta hauek, koetea itzultzen denean, gauza baliotsu eta baliagarri asko erakutsiko digute geu ilargira joango ga-renerako...

Hona hemen X-FLR6...

GELDI!

KONTXO / PISTOLA
ETA ZIGARROAZ
SARTZEN
ZARA BETI
BAINUETAN?

EZ BETI, LAGUNA
NON UTZI EZ DAKIDANEAN
BAKARRIK... ETA ZIGARROA
ITZALITA DAGO, "CONNECTICUT
CIGAR" ON BATEKIN GERTATZEN
OHI DEN BEZALA.

ETA
KAPE-
LA?

NEZUK ERE
AZALTZEN
JAKINGO
EZ NUKEEN
ZERBAIT
DA...

BAINA, TIRA, GALDERA PARE BAT EGIN
DIDAZU ETA NIK ZURI BAT ERE EZ.
NOR ZARA?

BELARRIAN ERAZTUNA DUZULA IKUSTEN DUT...
EZKERREKOAN... BOLTKEBIKEA? ANARKISTA?
TXINAN BIRTINTASUN BERRI BATEN BILA DABI-
LEN IRAULTZAI-
LE ERROMANTIK-
KOA?

ZEUK ERE NAHIKO GALDERA
EGITEN DUZU. NI NAIZENA
NIRE ARAZOA DA... ESAN AHAL
DUDAN GAUZA BAKARRA ZERA
DA, LABANEKO ONAK
BEHETIK GO-
RA EMATEN
DIRA BETI.

LASAI... EZ
DUT BURRU
KARIK BI-
LATZEN.
NEKATXE
NAGO,
BESTERIK
EZ.

TIRA...
OSO
NEKA-
TUA.

ORDUAN, DES
KANTSA EZA-
ZU... HORRETA
RAKO GAUDE
HEMEN,
EZ?

BAI, BAINA EZ DUT LORTZEN / EZIN DUT EMAKU-
ME ZORAGARRI HORI ETA KOSAKO MOZKORTI ETA
HILTZAILEZ BETERIKAKO BERE TRENA BURUTIK
KENDU.

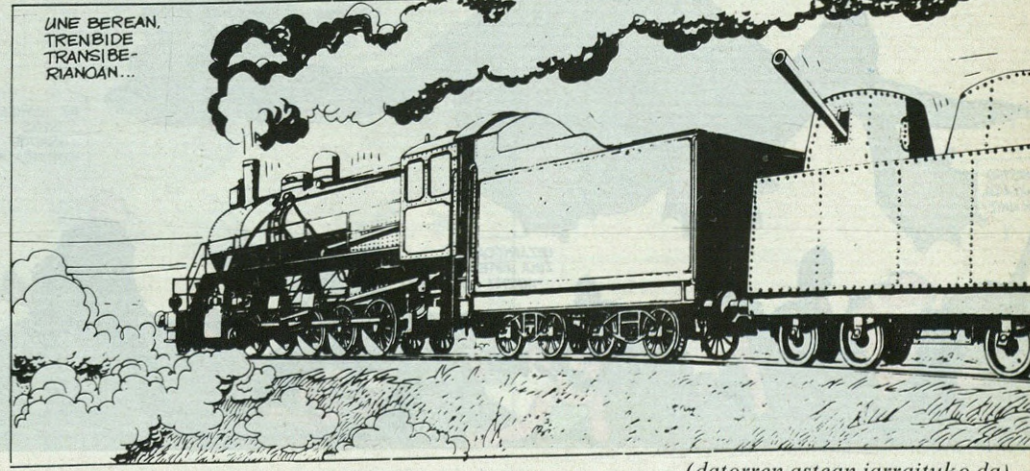
TRENA? ZEIN TRENA?

EZ DUT INDISKRETOA EMAN NAHI, BAI-
NA EMAKUME ZORAGARRI BATEK ZURE
HITZAK DIRA ETA KOSAKO MOZKORT-
TIEZ BETERIKAKO TRENAK EDONOREN
KURIOSIDADEA
PIZTEN DUTE.

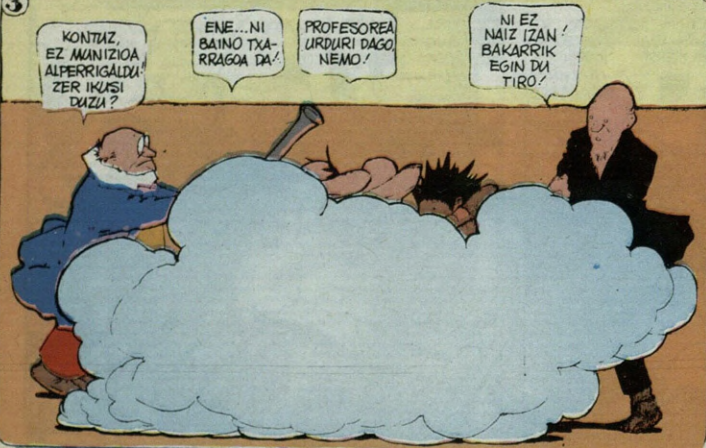
ZEIN MUNDUTAN BIZI ZARA?
EZ DAZU INOIZ MARINA SEMI-
NOVA MARKESAREN IZENIK
ENTZUN? SINESGAITZA...
ERRUSIA OSOA BERE BLINDA-
TUAN ZEHARKATZEN ARI DEN
ARISTOKRATA ERRUSOA DA...

UNE BEREAN,
TRENBIDE
TRANSIBE-
RIANON...

(datorren astean jarraituko da)

LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Patxi Zabaleta: «Euskal Herriaren ideia orokor bati, mesede gehiago egin dio askotan Del Burgok Garaikoetxeak baino».

Hauteskundeak izan dira, eta izango dira oraindik ere, Komunitate Autonomoko gai nagusia egunotan. Nafarroan berriz "Vascuence"aren Legeak sortutako eztabaidak eta manifestaldiak. Bi gai horiek ardatz bezala hartuta Nafarroako euskaltzaletasunari eta abertzaletasunari errepasso bat eman diogu Patxi Zabaleta abogatuarekin solasean. Ez zaigu ezkor agertu. Aitzitik, abertzaletasunak eta euskaltzaletasunak aurrera egin dutela estimatzen du, nahiz eta une hauetan gogorra izan PSOEren eta eskuin nafartarraren erasoak.

“Nire ustez engainatu egin ditu PSOEren gobernuak EAkoak

GALDERA: Ze indar dauka abertzaletasunak Nafarroan?

abertzale-
goa

ERANTZUNA: Politikoki abertzaleen botoak Nafarroan, iritsi dira izatera ia ia hirutik bat. Hazi da asko abertzalegoa, kontutan harturik oso zatituta dagoela. Azken hauteskundeetan, hauteskunde foraletan, EA ez zen aurkeztu, baina HBk atera zituen 34.000 boto, PNVk 18.000, EEk 14.000 eta Auzolan-ek 9.000 boto. Eta horiek ziren hirutatik bat.

GALDERA: Azken hamar hamabost urte hauetan aurrera egin du orduan abertzaletasunak Nafarroan...

Irujo

ERANTZUNA: Dударik gabe. Beti joan da aurrera hemen. Kontutan hartu behar da 1936ko otsailean, azken errepublikako hauteskundeetan, hemen Frente Popularra aurrera joan zen eta eskuinak irabazi zuen. PNVk presentatu zuen Manuel Irujo bakarrik eta atera zituen 16.000 boto, orain PNVk ateratzen dituen bezelatsu. Gainerako boto abertzaleak horiezaz gainerakoak dira. Nola-bait esateko Ezker Abertzalea da PNVz gainera hazi den guztia. Beraz, asko hazi da proportzio batean abertzalegoa.

Historikoki gainera, 1979an Iruñean, bigarren indar bezala atera ginen, eta berrehun botoz bakarrik irabazi zigun eskuinak.

GALDERA: Abertzalegoaren indarra hainbestekoa bada, eta euskaltzaleena pentsatu beharko da beste hainbestekoa ere izanen dela...

ERANTZUNA: Bai, gutxienez.

GALDERA: ...Hori horrela izanda ere "Vasculence"aren Lege-gaia prestatzerakoan abertzalerik eta euskaltzalerik ez balitz bezala jokatu dute, iraingarri suertatzeraino askotan. Nolatan diote hain errespetu gutxi indar parlamentari nafartarrek hirutik bat den abertzalego horri?

eskuina

ERANTZUNA: Hemen eskuina oso gogorra da euskararen kontra. Oso gogorra da arrazoin askorengatik. Bat, badakielako behin galtzen hasiz gero ez duela berriro ere irabaziko. Esatebaterako, Araban gertatutakoa. Arabako indar korrelazioaz ez da inor gogo-

ratzen Estatutoan sartu zenean, han ez zuten galdetu; Nafarroan korrelazio txarra dela esaten dute, han ez zuten galdetu, ez eta ere Bilboko Ezker Aldean. Hori iruditzen zait jada irrebetsiblea dela, eta inork ez du esaten jada hori aldatu behar denik ere. Hemen ere berdin. Emango balitz, pauso hori izango litzateke irrebetsiblea, sozialki hala gertatuko litzatekeelako.

Bigarrena, hemengo eskuindarrek oso lotura estuak dituzte indar faktikoak deitzen ditugun horiekin. Militarrek, Comunidad da Navarros en Madrid...

Urralburu

Harritzekoa dena da ea PSOE horien eskuetan nola erortzen den hainbat alditan. Nik uste dut horrek baduela zer ikusia oposizioa horiek bakarrik izatearekin. Eta egia esan behar da, PSOE, 1977an Urralburu eta Garcia joan ziren beste parlamentari euskaldunekin Gernikara beren karguak juratzera. 1979-80a bitartean ihardun ziren esaten lau probintziekin egin beharra zegoela Autonomia bakar bat. Gero aldatu ziren osotara eta orain arrunt navarristak bihurtu dira.

Oposizioa eskuindarrena bakarrik izateak eskuin aldera bultzatzen ditu asko sozialistak. Hemengo eskuina frankismoaren azken kondarren defendatzaile sutsua izan da. Hemen gainera, Opus-eko Unibertsitateak infraestruktura oso handi bat ematen dio eskuin horri. Sare kazikil guztia ere horien mende dago: nekazari mundua, kontrabando munduan, irakaskuntzaren zenbait sektoretan dagoen sare kazikil osoa eskuin horren esku dago.

Opus

GALDERA: Nahiz eta PSOE Nafarroan eskuin horretara makurtu beti, ez da agertzen Komunitate Autonomoan agertzen den bezain antieuskaltzale. Biguinago, euskaltzaleago agertu da Lege proiektu honekin. Hasieran bat egin, gero EAren gustokoa ere izan zitekeen beste bat prestatu eta azkenean eskuinaren nahietara makurtu.

ERANTZUNA: Bai, eta agertu nahi du irudi hori zeren eta eskuin gogor horren alternatiba izateko irudi hori eman behar du. Beste Komunitate Autonomoan esan dezakegu eskuin hori kasik desagertua edo ezkutatuagoa dagoela. Baina esan behar da ere EAkoak

“Interesatzen da “Vascuence”aren Legeari abertzale bakar batek ere ez alde botatzea

E.A.

pasa egin direla negoziazio horietan PSOEk utzitako ate txiki guztietatik. Hor nik uste dut aintzat hartu dituzten tokira aintzat hartzea nahikoa balitz bezala joan direla. Badi-rudi ohartu direla eta buelta ematen ari direla orain. Nik uste dut engainatu egin zituztela.

GALDERA: “Vascuence”aren Lege-gai honen inguruan manifestaldi eta mugimendu ugaria antolatu du abertzalego nafartarrak. Zertan burutu daitezke mobilizapen guzti horiek?

ERANTZUNA: Betiko arazoa da, masa mugimendua, langile borrokak eta beste borrokak nola mamitzen diren gizartearen etorkizunean. Oso erraza da hori ikustea kalean mugimendu bat baldin badago eta instituzioetan bidea emanen dion beste egitura bat. Hemen momentu honetan ez dago hori. Esan beharra dago Perdon-eko koartelaren aurkako mobidak Urralbururi esan arazi dion bezala behar bada koartel hori ez dela eginen, “Vascuence”aren Lege-gai horretan kaleko mobidaren zenbait frase ere jaso ditzutela.

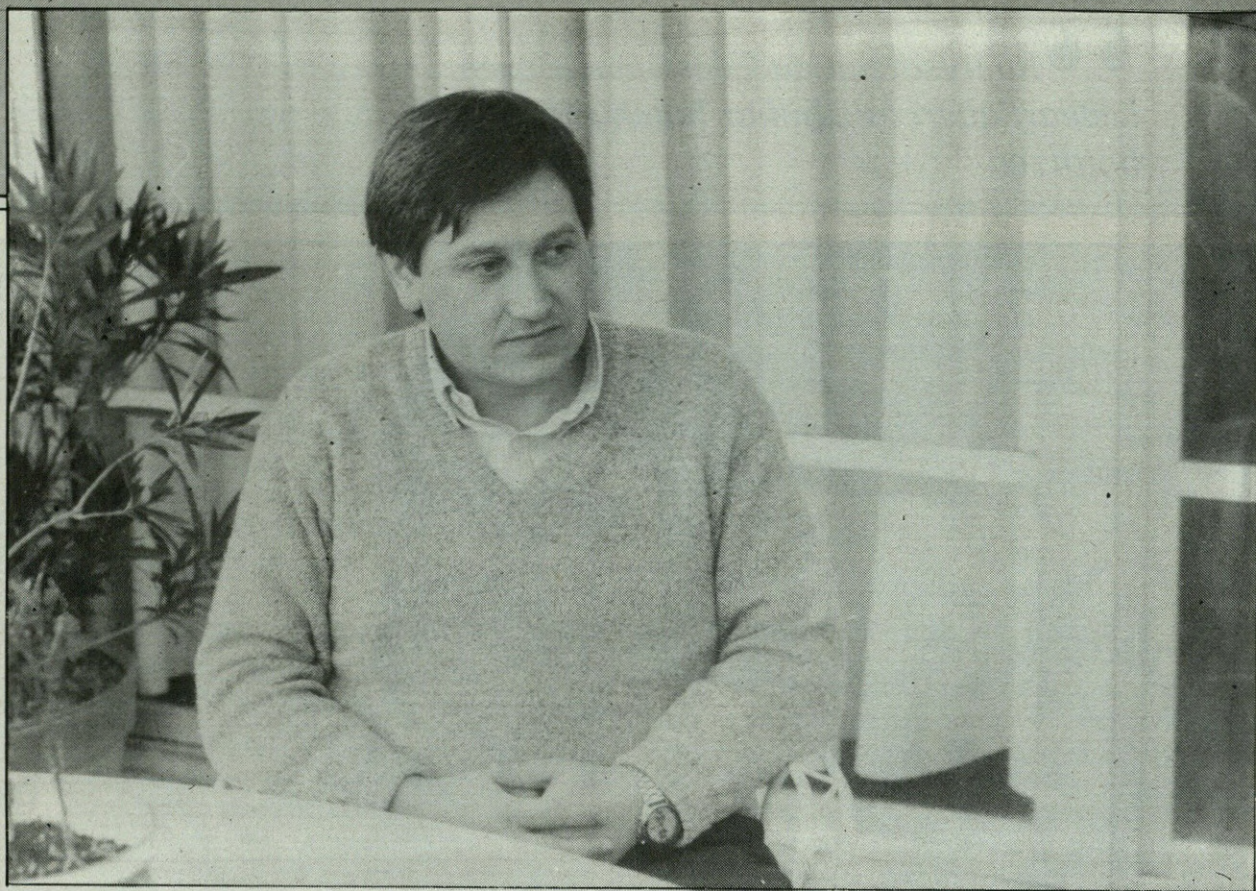
Beste gauza bat, Urralburuk esan zuen ez zutela Euskararen Legerik onartuko ez baten abertzalaren baten botoekin. Guri interesatzen zaigu Lege txar hau ez onartzea abertzale batek ere. Zergatik, ondorean Lege hori gainditu ahal izateko argi eta garbi gera dadin txarra dela. Hala ere kaleko borroka baino ez zaigula geratzen uste dut.

kale
borroka

GALDERA: Bi hitzetan zein dira Lege-gai azpimarragarrienak? Zergatik da hain txarra?

ERANTZUNA: Lehendabizi, ofizialtasunari buruz Administralgoan hamarretik bederatzi baino gehiagotan, eta batez ere zatirik garrantzitsuenetan, ez dela euskararen ofizialtasunik. Ofizialtasun mugatu hori lurralde batean geratzen da edukinik gabe, edo oso gutxiarekin.

Bigarrena, irakaskuntzari buruz sortzen da, euskal lurraldean bakarrik, opzio konkretu bat; baina osotara itzalita dago beste opzio kontradiktorioarekin. Esatebaterako, Legearen arauera edozein ziudadanok dauka bere heziketa aukeratzeko eskubidea; opzio hori ez dago beste inongo lurraldean, gaine-

ra opzio hori EGBri buruz bakarrik dago, ez beste ikaskuntzatan.

Legoa

Gero gobernuaren esku geratzen da zerbait egin nahi badu irakaskuntzari buruz, komunikabideei buruz, edota elebitasuna laguntzeko. Dena geratzen da gobernuaren nahiaren esku.

GALDERA: Iruñean eta euskalduntasuna aurrera doan hein berean, lurralde batzuk euskara galtzen ari dira urtetik urtera. Nola ikusten duzu prozesu hau Nafarroan?

ERANTZUNA: Euskaltasuna Nafarroan atzera dihoa demografikoki atzera ari diren lurraldeetan. Nik uste dut sozialki beti gertatu den lege bat dela hori. Demografikoki aurrera doazen lurraldeetan, lana dagoen tokietan, baloratu egiten da bertakoa den bitarteko soziala, kasu honetan hizkuntza. Baina Aezkoa bezalako tokietan, gaztedia eta kanpora doan tokietan, bertakoek ez dute aintzat hartzen euskara. Gero, behar bada, Iruñera etorritako gaztedi horrek baloratuko du, bainan Iruñean dagoelako.

Iruñea

Euskararen etorkizuna jokatzeko da batez ere, eta ehunetik berrogeita hamar baino gehiago, Iruñean, Iruñea delako, ez bakarrik demografikoki Nafarroako erdia, baizik eta sozialki erdia baino gehiago, eta gero Liza-

rra, Tafalla, Tudela eta industrializaturik dauden eremuetan.

Aezkoan, edo historikoki Erronkarin, euskarak atzera egitea penagarria da, baina sozialki ezinbestekoa eta gainera garrantzi gutxiagokoa.

GALDERA: Bailaratan dauden konzentrazio eskolarrak herri txiki euskaldunetako haurren erdalduntzera laguntzen dutela esaten da toki batean baino gehiagotan.

ERANTZUNA: Askotan esan izan du Satrustegik eskola txikiak desagitea dela euskara galdu araztea, baina euskarak aurrera egiteko bide bakarra konzentrazio eskolarren bitartez dauka. Konzentrazioetan irabazten dugu ala eskola txikietan galdurik daukagu. Hori da bidea.

Ez naiz pesimista ikusirik euskararen egoera Nafarroan. Alderantziz, iruditzen zait pauso garrantzitsuak egin direla aurrera, baina hori bai, gaude egoera batean, herri txikietan eta mugimendu handirik ez dagoenetan, egoera kritikoa ari dela bihurtzen. Baina mugimendua dagoen tokietan, Barranka, Baztan, Lesaka, Leitza... ez doa atzera. Larraun bezalako beste toki batzutan azken hamar urte hauetan argi eta garbi joan da aurrera.

**konzentrazio
eskolarrak**

“Opus-eko unibertsitateak azpiegitura oso handi bat eskaintzen dio eskuin nafartarrari

GALDERA: Orain dela gutxi esan zenuen artikulatu batean Gasteizen PSOEk aginduz gero loturak erraztu zitezkeela Gasteiz-Iruñea artean eta Ezker Abertzalearen posturak gogortu egingen liratekeela...

ERANTZUNA: Bai. Nik inkognita asko dauzkat hor. Hemen PSOEk gobernatzen du EAkoekin, nahiz ez dituen beti behar, batzutan behar ditu eta ogi apurrak ematen dizkie EAkoak ogi apur horien beharrean izan direlarik partidurik gabe geratu zirenez geroztik. Orain, neri iruditzen zait Gasteizen PSOEk ez duela Garaikoetxearekin gobernatu nahi izanen, gobernatuko duela PNVrekin eta horrek gogortuko dituela hemengoekin dituzten harremanak, nahiz eta, esaten denez, hain onak ez izan PSOEn arteko harreman horiek.

Hizkuntza bat baldin bada bi Administrazioen artean, zer gutxiago eskatu harreman egoki batzuk lortzea baino? Euskarari dagokionez eta beste hainbat gauzari dagokionez. PSOEk PNVrekin gobernatzen badu neri iruditzen zait gauzak gogortu egingo direla hemen, zapoiztu. Koalizioa berriz berdina izanen balitz, PSOE-EA, behar bada hobetuko lirateke, baina horrek esan nahiko luke hemen PNV desagertu egingen dela eta hori PNVkoek ez dute nahi izanen. Euskal Telebista hartzeko Nafarroan jarri diren antena piratak dira adibiderik egokiena hau ulertzeko. Helbururik normalena, Nafarroan ere Euskal Telebista ikustea izanen litzateke. Baina PNVren haustura emandakoan Gasteizkoak lasaiago zeuden hemengo antena piratekin Amezketara eta EAko hauek hemengo gobernuarekin harreman bat izanda baino. Hemengo PSOeko gobernu lasaiago dago antena piratak toleratuta Gasteizekin harreman zuzenetan arituta baino. Euskal Telebista bakar bat ofizialki onartutakoa ez zaio interesatzen ez PNVri, ez EARI, ez PSOeri. Honela, ze harreman egin daiteke?

GALDERA: Estatutoaren eta Amejoramentuaren markoak uzten duten hitzarmen berezien bidea hain zaila baldin badago, nola ikusten duzu marko hori gainditu ahal izatea?

ERANTZUNA: Markoa aldatzeko beti egoera traumatiko bat lortu behar da. Egoera traumatiko hori lortuko al da? Neri zaila iruditzen zait, eta behar bada hau argitaratutakoan datu gehiago egongo da, baina Ardanza eta Garaikoetxea aurkezten diren lurraldean, Gipuzkoan, Herri Batasunak irabaziko balu, edo indar politikoen sakabanatzeak gobernaezintasun bat ekarriko balu... egoera traumatiko hori suertatuko balitz, auskalo posible izango litzatekeen ala ez. Neri iruditzen zait hauteskunde hauen ondoren eta epe laburrean oraindik ezetz. Oraindik, gobernu oso zaila egin bide nabar, hemen ere eskuinak gobernatu beharko du. Nafarroako eskuin gogorrek gobernatzerakoan PSOE ez-kerrera bultzatuko du eta arazo nazionalen gure aldera piska bat. Gogorra da esatea, baina askotan, Euskal Herriaren ideia general bati, Del Burgok mesede gehiago egin dio Garaikoetxea batek baino.

GALDERA: PSOEn jarrera gogor honek noraino indartu dezake euskaltzaleasuna eta abertzaleasuna?

ERANTZUNA: Borroka luze batean PSOEn gogortze horrek abertzalegoari eman diezaioke bateratzeko edo indartzeko arrazoi bat. Baina kontutan hartu behar da hizkuntzari buruz borroka ezin dela gerorako utzi. Egunero joan behar zarela aurrera. Eta Lege hau txarra izatea euskararentzat Nafarroan gogorra da, hemen Legea izateak garrantzia handiagoa zuelako Gipuzkoan baino.

GALDERA: Esana duzu Lege hau, txarra izateaz gain, restriktiboa dela euskararentzat, mugak jartzen dizkiola euskarari.

ERANTZUNA: Bai, Lege hau izatea baino hobe litzateke ez izatea, zeren eta mugatu egiten bait ditu eskubide humano batzuk. Esatebaterako, Iruñean bada Ikastola Munizipala. Hamar urtetan berrehun manifestaldi baino gehiago egin behar izan ziren hori lortzeko. Baina lortu zen, Legerik gabe, 1.500 haur horra dohainik joatea. Legeak berriz mugak jartzen dizkie esijentzia hauei.

Iñaki URÍA

Gasteiz-Iruñea

markoa

ETB

Ikastola
munizipala

Estutasunez eta kritika ugariren gainera

Emilio Barbera, unibertsitateko errektore berri-zaharra

Egun bat t'erdiko hauta-giro tentsoan eta bigarren botazio baten ondoren, Barberak eta bere taldeak errektoregora prozesu legalez ailegatzea lortu dute, edo hobe esanda, bertan mantentzeko errefrendoa jaso. Bi hautagaien programak baino, atzean zituzten siglak maniatu dira botoa erabakitzeko orduan, eta klaustroan zehar Barberaren orain arteko jostioa oso kritikatu izan den arren, gehiengoa lortu du, estu lortu ere. Orain planteatzen zaion arazoa zera da, ze noia gobernu mota aurkituko duen astelehenetik aurrera Ajuria Enean, gure kronika hau idazten dugun unean, hauteskunde orokorretako datuak ez bait dakizkigu.

PNV eta botere faktikoak aipatu izan dira Barberaren kandidaturaren ku-deatzaille bezala.

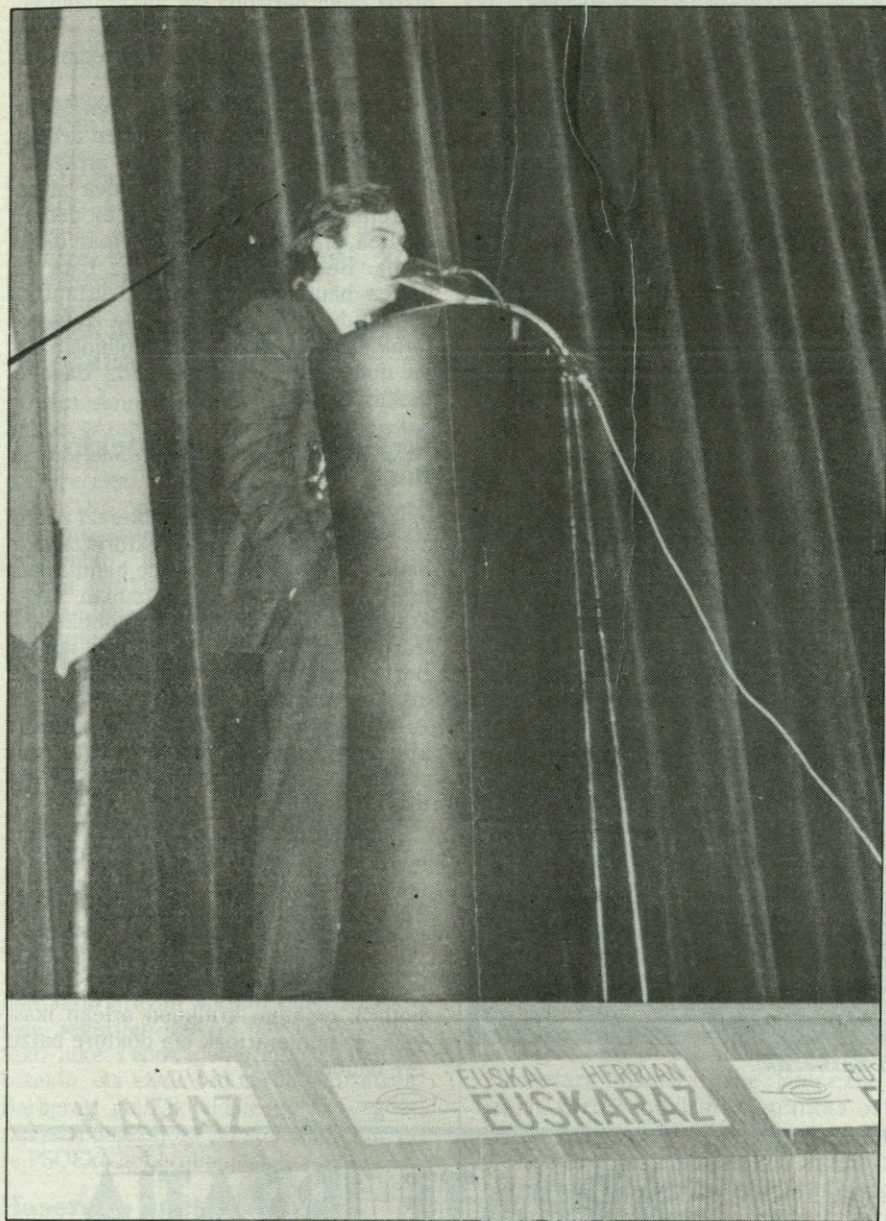
Luzea da Euskal Herriko Unibertsitateak interinitate egoera jasan behar izan duen denboraldia, eta luzeagoa litzateke orain, hilabete luze hauetan gertatu den guztiaren historia zehatza egitea. Goio Monreal-ek errektoretza lanetan bost urtez aritu ondoren, interinitate garaia zabaldu zen, eta Arantza Mendizabal-ek bete zuen, hala edo nola, egoeraren zailtasuna kontutan hartu behar bada ere.

Errektoregorako lehen hauteskundeetan, Ricardo Alvarez Isasik aurkeztu zuen bere burua hautagai bakar bezala, eta ez zitzaion bertan aritzeko konfiantza nahikorik eskaini. Horren ondoren, bete prozesu elektoral bat zabaldu zen, eta bigarren honetan bi izan ziren hautagai presentatu zirenak, Celestino del Arenal alde batetik, eta Emilio Barbera bestetik.

Boto galduaren bila, fakultatez eskola

Unibertsitateko gora beherak segitzen dutenenez, ezaguna da, soberan, Barberaren izendapenak sortu zituen arazo juridikoak, gehiengoa lortzeko maioriaren interpretapen faltsua egin izan zela argudiatu bait zen.

Orain, Tribunaletako erabaki bat dela eta, izendapen hura balio gabekoa zelakoan, berriz ekin zaio errektorea aukeratzeari. Hamabi egun baino ez zuen arren, Barberarekin lehian beste hautagai bat azaldu zen erruedo unibertsitarioan, Manuel Tello, jende unibertsitariarentzat aspaldidanik ezaguna den fisikari gailegoa.

Aurreko jestioa asko kritikatu izan zaio Barberari.

Heldu berriari, printzipioz, ez zitzaion aukera handirik ikusten, baina denbora gutxi zuen arren, fakultatez fakultate eta eskolaz eskola aritu zen boto galduaren bila, Barberak egin zuen modu berean. Barberak Zorroagako klaustral batzuren botoaz konta zezakeen, eta Injeniaritza Eskolan ere aldeko botoak jasoko zituela bazekien. Tellok aldiz, Zuzenbidea eta Kazetaritzan zituen apoio seguruenak. Hala ere ikaslegoak, PASEkoek, eta batez ere «kritikoak» deiturikoak, izango ziren bai batari eta bai besteari, arazo grabeenak planteatuko zizkietenak.

Programa eta pertsonen gainetik, sigla ezagunak

Baina, azken momentuan eratutako talde errektoral bano, Tellok atzetik

zekarren apoio politikoa hartu behar zen kontutan. Heurrek izan ezik, beste mundu guztiak bazekien eta esaten zuen Telloren atzetik PSOE eta EE (bai eta CCOO eta UGT ere) zeudela. Are gehiago, PSOE atzean egon baino, PSOE izan zela programa egin ziona.

Tellok berak, klaustroan eta mikrofonotik, zera esan zuen, «puedo decir que carezco de toda vinculacion politica». Egia izan edo ez izan, kontua da kandidatura aurkezteko epea amaitu baino bi egun lehenago, afaria interesgarria eduki zutela Tellok eta PSOEko Maturanak (esan digutenez, Txiki Benegas-ekin Erzilla Hotelean egondako bilera batek ere bazuen zerikusia), eta bestalde, Euskadiko Ezkerraren partaide ezagunak, errektoreorde agertzen ziren taldean. Ez da ahaztu behar, bes-

taldetik, EE barruan pisu handia duten pertsonaia, publikoki eskaini ziotela Telleri botoa.

Kandidatura honek PSOE eta EEren laguntza zuenik onartzen ez zuen bezalaxe, Barberaren kandidaturak ere ez zuen onartzen EAJ eta EGlen laguntza atzean zeukanik, baina kontrakoek altu eta gogor aldarrikatzen zuten Barberaren atzetik nazionalistak ez ezik, uni-bertsitateko botere faktikoak ere ba-zeudela.

Galtzuzko gizonak jarri eta gero kendu

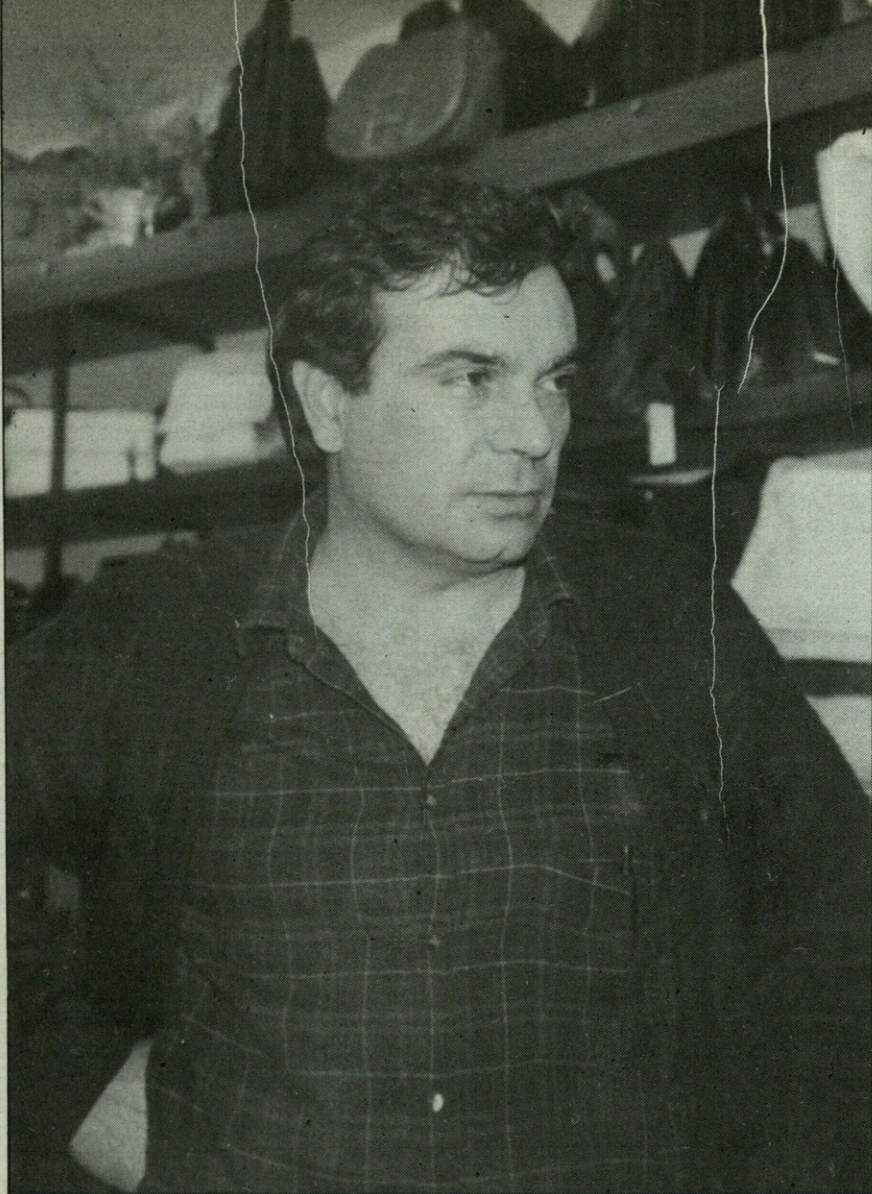
Talde batek besteari zuzenduriko kritika kupidagabea izan da. Barberazaleek, esaterako, zera diote, Telloren taldean izen batzu jarri ez direla kandidatura batetarako aurkeztezinak direlako, eta beraz, hauteskunde prozesurako soilik, galtzuko gizonak jarri direla, irabazle suertatuz gero, aldatuak izango zirelako promesaz. Hauxe litzateke, esaterako, Injeniaritzako Sala irakaslearen kasua, bere asmoa errektoreordea izan baino, Saileko arduraduna izatea bait zen.

Tellozaleen kritikak ez dira makalagoak izan. Klaustroan bertan, eta boto azalpena egiten ari zenean, PASEko talde batek (eta hemen inportantea da esatea lau talde daudena, eta heuren arteko desberdintasun itzelak labora eta ideologikoak direna), salaketa izugarria jaurtiki zuen Barberaren aurka, diru irregularitateak egin duela salatuz. Publikoki esan zuen talde honek Barberak finikito extra batetarako milioi batetako txekia izenpetu zuela, eta gainera, EHUtik kanpoko irudi-enpresa batekin kontratu merkantila egin zuela, hiler 275.000 pezetan ordainduz.

Errektoregaien euskalduntasun eza

Errektoregai biekin kritikoen azaldu den alderdia, Herri Batasuna izan da, arrazoi desberdinak direla. Alde batek, ez dute egoki ikusten Euskal Herriko Unibertsitaterako euskalduna ez den errektorea egotea, Galizian edo Valencian jaioak direnez garrantzitsua ez den arren.

Bestaldetik, Tellok LRUren marko juridikoaren defendatzaile amorratu izan da beti, eta horren barnean ez zieten EHuko problemei irtenbiderik ikusten. Barberaren kasua bestelakoa da, baina antzerakoa. Orain bi urte onartuko ez zuen arren Estatutuak aldatu beharreko posibilitatea, azken programa honetan aldaketarako zirrikitu bat uzten du zabalik, eta ez du irakasle propioa edukitzeko posibilitatea baztertzen. Horrez gain, Euskara errektoreordetarako euskal munduan prestijio na-

Estu bada ere gehiengoak lortu du Emilio Barberak.

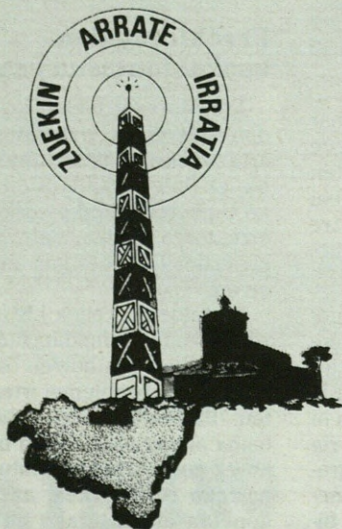
hikoa duen pertsona bat aukeratzen jakin du, Jazinto Iturbe, eta beste errektoreordearekin gonbaratuz, kredibilitate handiagoa eskaintzen du.

Hauxe izan daiteke hain zuzen, Herri Batasunari botoa ematen dieten artean adostasun osoa ez egotearen arrazoia. Batzuren ustez, Telloren taldea atera aurretik hobe da hain txarra ez denar ematea, eta beraz Barberari eman diote botoa. Beste batzuk aldiz, ez bata ez bestea hautagarri ez denez, distantzia mantendu nahi izan dute, eta izen-deiturak emanez, abstentzio publikoa azaldu dute. Inori ez diote zuriz dagoen txekerik eman nahi izan.

Ikasle gehienak, guztiekin haserre

Ikasleek argi eta garbi adierazi zuten zer pentsatzen duten errektoretzarako hauteskunde hauetaz. Talde handia sartuta eta atentzioa deitu nahian, Arte Ederretan burutzen ari den politika katastrofikoaz azaldu zuten (eta honek Barbera eta fakultateko dekanesaren arteko eztabaida mingotsa sortera zuen, norberak besteari erruak publikoki leporatzen zizkiola) eta ondoren, garrarioaren problemaren berri eman zuten.

Ikasleek dituzten klaustralak, PASEn edo beste edozein estamentutan gertatzen denez, ez datoz bat. Bakar batek Telloren aldeko defentsa egin zuen, besteren batek Barberaren defentsa, eta gehiengoak kritikoen jarrera aukeratu zuen, bietariko bati ere ez ziotela botorik ematen, kritikoen artean ikasleak, ez-numerarioak eta doktore batzu ere daudelarik.

ARRATE IRRATIA

FM — 101,5
Eibar

Goizeko 10etatik
gaueko 11ak arte

Irratsaio denak
euskaraz

ARRATE IRRATIA EUSKAL SINTONIA

Ikasleek klaustroan egin zuten agerpenak, eskubide baten aplikazioa izateaz gain, prozesu elektoralaren beraren prozedura demokratiko eza jarri zuen agirian. Ikasleek, modu zakarrez batzutan, baina beti ulergarri, demokraziaren printzipio proportzionala klaustroan ez dagoena salatu zuten, eta nabariro adierazi zuten EHuko erabaki zentruak (klaustroak, gobernu juntak eta abar) ez direla demokratikoak, errepresentagarriak baizik.

Jaurlaritzan nor egongo den inknognita

Hauteskundeak amaituta, batzu dira aidean geratu diren galderak, eta agian lehena, hauteskunde hauek horren arin eta presaka konbokatzearen arazoian datza. Oso epe laburrean jarri zen martxan prozesu osoa, eta aurreko hauteskundeetan, kandidaturak aurkezteko hilabetetxerako epea egon zen arren, oraingo honetan hamabi egun baino ez du hautagaiak izan programa batu eta beraren inguruan taldea batzeko.

Zergatik? Zergatik azeleratu zuen Barberak prozesua? Erantzuna, Barberaren aurka daudenak aurkitu omen dute, edo behintzat horrela dela uste dute: EAren apoioa atzean zeukalarik, hobe zitzaion orain konbokatzea, Jaurlaritzan dauden artean; zeren, abenduaren batetik inork ez bait daki nor jazarriko den Ajuria Enean.

Arrazoi hori den ala ez, batek daki, baina bai esan daiteke unibertsitatearen martxarako funtsezkoa dela nor den Jaurlaritzan aurkitu duen solaskide. Seguruen oztopo handiago aurkituko luke Tellok gobernu nazionalista batekin; eta ez da oso zoroa pentsatzea Barberari gauzak aldatz gorako egoeran jarri dakizkiokeela abendutik aurrera PSOEko gobernuak aurkituz gero.

Haserako unetik, arazo larriak

Beste alde batetik, batek baino gehiagok komentatzen zuen klaustroan, alde baterako edo besterako botoa emango lukeela hauteskundeak nork irabazi dituen jakinda.

Orain hauxe dugu kontua, unibertsitateak, edo behinik behin, 300 inguru klaustralek errektore bat aukeratu dutela, eta orain lau urtetan zehar arituko delako segurutasun nahikoaz. Kanpaina elektoralean esandako guztiari eutsi beharko diote, txitean pitean arazo larriak sortuko direlako jakinaren gainean badaude ere. Lau urtetako lasterketa honen hasierako lineatik badute zeri heldu: irakaslegoaren egoera, PA-Sekoen homologazioak, Arte Ederretako irakaslego falta, garraioaren istilua... bai, nondik hasi badute eduki.

Laura MINTEGI

atzoko ogia

Onddoen sukarra

Rafael CASTELLANO

AURTEN langabeziak perretxikuzale mordo bat boletus, cantarellus, Arussulae eta lactarius deliciosus bilatu du mendietara. Latin gastronomikoaren berreskurapen bikaina langabeziarengatik sortzen da alegia. Baina nik ez dut perretxikugintza mintza nahi, gaur bederen; ezta ere langabeziari dagokionez. Dagoeneko, hala ere, gizarteak aintzina eragintzarantz isurtzen du. Egun/gabarrantza, lapa ehizaketa, kiskillamakia, auka bilketa, paper uzta etabar. Zorionez oraindik, ertzainek, perretxikuzaletasuna debekatzeko ohiturarik ez dute. Ikusiko dugu, itsuak zion bezala, hauteskundeen ondoren. Laister agertuko zaizkigu basoan, gaurko ttarttaloen moruz, linterna urdina kopetan. Dema egiten dizuet. Afari bejetariano bat, ados? Euren hitzaldi luzeak basidiomizotrekiko entzun daitezke jadanik gailurretik gailurrera: ekolojia ofizialaren betiko txintxirrimantxarrak. Hau ez da ikutzen, hori kaka duk, hura Euskal NODOetan agertzeko duk soilki. Natura ez da jaten, hiritar maiteok.

BAINA nik ez nuen nahi, esan dizuedan bezala, onddo ala langabeziarekiko idazti. Beste aldetik zetorkidan ispirazioa. Gauza alarmagarria gertatzen dela dirudi, zehazki neska batere ez da bilatzen mendian perretxiku edo ozono bila. Onddo baino zailago duk emakume bakarria naturan aurkezte. Andra Mariaren aberrian, gainera. Baserriko emeak badauzkak, noski. Baina kaletarrak inoiz ez. Aiton-amonen garaietan neska edo emakume bakarria sagardotegi mahaietan eserita oso gauza bakatagarria ziruditen herriko biztanleei. Gaur, aldiz, sagardi bera debekatuta dute ibiltzeko. Beste diskriminazioa hortik sortzen zaigu, hots, hondartzan balenbilzke neskak askaturik; baina basoa, janzale-elkartea, musa, fubola, ehiza eta gobernu sozialista bezala, gauza gizonezkoa dun.

ARRISKU ugari basoan leudekela esango bazenidate, kalekoak baino gutxiago direla arrapostuko nizueke. Hala ere, neskak ez dira joaten basoetara laguntza gabe. Hau ezik, ia ia guztia lortu ditugula esan genezake. Erromantizismoaren mota batek emakume ideala trenetan eta buzetan kokatzen du. Nireak, eta sujetiboa besterik ez da, goroldio gainean eta pago artean platonikoa aurkituko dudala usten dut. Alaxen ere hau gertatuko denean oso berandu izango dela eta mendia nire anketatik oso urrun egingo zaidala argia dut. Sarritan perretxiku bila ez goaz basora, erregearen alaba zurrian baizik. Eta hau ez da Hollywood: Nafarroa falta zaigu.

ETakoak astakirtenak ote...?

Harriduraz irakurtzerik izan dut «negoziaketa politikoari» buruzko dossierrean (ARGIA 1.125, 31. orr.) Juan San Martinek plazaratzen duen erantzun nahastua.

Negoiazioz esan nahi ez duena alde batera utzita, usteak uste, ETako militantziari buruz aipatzen duena, berriz, guztiz desbideraturik deritzat. San Martin jaunak ez omen du ezagutzen E.T.A.n egondako inor maila kulturardunik. Konkretuki honela dio: «Milaka pertsona ezagutu ditut ETatik pasatu direnak, eta armak utzi dituztenean ezertarako balio ez duten pertsonak dira, ez dutelako formaziorik eduki ezertan ere. Ez dutelako gure herriaren kultura bultzatzen...».

Ezagutzak mugatzen bagaitu ere ez da jakintzak duen zutabe bakarra. Adibidez, ni ez naiz behin ere egon Juan San Martinekin nahiz eta biok kultura arloan mugitu, bera Euskaltzaindian eta ni neu Euskal Herriko Unibertsitatean. Baina horregatik, Juan San Martin esistitzen ez denik, ez daukat inolaz ere esaterik. Behar bada datu falta dela medio dio San Martinek esaten duena.

Hauxe dela eta, nahiz eta azalez izan, arazo honekin zerikusirik duten datu batzuk kaleratzera nator. Hona hemen:

ETakoak izateagatik armak uztera behartuta egon direnen artean (gaur egungo presoak) ia guztiak zerbait ikasten ari dira. Kartzeletan, euskal presoentzat, berreuskalduntzearen prozesuak ikaragarritzko indarra duela ez du dagoeneko inork zalantzan jartzen. Euskaltzaindiak berak egiten dituen azterketen berri San Martinek zuela uste nuen nik.

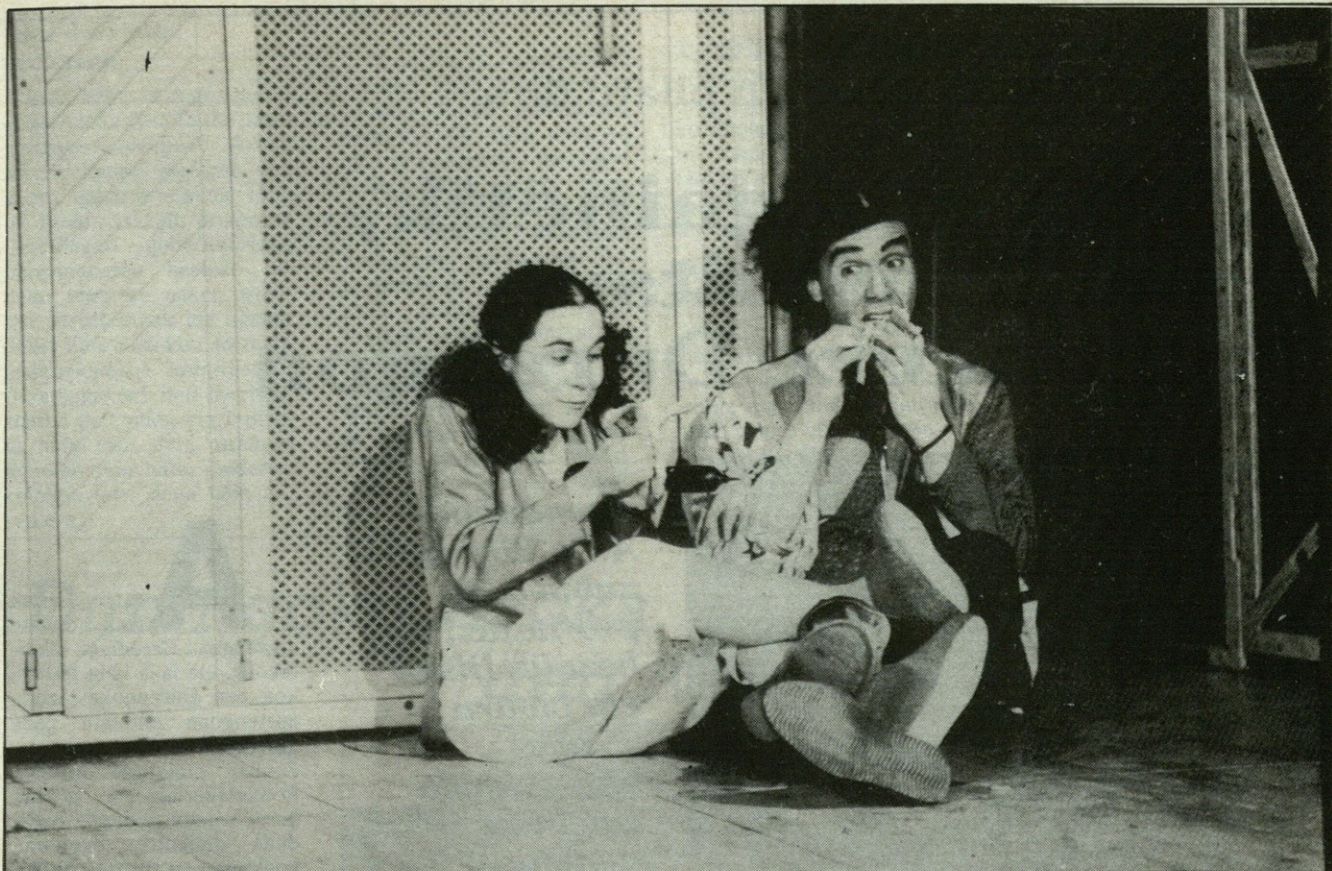
Ene fakultatean (Zorroagan) presoen matrikula igo da, posible izan den momentutik, porzentai ikaragarri batetan. Orain dela lau urte-tik hona lau izatetik berrogeira pasatu da. Euskal Herriko Unibertsitate osoan, ostera, 150 izango dira matrikulaturik daudenak. Honez gain, Nautika, Nekazaritza... ikasten ari direnak ere badi-ra.

Atzerritarren artean ere, nik ezagutzen ditudan adibideak ugariak dira eta ildo berdinetik doaz.

Ez dut uste adibide gehiagoren beharrik dagoenik. San Martinek berak Sarri-nandia, Pikabea, Aramaio edo Sarasketaren publikape-nak ezagutu ere ezagutuko bait ditu.

Izan ere, ezagutzak mugatzen gaituen legez, beti datu gehiagoren beharrean gaude. Aipatutako guztia, beraz, datu gehigarri batzu besterik ez dira.

**Fito RODRIGES
BORNAETXEA**
1986ko azaroak 30

Azpeiti eta Santurtziko antzerki topaketak egunotan.— Laugarren urtez, Azpeitiako Euskal Antzerki topaketak as-telehenean hasi ziren Santotomas eguna bitartean ospatzeko, bertan egungo euskal taldeetarik bederatziren obren taularatzeak ikuste-ko parada izango delarik. Hernaniko «Ttanttaka» eta Elgoibarko «Taupada»k haurrei zuzenduriko antzeslanak emango dituzte, beste zazpirek, «Zintzilik», «Bederen 1», «Geroa», «Goaz», «Antxieta» eta Iparraldeko «Maribisos» eta «Xirixiti Mirixiti» taldeek osatuko dutelarik egitarauaren beste zatia. Bien bitartean, Santurtziko VIII. Antzerki asteak ere bere azken egunak burutzen ditu aste buruan zehar. Euskal Herriko «Markeliñe», «Maskarada» eta «Gasteizko Antzerkia»z gain, Estatuko lau talderen eszenaratzez moldatu du bere egitarau berezia. Argazkian, «Ttanttaka» taldea «Ondo loin» öbrarekin.

Abenduko Hirugarren ediziora heldu da dagoeneko Donostia-ko Abenduko Musikaldiak, aurtengoan parterik zabalena kamarako musikari eskeiniko diona. Jende ezagun samarra azaldu da gainera aste honetan zehar Vicotira Eugenia antzokira eta Diputazioko aretoetara, Win Mertens pianista kasu, edota San Martin in the Fields-eko Akademia bestela. Trevor Pinnock-en zuzendaritzapean The English Concert delakoak hemezortzi musikari dakartzatza, eta hurrengo emanalditan Lluís Claret cello-jolearekin ere kontatuko da. Euskadiko Orkestra Sinfonikoak bere aldetik partaidetza zuzena izango du Matthias Kuntzsh zuzendaritzat duela, abenduaren 16an laurogei urte betetzear dagoen Nikanor Zabaletari omenaldia eskeintzeko.

Amaitutzat emanak UEUko ihardunaldiak Pasatu den astean eman zitzaizen bukaera UEUko udazkenaldeko ihardunaldiei, zeinak Donostian aurkeztu ziren bi asteren buruan ospatzeko. Hauteskunde sasoiek harrapatu baldin badi- tuzte ere, antolatzaileak kontent eman zuten aditzera jendearen partaidetza, iazkoen maila berean mantendu bait da, eta baita areagotu ere euskararen legedia eta nekazal gaiaren inguruko mahai-inguruak izan zirenean. Ohi bezala, Udako Euskal Unibertsitateko ihardunaldiak ahalik eta egitarau-rik zabalena eskeini nahi izan du, esperotako helburuak betetzear- dietsiz. Hurrengo txanda Baionakoa izango da beraz, uda al- dean gauzatzekoa, Iruñeakoen aurretik.

Klandestinitateko prentsa erakusketa Egunotan eman da jakitera dato- rren urtarrilean zabalduko den Erakusketa bitxi bat ekarriko duela Donostiako Prentsa Elkarteko partaideek, zeina Madril- en erakusteko ari den egunotan. Gaiak mami fran- go dakarrela dirudi, ezen Gerra Zibileko akontezimendurik garrantzitsuenen berri izango bait da hoge- i bat egunkari eta beste hainbeste kartelen presentziaz. Donostia- ra ekartzen denean aldekatari burutuko omen da edukiaren al- detik, klandestinitate eta exilioko prentsa baskoak hartuko duela- rik madrildarren lekua: gogora «Egiz», «Egi billa», «Zutik», «Aitz- gorri-ETA», «Branka», «Enbata» bere estraine-ko zenbakian eta abar luzea. Hain zuzen, panfleto eta eskuizkribuen kopuru lu- zeak hautaketa apropos bat eskatuko du.

HABE arras kontent homologazioaz HABE erakundeak proposatutako euskal- tegietako irakasleen homologazio legeak ontzat eman zituen Bilboko Auzitegiak azaroaren 22an. Hemendik aurrera euskaltegi publiko eta homologatu- en irakasle izateko ikasketa unibertsitario edo EGA ti- tularik gabeko irakasleek ezin izango dute euskarazko klaserik eman, nahiz eta Julen Kalzadak AEKren izenean auzitegi- etara eramanez izan HABEren erabakiak. Homologazio- rako hiru bideak honetan geratuko dira beraz: hamar urteko berreuskaldun- tze eta alfabetatzeko esperientzia izatean, bost urteko esperientzia- du- nek zenbait proba gainditu beharrean, eta HABEko oposizio le- hiaketen arauera onetsia izatean.

Nobedadeak aurten ere
Azoka honen inguruan pilatu dira

Oztopoen gainetik, azoka mamitsua aurten ere Durangon

**Abenduko
Ama-Birjinaren
zubia
profitatuz, beti
bezala, Disko
eta Liburu
Azoka
burutuko da
asteburu
honetan
Durangon,
betiko lerroei
jarraituz.**

Arazo larriak izan dituzte aurtengoan Gerediaga Elkartekoek, eta ia-ia hain historikoa den Durangoko Azoka aurtengoan antolatu gabe geratzeko zorian egon da. Zenbait erakunde ofizialen ez-axolakeriak eta Azokak berez urteen poderioz hartu duen dimentsio ekonomikoek eraman zituzten durangarrak egoera benetan larri-larri batera. Hala eta guztiz ere, aurtengoz ere egin egingo da eta geroko gero-koak.

Egitaraua

Abenduaren 5a.

ESKOLA ETA IKASTOLETAKO IKASLE ETA IRAKASLEENTZAT IKUSTALDIA (Ikustaldia Sebastopoleko Titiriteroek girotuko dute)

17,00: Durango-lurretako udalak antolatutako Julene Azpeitia ipuin lehiaketa eta Gerediaga Elkartek eratutako V. Ikasleen Idatz-Lehiaketaren sari ematea.

18,00: Ikas liburu hoberentzat Hezkuntza Sailaren «Isaac Lopez Mendizabal» sariaren banaketa.

19,30: Sarrera hitzaldia. Azokako aretoan.

Gaia: «Lizardi».

Hizlaria: Adolfo Arejita.

Abenduaren 6a.

EGUN GUZTIAN ZEHAZ LIBURU ETA DISKO BERRIEN AURKEZPENAK

- Azoka orduak hauek izango dira: goizez, 10,30tatik 14etara; eta arratsaldez, 16,30tatik 21etara.
- Azoka egun eta orduetan, aretoan, «Balendin Enbeita oroituz» erakusketa izango da ikusgai.

Abenduaren 7a.

12,30: Mahai ingurua. Azokako aretoan.

Gaia: «Gerraondoko Euskal Literaturgintza»

Partaideak: Txillardegi, Juan San Martin, Laura Mintegi, Pako Aristi.

Moderatzailea: Joxe Austin Arrieta.

18,30: Mahai ingurua. Azokako aretoan.

Gaia: «Bertsolaritza 1936-1986»

Partaideak: Basarri, Juan Mari Lekuona, Andoni Egaña, Jon Enbeita.

Moderatzailea: Abel Muniategi.

Abenduaren 8a.

12,30: Mahai ingurua. Azokako aretoan.

Gaia: «Gaurko kantagintza zertan den»

Partaideak: Imanol, Jabier Treku (Kortatu), J. Zabalza (Hertzainak), Fran (Oskorri).

Moderatzailea: Alberto Gorritiberea.

Diru-iturrietan prolemak

Esan beharra dago Durangoko Azoka dela Eusko Jaurlaritzaren menpeko Azoka saretik kanpo geratzen den azoka bakarrenetakoa. Horik hasten zaizkio prolemak Gerediagari gobernuarekin harremanetan hasteko orduan. Izan ere, azken urteotan perretxikuak lez ugaltu diren liburu-azoken formula instituzionalari kontrajarriz, Gerediagakoek beti herri-iniziatiba defendatu eta bultzatu nahi izan dute, oraingo honetan une batez bederen kolokan jarri dena hain zuzen ere.

Orain arte, Durangoko Azokan sortu izan den diru-zuloa Eusko Jaurlaritzak berdindu du beti. Iazkoan izan zen aldaketa, eta lehenbizikoz estali gabeko zuloa geratu zitzaion Gerediagari, milioi erdikoa. Maiatzeko Euskarazko Azokan ere beste hainbeste eta gehiagoko zuloa geratu zitzaion, eta oraingo Azoka honetarako Jaurlaritzaren laguntza mugatuagoa gertatuko zeka jakin bazekiten. Guzti horrek bi aukeren artean erabakitzaera bultzatuko zituztela zirudien: edo postuen alokairua bikoiztu, edo Durangoko

Azoka instituzionalizatu. Argi eta garbi zegoen modu batean nahiz bestean Durangoko Azokaren berezgarritasunik nagusienak kolokan jartzen zirela, eta duela hilabete batzueko egoera dezenteko konponezina zela ematen zuten.

Abenduaren 5ean hasi eta 8an amaitu

Baina azkenean edizio honetarako behintzat prolemak konpondu direla dirudi, nahiz eta horretan Jaurlaritzak batere amore eman ez. Azkenean, Durangoko Udaren hitzezko agindu batekin animatu dira Gerediaga-

ko neska-mutillak tematsiak Azokarekin aurrera egitera, nahiz eta Udaren hitzezko zera hori gero praktikan zertan gauzatuko den zehatz-mehatz ez jakin.

Baina tira, nahiz eta sako-neko prolemak konpondu gabe segitzen duen, aurtengo hortxe izango ditugu dozenaka postuak eta milaka interesatu Euskadiko Liburu eta Disko Azokaren artean dekanatua eta protagonismo nagusia duen Durangokoa.

Peru UNZUETA

Durangoko Azoka, liburudendena ez den Azoka

Gerediaga Elkartarekin batera sortu zen 1965ean Euskal Liburu eta Disko Azoka, eta ordutik hona elkarrekin horrek urte urte indar sinboliko handiena duen azoka antolatuz joan da gaur arte. Urte bakarra izan da Azokarik gabe gelditu izan garenekoa: 1967. Hasierako hamahiru urteetan Azoka antolatzen ibili zirenek —errepresio gogor baten manupean, guztia esan behar— beste talde gazteago bati pasa zion erreleboa, eta talde berri horretakoak aritu dira zazpi urteotan alditik aldira aldaketak eta pausu berriak proposatuz.

Gerediagakoek, berriz, ez dute pentsatzen lan hori haien meritu hutsa denik, «Urte urte Azoka indartzen eta euskara nagusitzen joan dela nabaria» bada ere nabarmenagoa da gorakada hau 21 urte hauetan Gerediaga Elkartek ikastolak, alfabetatze eskalduntze erakundeak, idazleak, argitaletxeak eta hainbat eta hainbat euskal elkarte egindako lanaren emaitza besterik ez dela». Beren ekintza guztietan euskarari lehentasuna ematea izan da beti ere Gerediagakoaren helburu nagusia.

Berezitasunik haundieneko Azoka

Hasieratik Durangoko Liburu eta Disko erakusketa-aren ezaugarri nagusia, argitaletxe eta diskoetxeen azoka izatea izan da eta ez liburudenden azoka. Gerediagaren helburua, Durango azoka egunetan, merkatuan dagoenaren eskaparatze bihurtzea da, beraz argitaletxe bakoitzak berea bakarrik ekar dezake Durangora eta ez gehien saltzen diren beste edozein argitaletxeren lauzpabost liburuak.

Azpiegitura aldetik, ezaguna da Durangoko Azokaren egoitza: merkatu plaza. Plaza horri 1980an aretoa erantsi zitzaion mahai inguruak eta hitzaldiak modu errazago batez egin ahal izan zituzten. Areto hori hartatik

aurrera hobetuz eta egokituz joan da eta Azokaren bizgarritasun nagusienetakoa bihurtu da urteekin.

Azoka, bi aretotan

Azkenik, urte urteko argitaletxe eta diskoetxeen eskarien gehiketak eta bisitarien gorakadak eraginda 1985ean azoka bi tokitan banatzea erabaki zen, hau da, diskoak Andra Mariko Elizpean, lehen urteetako azokalekuan hain zuzen ere, eta liburuak Merkatu Plazan, azken urteetako ohizko azokalekuan. Banaketa honi esker, antolatzaileek leku estutasuna ebitatu zen, eta nahiz eta diskoetxe batzuk erabaki horren kontrako eritzia agertu zuten, banaketa hori azkenetako sendotu egin da.

1982an, orduarte erabilitako erakustoki edo stand-ak aldatu egin zituzten ikusle eta argitaletxeentzat erosatzaile izan zedin, garbiagoak eta txukunagoak ziren stand berriak jarri.

Ekintzek ingurutako Azoka

Era berean aipagarriak gertatu dira beti ere Durangoko Azokaren inguruan antolatutako ekintza osagarriak, hala nola, hitzaldiak, kantaldiak edota erakusketak. Hastez, sarrera-hitzaldiak beti leku nagusi bat izan dute Gerediagakoaren asmatan, gaurkotatzen bereziki gaien inguruan antolatutako mahai-inguruek ere protagonismo nabarmena eduki ohi dute. Duela lau urte beste ekintza osagarri berri bati ekin zioten Durangon: ikasle-eguna izenekoa. Lehenengo urtean arratsalde bakar batekin hasi zen, baina arrakasta ikusita hurrengo urtetik aurrera egun osoa bihurtu zen. Eguraldiaren hotza, urteroko katalogoa, eta leku faltaz aipa ezin ditzakegun beste elementu batzuek, aipaturikakoekin batera, Durango Azokari besteen gainetik leku preferentzial bat ematen diotenak.

Kalitateak gora jo du 28. edizio honetan

Bilboko Zinemaldiak ez du bere jendea aurkitu oraindino

«Night mare Angel» filmea.

Iragan larunbatean bukatu zen Bilboko filme labur edta dokumentalen 28. lehiaketa, aurrekoan bezala jendearengan interesa bizteko prolema larriaz.

Iazkoaren alboa kalitate maila nahikotxo igo dela aitortu behar, baina hala eta guzti ikusle goa ez da kalitate hobete horrekin bat joan. Lehiaketara aurkeztutako materialeaz gain izan dira baita beste zenbait ziklo interesgarri: Filipinetako zinema, Jiri Trnka, Latinoamerikako erretraktista eta Raymond

Depardon zuzendariarena. Hauetaz gain Deustuko Unibertsitatean Francesc Llinás Contracampo aldzikariko zuzendariak «Cortometraje independiente español» izeneko zikloa koordinatu zuen.

Behin behineko zuzendaritza baten pean abiatu da aurtengoan ere Zine Lehiaketa, arteragoko diru zuloak bete nahian, eta datorren urtean egoera sendo batetatik abiatzeko asmotan. Suentzioak ugaltu badira posible izango da helburu hori betetzea, baina sarreretatik ateratakoari begiratu zgero...

Zinemari berari adituz gero, aurtengoan ere ekialdeko herrrien nagusitasuna argi somatu da animazio zinemaren, zeinetan sari guztiak eraman dituzten. Produktzio ugari eta bikaina. Fikziozko filmeetan Frantzia, Estatu Batuek eta Britainia Handiak bidali dute kopururik handiena, oro har nahiko sofistikatu eta medio ugariz égina. Dokumentalak gero eta guttiago dira, estatu aurreratuetan ez ei dira dokumentalak egiten zeluloidetan, gehiengo bideoa da, telebistarako ekoizpenak hain zuzen. Bidalitako mate-

rialea erdi mailako bilakaera industrialaz egazutzen duten herrietatik heldu da, Cuba, Chile, eta holakoetatik. Oroorki ikusteko aukera izan ditugun dokumentalak kutsu militantea edota joera aurreazalea ekarri dute, gaien aldetik abereen bizitza eta halakoak baztertuz Afrikako gose eta egarria, zenbait diktaduretako zapalkuntza eta antzekoak ikutzeko.

Sariak espero zitezkeen modura

Animazioan urrezko Mikeldia «Krysar» filme Txekoslovakiarak hartu zuen. Marrazki eta txotxongiloekin eratutako filme honetan Hamelingo Flautalariaren ipuia kondatzen da.

Dokumentaletan urrea «Memorias de una guerra cotidiana» filme txiletarrak lortu zuen. Pinocheten diktadurapean bizi eta sufritzen duen eguneroko bizitza eta herritarren erantzuna erakusten da. Militar ohi bati egindako elkarrizketa, semeak eta senarra desagertuta dituen emakumeak eginikoa, apaiz frantzes baten deklarapenak... materiale guzti horrekin mosaikoa eratzen da Hegoe Ameriketako herri horrek egunero nozitzen duena egaztutako, etorkizun zoriontsuaren txinpartak ere somatzen direlarik. Fikzioan filme bi geratu dira saridun «Graffiti», iparrameriketako Matthew Patrick—ena, Julio Cortazarren ipui batetan oinarritutakoa; eta Einar Moos frantziararren «Max».

Bilboko Lehiaketako sari berezia Poloniako «Jeden minus Jeden» filmeak lortu zuen. Bikote gazte baten bizitzako egun baten inguruan eraikitako historia. Beste saritu batzu izan dira «Jeho excelence» (Txekoslo-

vaquiakoa, animazio feilmeetan zilarrezko saria); «Broken Arrow 29» (Britainia Handiakoa, zilarrezko Mikeldia filme dokumentalei); «Notebook from China» (Denmarkekoa, luzemetraia dokumentaleko saria); «Al alba» Amalio Cuevas—ena, Zine espainiarrentzako saria); «Virtudes Bastián» (Francisco Avizandarena, euskal filme onenari emandakosaria); «Círculo del infierno» (Cuba-koa, UNICEF—ek emandako saria); eta aipamen berezia «Was geschah wirklich zwischen den bildern» (Zer gertatu zen benetan irudien artean?) filmeari.

«Berlin sinfonia para una gran ciudad» kontzertuak arrakasta osoa.

Iragan ostiralean lehenengo, Gran Via zinematik egazutu zuen betealdi bat. Pegasus jazz taldeak musika zuzenean ipintzen bait zion Walter Rutmaan zinegile germaniarraren filmeari. 68 minutu deliriorako egazutu genituen, benetan sinesgaitzak: 1926. urteko Berlingo bizitza goizeko lauetatik goizaldeko lauretara, hots egun oso bat animatzeko zegoen Pegasus taldea. Bere jazz berriarekin, bere kitarra, baxua, perkusioa eta tklatuekin garaira eta askoz urrunagora eramantuzten, bikain.

Egun berean, «Jimi plays Monterey» filmean ikustaldia izan genuen Jimmy Hendrix—en kontzertuetan oinarritua. Rockerero xelebrea orain urte batzu hila den arren jentearen gogoan erabat bizirik dirauela dirudi, pena bakarra izan zen horren soinu txarraz ezin izan genuela azazko osoa bizi, ez bait zen agazdorik ez grabarik entzuten.

Iñaki GOITOLTZA

Gaston Ancelovici Chileko zapalkuntzaren lekukoa

Gaston Ancelovici zinegile txiletarra dugu, berak eta beste bi zuzendarik (Jaime Barrios eta Rene Davila) eginiako «Memorias de una guerra cotidiana» filmeak urrezko Mikeldia saria jaso du animazioan, eta baita Instituto de Cooperación Iberoamericana deritzan erakundeak eskainitako «Carabela de plata» saria. Eguneroko gudaren lekukoa dugu, herri xehe eta pertsona hautatuak elkarriketatuz Txilek bizi duen egoera erakusten digu. Hona hemen berarekin izandako elkarriketa.

ARGIA.—Ze egoeratan dago zinema zure herrian, Chilen?

GASTON ANCELOVICI.—Hiru ideia esango dut bertan egiten den zinemaz. Chilen ez dago zinema industriarik, sekula egon ez delako Argentina, Brasil edo Mexicon egon den moduan. Guk zinea modu artisaun egiten egon gara, gure herriak bizi duen giroe irudietan inprimatzeko asmotan. Kontutan hartu behar dugu estatu kolpea eta gero zinegile gehienak atzerrira joan beharrean aurkitu zirela, belaualdi osoa sakabanatzen da munduan zehar.

Bestalde kontutan hartu behar da badela haibat lagun barnean egon arren lan egiteko ezintasun osoan dagoena. Pinochet heldu zenean zinegileek urte askotako burruken ondoren lortutako legedi osoa ezabatu zuen. Dena den Chilek gaur egun egoera bikoitza ezagutzen du. Alde batetik eta gobernuak daraman politika ekonomikoa dela eta—ultraliberalismo izugarria—badago kanporako zabalera, herriaren atal txiki batek daramana (ehuneko hamarra deitzen duguna). Sektore honek badauka kontsumorako grina, eta honek garamatza oso denbora laburrean zinema publizitariaren boomer. Zine publizitarioa ekoiztu behar da miloi edo miloi berdi pertsona honek kontsumi de-

zan, Europarrak daukazen kontsumo maila berean.

Bestalde badago beste maila bat, belaualdi gaztea da giro guzti honetatik kanpo geratzen dena. Jente honek modu autodidakta batez Chilen gertatzen den hori isladatu nahi du irudietan.

Ekitza publizitarioa garrantzitsua izan da, lanbide berribat sortu duelako, eta sortzen doan zinegintza urria posibilitatzen duelako. Orain tekniko mordoak daukagu, lehen esistitzen ez zena.

A.—Chileko egoera erretratatzan ari den belaualdi horrek zine politiko sortu du?

G.A.—Jakina. Baina lehen aipaturiko maila horietaz gain badira beste laupabost filme luze egin direnak, fikziozko zinema da, autozenturaren zentzu handia dutenak.

Ekipoetan lanean diharduen jente gehiena aurrerakoia da, eta ez dago batere ados gaur egun kultura eta gizartearen gertatzen ari denarekin. Hau da biharkofilmeak egiteko daukagun ezinbesteko oinarria, demokrazia lortzen dugunean zinema egiteko oinarria.

A.—Nolako izan daiteke eraikitzen ari zareten zine txiletar berri hori? Edukiko du zerikusirik gaur egun eraikitzen ari zareten horrekin?

G.A.—Etorkizuna itxaropentsua da. Guk ezagutu ditugu gure zinemagintzaren egoerarik latzenak, eta hala ere filmeak egin ditugu, ezin bait da egon zinemarik ekoizten ez bada. Ezin dugu faltan sentitusekula izan ez

Gaston txiletarra, filme irabazlearen zuzendaria.

den iragan hori, ikasi egin behar dugu iraganetik, eta nolabait etorkizunera proiektatu. Gure zinema oso sakonetik txertatzen da gure herriaren hioistorian.

Chileko zinemagintza loturik dago beraz egoera politikoaren aldatetarekin ezta?

G.A.—Zalantza barik. Gaur egun demokrazia itzultzea oso zaila ikusten da, herri osoaren borroka da. Gure filmean «Memorias de una guerra cotidiana» horretan ez dugu historia osoa kondatu nahi, Chilen gertatzen den

guztia, baina atalbatzu ikutzenditu pertsonaia konkretu batzuren bizitzan oinarriturik: antzezle baten bizitzan, apaiz baten deklarapenetan, karabineroen ofizial ohi batekin izandako elkarriketetan... Mosaiko guzti hau kondatuz doa gure herriaren gertatzen ari dena, eta jenteak aurrera ekiteko daukan gaitasuna ere.

Bukatzeko esan nahi dut guretat oso inportantea zela filme hau Euskadin estrenatzea, hemmn mundu mailako estrenaldia izan bait da.

A. Slapinsh, Sobietar Batasuneko ikuspuntua dakarkigu

A.—Nola ikusi duzu zuk Bilboko Zinealdia giro erabat desberdin batetik etorrita, Sobietar Batasunetik?

A.—Ondo iruditzen zait Bilboko zinealdi hau, jente gaztea eta zahrra dago eta hori oso ondo iruditzen zait. Ez da zinealdi komertziala, eta niretzat aukera bikaina izan da mundu osoko zinema ikusteko berdin nire belaualdikoa zein gazteagoa.

A.—Gaur egun egiten ari den zine dokumental eta laburmetraiak beste balio estetiko batzuekarrizatu dituzte ala gauza marginal hutsa dela deritzazu?

A.S.—Orokorki ikusi duan guztia interesatzen zait, batez ere filme hauek bihotzarekin egiten direkako, ikus adibidez filme txiletar hori, errepresio erdian ere errodatu dute. Zinegile horiek artea egiten dute izua nagusi den lurraldeetan. «Azken trena» filme amerikarra benetan interesgarria iruditu zait arte moduan, distima digitala erabiltzen duelako ekoizteko. Amerikan egiten diren filme asko mitologiakoak dira, baina niretzat filme honek erakusten diut jente berri eta erreala. Lunpeneko jentea da, baina benetan bizi den jentea.

A.—Epaimahaiko partaidea den Igor Guelinek zioen lewhengo egunean Sobietar Batasunean gertatzen ari dela irekitze prozesu bat, bai zinemaren zain beste arteotan. Zer deritzazu horretaz?

A.S.—Nire ustez, zabal-kunde handia nabaritzen hasi da, nire herrian egoera politikoa eta ekonomikoa aldatzen ari da. Orain dela bi urte Sobietar Batasunean eta zehazki Rigan izango dugu bideo profesionalaren etxea, mendebaldeko aurrerapen ekonomiko guztiekin. Gobernuak diru ugari gastatzen du japoniarren teknologia guztia edukitzeko, eta gu pentsatzen ari gara gure bide independentean bideo alozrean, zerbait indibidualago, intimoago egiteko. Zine hori ez litzateke zine kanaletatik joango, telebistetatik joango litzateke. Bestalde badugu anzterki zuzendari eta taldeekin harremana, baita artegile eta idazleekin, eta denok ari gara pentsatzen bideo produktzio independentea. Uste dugu hemendik urte batzutura agian gure produktzioak aterako ditugula mendebaldera.

I.G.

Hil aurretik egin zitzaion azken elkarrizketan esan zuenez

Gabriel Aresti: «Poesia, populua hezitzearren zaigu baliozkoa»

Bistan da ezin izan diogula Arestiri elkarrizketarik egin. Hemen dakarguna seguru aski bilbotar idazleari egin zitzaion bakarra dugu, baina.

Akaso elkar-
rrizketa ida-
tzi bakarra izateaz gain, oso gutxi ezagutua izan zen bere garaian, «Triunfo» aldizkarian argitaratu bait zen Aresti hil eta egun gutxitara. Luis Haranburu Altunak 1975eko maiatzean jaso zizkion erantzunak, eta beroriek agertzen duten interesagatik eta gutxiegi ezagunak direlako, hementxe bertan birargitaratzen ditugu.

TRIUNFO.— Egungo euskal kulturaz mintzatean, eta areago egungo euskal poesiaz, topiko bilakatu da Gabriel Aresti euskal literatura modernoaren oinarri dela esatea. «Harri eta herri» liburua argitalpen urtea, 1964.a, euskal literatura modernoaren sorreraren data izango litzateke zenbaiten ustetan.

GABRIEL ARESTI.— Hala xe da, bai, topiko bat. «Harri eta herri» nere sorketaren ildoan sortzen den akzidente bat baino ez bait da, nere lehen poema liburua. Ordurarte euskal idazleok aldizkarietan plazaratzen genuen bati-pat, eta beraz, gure obren zabalkundea minimoa zen. Mila bederatzirehun eta hirurogeitalauak ez du ezer adierazi nahi. Idazle gisako nere lehen obra «Tobera» izan zen, 1960an argitaratua, eta huraxe da nere aurka kritika erreakzioarioak sortzen hasi ziren data, funtsean ger-raurreko abiapuntu ideologikotatik zetozenak. Bilboko «La Gaceta del Norte» izan zen hain zuzen kritika hauek ekarri zituena, beste zenbait

gauzen artean, Victor Hugo plagiatzeaz salatzen ninduelarik. Gerora, tankerako kritikak ez dira gelditu, inteligenteagoak izan diren arren.

T.— Zuzendu dizkizuten kritikak zure poema zenbaiten gaien inguruan ere gauzatu dira gainera. Biktimatzat jotzen duzu zeure burua?

G.A.— Biktimatzat ez. Euskal kulturako «muturrekoen pailaso» papera jokatzeari katu zait, León Felipek esango lukeen bezala. Eta aitortzen dut batzutan gogoko izan dudana papera dela.

T.— Euskal Herritik kanpo, euskal literatura ezezaguna da ala sistematikoki aintzat ez hartzen saiatzen dira. Euskaraz idazterakoan marginaturik sentitu zara inoiz?

G.A.— Hobe litzateke Euskal Herriaren marginazioaz mintzatuko bagina, eta ez bere literaturaren marginazioaz bakarrik. Espainiar latinoa ez da batere eroso sentitzen euskalduna espainiarra ez dela pentsatzerakoan; Madrilgo lagun batzurekin gertatu zait adibidez. Kulturalki hitzeginez, *periferiarekiko* marginazioa esistitzen dela esan liteke...: kastillanoak katalana ulertzen du, baina ez ordean euskara.

Zergatik idazten dudana euskaraz? Euskaraz idazten hasi nintzen, baina ez dakit zergatik. Nik gazteleaz hitzegiten dut, osteraz ez dakit gazteleaz idazten, ez dut sekula probarik egin. Azken finean, uste dut nere herriarekiko solidaritatez idazten dudala euskaraz. Nere familia

euskalzalea zen, baina nere etxean ez zen euskara mintzatzen: hamabi urte nitue-nean hasi nintzen gramatikak hartu eta euskara estudiatzen (posgerrako garai haietan Bilbon ez zegoen euskara irakaslerik). Hildako hizkuntza bat bailitzen ikasi nuen euskara, eta bapatean, herriarekiko harremanarengatik bizten hasi zen nere baitan. Familiako lagunak izan ziren nere euskara irakasleak, Bilboko portuko langileak eta herriko senideak.

T.— Poeta malditotzat jo izan zaituzte.

G.A.— Masaren heziketarako bide didaktikoa baino ez da neretzat poesia. Beraz, sarritan poetikoa ez den lengoia moeta bat erabili behar izan dut, eta baita gerra hizkera bortitza ere; poesia moeta honen oinarritzko erizpide estetikoak gizarte "bien pensant"aren atsegin eza eragiten du.

T.— Mitxelena, Txillar-degi eta Kintanarekin batera, azken hamabost urteotan euskarak bizi izan duen iraultza linguistikoa-ren liderretariko bat izan-du zara.

G.A.— Euskaldungoarentzako hizkuntza erabilkor eta ulerkorra egin behar zen. Berreraiki egin behar zen hizkuntza baten aurrean topatu ginen. Nik, nere poemetan, hizkuntz poetiko aproposa sortu behar izan dut, eta pintore baten egoeran kausitu naiz, erabili behar dituen materialen konponente kimikoak deskubritu behar dituen pintore ba-

ten egoeran.

T.— Baikorra al zara euskararen etorkizunari buruz?

G.A.— Ez baikor ez ezkor; zera jakin arazten dut soilik, euskarak jasaten duen oztopozko egoera sozio-kulturalak jarraitzen baldin badu, euskararen heriotzera eraman gaitzakeela. Hala ere ez dut uste euskaldunek hau gerta dadin utziko dutenik... Euskara hizkuntza galanta da. Hizkuntza latinoekiko abantaila batzu baditu, ingelesak, adibidez, profitatzen jakin izan dituen abantailak. Kultur latinoaren ekarpen linguistiko guztien erabilpena egin ahal izatea, erdi aroko nola modernoarenak, eta bete betean hizkuntza horietan integratu gabe, hori da euskararen abantailetariko bat.

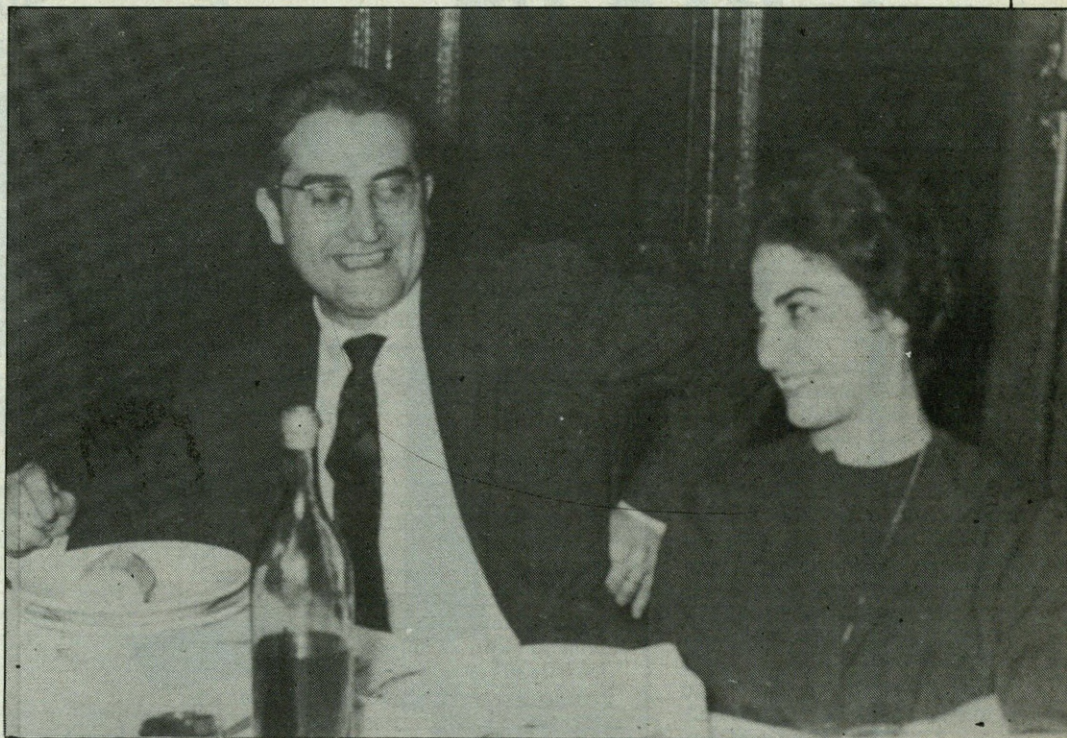
Lengoiaren bi mailataz mintza gintezke. J. Joyce ingelesez irakurri dutenek eta Joyce eta Hemingway konpara ditzaketenek ulertuko didate. Horrexegatik da ia ezinezkoa Joycen «Ulises» gaztelerara itzuli ahal izatea Joycek erabilitako ñabardura guztiekin. Eta haatik, euskarara itzul daiteke halako ñabardurarik galdu gabe.

Euskararen etorkizunari buruz, bizi dadineko desioa baino ezin dut aditzera eman, eta horregatik lan egiten eta idazten dut, beste gauza askoren artean.

T.— Euskal Herrikoak izanik, euskaraz idatzi ez duten idazle oso onak badira... Baroja eta Unamuno, adibidez. Eta gaur egun nabarmentzen diren beste zenbait: Blas de Otero eta Gabriel Celaya aipa nitzake. «Euskal idazle» lirake hauek?

G.A.— Euskal idazle euskaraz idazten duen idazlea da; beraz, «euskal idazle» ez dagokio Pio Baroja bezalako idazle bati. Blas de Otero eta Gabriel Celaya poeta handiak dira baki, baina ez dira euskal poetak, poeta kastillanoak dira azken ondoriotaraino. Euskal Herrian jaio diren poeta hauek badituzte bestalde euskal gaiak ukitzen dituzten poesiak.

Barojaren euskalzaletasuna adibidez, folkloreako euskalzaletasuna baino ez da, eta bere pertsonaiak kartoizko estereotipoak dira, eta ez euskaldunak. Santi Andia eta

1961.ean, Gabriel bere 'piku melatua'rekin, Melirekin.

Tximista kapitaina abentura pelikulatako pertsonaiak dira. Baroja ez zen Euskal Herrian bizi. Pio Baroja Berako etxean egin zen euskalzale, Kruzadatik itzultzen den jauntxo feudal baten antzera. Unamunotaz zera esaten da, «unibertsal» izateagatik utzi ziola euskaldun izateari, baina hala ere absurdo samarra dirudi «unibertsal» izateko Salamancara joan beharra, makina bat salamankar Bilbora bizitzera etorri direnean.

T.— Baina badira Euskal Herrian jaiotako idazleak, nahiz eta euskara jakin ez, ezagutzen ez duten kulturaren bozeramaile eta ordezkari bihurtu nahi dutenak.

G.A.— Lehen Baroja eta Unamuno, Otero eta Celaya aitatu ditut, lau idazle handi, «ruedo iberico»an murgiltzeko ausardia eduki dutenak. Baina badira horien arma berberak erabili nahi dituztenak ere, arma kamutsagoak ordea. Hala nola, bizkaitar idazle bat, Athletic de Bilbaok hamabi zenbakia emateko trukoa erabili duena, Gernikako beste arbola bat asmatu duena. Komertzialki esplotatzen dute horiek beren euskalduntasuna, benetako erantzun kulturalik gabeko inuzente asko engainatuz.

T.— Euskara batzearen zereginean, Leizarragak hamaseigarren mendean burututako lana defendatu duzu eredutzat.

G.A.— XVI. mendeko elizgizon hugonote bat zen Leizarraga, Nafarroako Koroak finantzaturik eta beste bost lagunekin Calvino euskarara itzultzen saiatu zena. Horretarako, garaiko euskara mintzatua ezik, gaur egun zehaztu ezin ditzakegun beste iturri batzu ikertu behar izan zituzten, euskara hizkuntza kulto bat bilakatzeke, nekazal eta artzain giroa gaindituz euskal kultura moderno baten komunikabide bihurtzeko. Zoritxarrez, Euskal Herriaren berkatolizapena suertatzean, Leizarragak bultzatu iraultza linguistikoa desagertu egin zen. Dena den, bere ahalegina eredu da, beti ere ordudanik gaurdaino lau mende igaro direla kontutan edukiz. Euskara batua, helburu didaktiko, administratibo eta literarioz buruturiko euskararen heldutasun entsegu bat da, zoritxarrez Leizarragagan oinarritu ez den arren. Beste bide bat proposatu da, teknikoki horren baliozkoa ez baldin bada ere, soziologikoki efikazago dena.

T.— Zein da egungo euskal poesiaren egoera?

G.A.— Aintzinako euskal poesiaren tradizioa dugu, aberatsa oso, hamairu eta hamalaugarren mendekoa batipat. Gerora, 1545 urtean Etxeparekin aurkitu gara, lehen euskal liburu inprimatuaren egilea, zenbaiten eritiz idazlerik onena. Poesia kultoreen autoreen inguruan, joan den menderarte izan ez direla esan beharko genuke. Lizardirekin ailegatzten da unibertsaltasunera gure poesia. Gerraondoko poesiak, 1955. urterarte balio handirik ez duela uste dut. 1955. urtean Mirandek bultzada berri bat emango dio euskal literaturari. Eta segidan nator ni, arazo sozio-politikoak dakartzadalarik, zeinak egungo euskal poeta zenbaitengan eraginik izan duela uste dudana. Euskal poesia modernora hurre-ratu diren beste lagun berriak bertsolariak ditugu, nahiz eta, nere eritiz, orain artean poeta kulturik ez den ailegatu Udarregi, Txirrita edo Lasarte bezainbateko maila dramatikoak erdiestera.

Luis HARANBURU

JAKIN

euskal
kultur
bideetan

40. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINek nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

Euskal saskibaloia derbiaren ondoko matematikak

Caja Bilbao eta Caja de Alava-ren arteko derbira ailegatu aurretikako bi euskal taldeen egoera aski itxaropentsua baldin bazen ere bata nola bestea A-1 delakorako klasifikatzeko, biak erdi-ipurdika zebiltzala ezaguna zen, azken matxak galdu zituztela zio. Ia uste gabean harrapatu zituen Estudiantes madrildarrak, eta saskibaloia zaleek matematika konbinatorioa eginaz abiatu ziren Bilboko La Casillako derbira, beti ere Estudiantes-ek Real Madrid-en kontra galduko zuelakoan.

ESTUDIANTES taldea Caja Bilbao eta Caja de Alava-ren ondoan ipini zen joan den larunbateko Bilboko derbiaren aurreko asteburuan: Caja Bilbauri irabazi zion La Casillan, Caja de Alava-k Forum Filatelico azkenaren aurka galtzen zuen bitartean. Itxaropentsu zirudiena porrot egiten hasia zen, anartean Estudiantes-ek gero eta aukera gehiago pizten zituelarik.

Hala ere Estudiantes-ek zeukan panorama ilunena, Real Madrid-en kantxa bixitatu beharko bait zuen estraina, eta gero Joventut-ena, bietan irabazi beharraz. Bere aldetik, Caja de Alava-k ere ez zeukan bide samurra, Bilboko derbia eta Real Madrid-en kontrakoak falta bait zitzaizkion artean. Hobekien, guzti honen arauera, Caja Bilbao zegoen beraz.

Zientzia espekulatibo maratilatsu honetan murgiltzen ziren euskal basket zaleak, boligrafo eta paperez matematikatan.

Estudiantes-ek Real Madrid-en kantxan irabazi!

Baskoniakoek beren kiroldegian galdu dute aurtengo klasifikatzeko aukera: Joventut-en aurka galdu zuen lehenik, segidan Magia de Huesca-ren kontra, gero Estudiantes-ekin, eta Forum Filatelico-rekin azkenik, denak etxean.

Ostera, Bilbotarren pozak gainezka egin zuen Hauteskunde bezperan. Aurrenengo dibisioa estreinatu eta A-1erako pasaportea eskuratu gainera denboraldi berean! Euskal derbian garaile suertatu ziren 84-76ko emaitzaz.

Arabatarrei aldiz, zapatilen zoletaraino erori zitzairen morala. Dagoeneko beren tristezia aditzera eman dute: «ligaren bigarren fasean A-2ko txapeladun izateko borrokatuko dugu».

Eta bien bitartean, espero ez zena gertatu zen Estatuko kapitalean. Edota, gertatu behar zuena gertatu ote?

Real Madrid-en parketean madrildar bi taldek egiten zuten topo: A-1 aspaldi ziurtatua zeukan Real Madrid eta A-1-n sartzeko matxa irabaztea ezinbestekoa zitzaion Estudiantes. Sospetxosoki, bigarrenak gaintutu zituzten merengeak 78-85ko emaitza lasajaz; gisa honetan Caja de Alava-ri lagatzen ziotelarik azkenengo partiduan Real Madrid-i derrigorrez irabazteko pastela!

Astebururako konbinatoria pixka bat

Caja Bilbao-k irabaztearekin aski du klasifikatzeko, Estudiantes-ek bezala.

Caja de Alavak berriz, zeozer egitekotan irabazi egin behar du gutxienez.

Gero, Caja Bilbao eta Estudiantes-ek datorren asteburuko partidua galdu beharko litzukete Caja de Alava klasifikatu ahal izateko, beti ere hauek Mendizorrotzan Real Madrid gaintutuz gero. Horrela, hiru talde hauen berdinketa kausituko litzateke, Caja Bilbao A-2rako geratuko litzatekeelarik.

Estudiantes-ek irabazi, Caja Bilbao-k Forum Filatelico-ren aurka galdu eta Caja de Alava-k Real Madrid-i irabaziz gero, bilbotarrak kanpo geratuko lirateke eta arabarrek egingo aurre, baita ere.

Estudiantes-ek galdu, eta Caja de Alava-k eta Caja Bilbao-k irabazten baldin badute: euskal taldeek hartuko lukete A-1rako tokiak.

Eta azkenik, Magia de Huesca eta Caja de Alava-k irabazi eta Estudiantes eta Caja Bilbao-k galduz gero, lau ekiporen berdinketa kausituko litzateke. Kasu honetan ere euskal taldeek egingo lukete aurrera, Estudiantes-en galaran.

Saskibaloian ere karanboleak beren garantzia izanen dute antza denez.

Gorka ARRESE

erronka barik

Oraindik ez da zortea bota!

LA CASILLAN bildu ziren bilbotar eta gasteiztarrek bazekiten bi Kutxen arteko matxean edozer gauza gerta zitekeela. Halaber Euskal Telebistako espiker eta kameramaneak. Eta zer esanik ez, haruntza hurbildutako politikariek —benetako 'hauteskunde' sportibo baten itxura bait zeukan derbiak—. Hain da azkarra jokoa, horren laburra espazioa... tortilari bira emateko minutu erdi bat aski kausitzen dela. Caja de Alava 22-27 aurretik egotetik, minutu pare batean, 30-27 galtzen jartzera igaro zen. Edota, azken orduko berdintasunetik (64-63), Caja Bilbao 71-64-raino disparatu zen, Azaroaren 30eko bozketa emaitzen tankeran.

PARKETEAN eta bere inguruan —eta ez beste inon— jokatzeko omen da enbidoa. Baloiak ez ei du bakarrik botatzen, ez ei du bakarrik saskiratzen. Jendeak oihu egiten du bertatik bertara. Orro. Urduritasunak itsutu egin bide du entrenatzailea. Bapateko pressing-ak kableak oro korapilatu dizkio ekipoko gidariari. Amerikar kankailua erren dabil. Eta beste giriari, edozein leku-tatik saskiratzen omen duen mago harrigarri horri, lurrundun egin zaio teleskopioaren lentea. Nahikoa da minutu t'er-diko unea partiduari buelta emateko. «Alea jacta est» esae-rak ez du lekurik basketean.

CAJA de Alava-k arazoak ditu ligako lehenengo fase honen amaiera aldean: morala falta omen zaio, Jeelani min harturik, Ortega eta Urdiain txapel, eta Kerejetak gehiago ahal dezake. Ostera, Mendizorrotzako basket zaleek badakite oraindik zortea botatzeko dagoela.

Azkartasun ezak, defentsa ganora gabeak, amorru faltak eta arbitroen esku sartzeak bakarrik zapuztu ditzakete gertatzen diren berrogei minutu luzeak... Gero, geroakoak.

G.A.

ARGIA LEHIAKETA (4)

Lehiaketarekin aurrera, aste honetan, galdera honi erantzun beharko diozue:

Udal frankista batek Arabako Lautadan 120 txalet egiteko baimena eman omen zuen; esango al diguzu zein urtetan?

Erantzun argi eta garbia zenbaki honetan bertan aurkitu ahalko duzu ondo bilatuz gero.

Lehiaketa honek dirauen bitartean egindako galderei erantzun zuzena asmatzen dutenen artean **Gabriel Arestiren Lanak** eta **ARGIA** aldizkariaren harpidetza **1987rako** zozketatuko dira. Sari horietaz gain **Euskal Kulturaren Urtekaria 1986** ere eskuratu ahal izango dute beste bost lagunek, txost egin ondoren tokatuz gero, noski.

ERANTZUNA.....

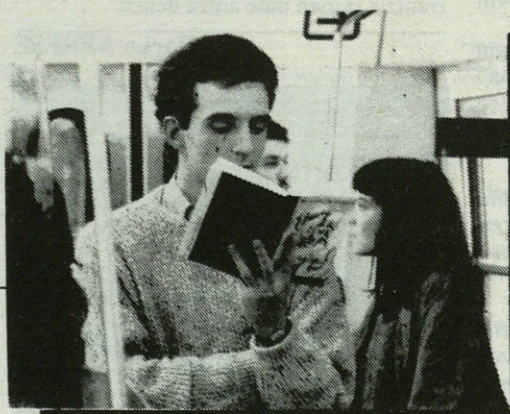
Izen-deiturak.....

Helbidea.....

Telf.....

ARGIA lehiaketa: Ametzagaña 19 behea DONOSTIA 20012 / 1127 zbk.

BADIRA BESTE MUNDU BATZUK ERE, ETA EUSKARAZ DAUDE.

Ze bide hartu?

Ba, har ezazu euskararen bidea.

Euskara idatzia mundu zabala duzu: ipuinak, olerkiak, saiaketarak, astekariak,

egunkariak ...

Denak euskara hutsean. Euskara mundu - bideetan dabil.

Zatoz gurekin euskararen bidetik!

Irakurri EUSKARAZ
Orri orri Egunez Egun

EUSKO JAURLARITZA

Kultura eta Turismo Saila
Euskarazko Arazoetarako Zuzendaritza

Loila Irratia lehen, orain, eta gero

Luma harturik bertsoak jartzen hasiko naiz bero-bero, goratuz LOIOLA IRRATIA: LEHEN, ORAIN, ETA GERO; Festa giroa edonoiz dauka trikiti eta pandero, gertakizunen bat baldin bada, han izango da saltsero, hitz gozo franko, berri ugari, eta kirolak astero, gehituz bezeroz-bezero, ez zen besterik espero... sortu zenetik gogor dihardu lan eginez egunero, txalo ederrak merezi ditu Irratiak honezkero!

Baimena lortzen Donostiako Gotzaiak harturik parte, martxan jarri zen erlijioa zela bere estandarte, baina geroztik heldu zaizkio makinatxo bat aldarte, neurrigabeko lana heurentzat, guretzat nahiko txolarte, Abenduaren hamazazpian horra HOGEITABOST URTE, sargori eta elurte, uholde eta lehorte, Irratien ondek etxera zure mintzoa dakarte, eta horrela jarrai ezazu gu bizi garen bitarte.

Lehendabiziko bost urteetan eduki zuen arreta, jende gazteak lan egiteko edukitzen bait du seta, ta Gobernuak hura ikusiz, aurkitzen zen hain erreta, agindu batez itxi bait zuen kantatuz bere hileta, baina Herria, itxura denez, lotan ez zegoen eta gogor jo zuen tronpeta, bilduz pezetaz pezeta, eta berriro martxan jarri zen ideia berriz beteta, azpijokoan dabiltzan denek porrot egiten duteta.

Bost mila sendi bazkide bildu eta emanik bizitza, Arregi zela zuzendaria berriro antenan hitza, landuagoa eskeini zuen garai hartako plangintza, ta bederatzi garren urtean aldaketa bat bortitza: Donostiako Herri Irratiz batuz egin zen bikoitza, sendoagotuz ekintza, baita ugalduz emaitza, eta geroztik bi Irratiak harremanetan dabilta; elkar lanean indar berrituz frutu onak eman bitza!

Bi Irratien zuzendaria genuen Juan Lekuona, baina legea ez zen betetzen, batzurentzat ez zen ona, sei hilabetez bakar-bakarrik luzatu zen zoriona, konturaturik abertzaleen usain bera zeriona, zigor bezala agindu latz bat jauzi zen balitz azkona: Isiltzeko bere sona, ken arazteko ziona, baina Loiola Irratia da irrati bat guztiona, eta loturak jarraitu zuen sendoa eta sakona.

Nahiz eta goiko zigorragatik zuzendaritzatik kendu, jokaeraren aldatetik gero ez zen nabarmendu, Euskal Herriak duen hizkuntza nahi zuen sendo mantendu, euskara ahul, baina maiteaz ez zen batere atzendu, ta HOGEITALAU ORDU EUSKARAZ lehengoz antolatzen du: Herri zahar bat da zimendu, ta hizkuntza bere mendu, beraz nahi zuen beheko zulotik gailurreraino zuzendu, eta zituen traba gaiztoak Irrati bidez gailendu.

Hirurogeita hamazazpian ta Ekainean gainera, hamaika garren eguna zela denak joanik ohera, jarri zioten lehergailu batek suntsitu zuen lurrera, eta guztiek egiten zuten egilearen galdera, 'Batallon Vasco Español' zela eman zuten aditzera... Hura zen hura galera, hondamendia ber-bera, baina hamabost bat egun barru ekin zioten aurrera, eta garaile baten antzera egin zitzaion harrera.

Alfer samarrik ezarri zion Frankismoak zapalkuntza, zigorrak sarri izanagatik jo zuelako goruntza, agertu zuen Euskara zela Euskal Herriaren funtsa, egunez egun lana eginez eskeini zion laguntza, Irratiaren mintzo gozoa ez zen berriketa hutsa, baizik bultza eta bultza, egiten du iraultza, Erdaldun diren Irratiekin nabarmendu du maisutza, beti frogatuz Euskara dela Euskal Herriko hizkuntza.

Ederki asko jarraitu ditu Irratiaren pausoak, bere ondoan pasatuz une triste eta erosoak, Atxukarroren xelebrekeriz eginaz farre gozoak, ta Joxe Mari Iriondokin ostiralero bertsoak, eta hargatik lotu ninduen bertsogintzaren lazoak, doinu eztiz erasoak, uste gabeen jasoak, eta ezingo luke eskertu nire bizitza osoak, barne muinetan ditudalako bertso aire setosoak.

Santutegiko ezker aldean katakunbaren antzera, kasik lurpean ezkutaturik, oraindik bizi al zera? Baina halere gurekin zatoz egunero bazkaltzera, Euskara eta jatortasuna Gipuzkoan zabaltzera, fedea irmo sendotu eta umorea ugaltzera, menditik itsa ertzera, basotik kale beltzera, Arrasatetik Urolaraino, Eibarretik Zarautzera, gonbidaturik etortzen zara euskaldun denen etxera.

Orain artean ez ditu izan sekula une lasaiak, lanean gogor saiatu behar nahiz ta aldatu garaiaik, inoiz agertuz hiletak eta askotan une alaiak, kontakizunak, diska ederrak, edo bestela ezbaiaik, goxotasunez argi ta garbi hitz jariozko ibaiak, nola edonongo jaiak, hala Herriaren nahiak, Herriarekin ezkondu eta bizi den andre galaiak, pozez gainezka betetzen ditu gaur zilarrezko eztaiaik!

Euskararekin konpromisoa ez du bete ozta-ozta, bere eskeintza du ehuneko hirurogeitamabosta, nahiko genduke bete dezala orain falta zaion koska, eta Euskara duen Herrian Euskaldun dadila josta, leial zerbitzu mendi arteko herri, Urola ta kosta; pozak kosta ala kosta, ez dezala egin ospa, Urrezkoena ere ondoren denok nahi genduke ospa: JARRAI AUERRERA GAUR BEZELAXE URTE HOBEAK DATOZTA.

ZALDUBI

(«Loiola Irratia»ko Bertso-Paper Lehiaketan Urrezko Domina)

ANDREGAIAREN ETXEAN

Ataunen gertatu omen zen honako hau. Neska, herritik zortzi kilometrotara zegoen baserri batetan bi zi omen zen eta mutila bizikletaz joaten omen zitzaion bisitatza. Halako batetan, afaltzen gelditzeko esan zioten, eta konturatu orduko gaueko hamaika t'erdia eta kanpoan izugarritzko euri jasa. Hartzen du neskak aita txoko batetan eta esaten dio:

— Aita, konturatuko zinen zein eguraldi txarra egiten duen kanpoan... Bixente gizarajoa bizikletaz etorri da eta... utziko al zenioke

etxean nonbaiten lo egiten gelditzea.

— Zure senargaia? Hemen? Lotan? Ezta pentsatu ere! Horixe besterik ez zitzaigun falta!

— Baina aita, orain etxeratzen bada gaitzaren bat hartuko du eta utziozu mesedez hemen gelditzen, ganbaran besterik ez bada...

Alabak aita komentitzen du eta azkenean Bixenteri ganbaran lo egiten uzten diote.

Aita, ordea, ez zen batere fio eta gauerdiz ganbarara igotzen da. Igo eta ganbaran inor ez. Hantxe doa gizona korrika batetan alabaren gelara eta:

— Non dago? Non dago zikin hori?

— Baina zertan ari zara aita?

— Bai, ongi asko dakizu zuk zertan ari naizen! Ganbarara joan naiz eta Bixente ez zegoen han! Ni engainatu nahiean, eh!

— Baina aita, hemen ez dagoela!

Aitak begiratzen du gela guztia goitik behera eta han Bixenterik ez zen agertzen.

— Ea ganbaratik behera eroriden! —alabak—.

Ba doaz biok berriro ganbara aldera, eta eskilarak igotzen ari direla soinu batzu somatzen dituzte atarian. Jaitsi eta Bixente euritan blai:

— Baina Bixente nondik zatotz!

— Etxera abisatzera joan naiz, gaur ez nintzela lotara joango.

BATUKETAK

Doneztebeko eskolan galdetu omen zien andereñoak ikasleei:

— Galdera bat egin behar dizuet guztiei; esku honetan bi sagar ditut eta bestean beste bi sagar. Zer daukat?

Eta gela guztiak:

— Lauuuu sagaaaarr!

— Oso ondo, oso ondo, horrela erantzun behar duzue beti: harreta jarri eta galderari zuzen-zuzen erantzun.

— Ea zuk Patxi: poltsiku batetan bi mila pezeta daukazazu eta bestean hiru mila: zer daukazu?

— Beste norbaiten galtzak, andeño!

«Txisteka-Misteka», txisteak entzunez gozatzeko

Kalean daukazu dagoeneko ARGIA Egunerako hainbat aldiz iragarritako txiste kasetea. Kasete bikoitza, gainera. ARGIA bera izan da berauen produtore eta IZ diskoetxea koprodutore eta argitaratzaile. Guztiz astegin gertatzen diren bi kasete hauetan txiste ugari topatuko duzu, "grazioso" pare honen ahotik: Amasako Joxe Ramon Galarraga eta ARGIA bertan "Jo... adarra" txiste-saileko arduradun den Kike Amonarriz.

Ez galdu aukera eder hau! 500 pezeta baino ez zaizu kostako zinta bakoitza ondoko txartela bete eta ARGIAra bidaltzen badiguzu, etxean jaso nahi dituzula esanez. Kontrarrenboltoz egingo dugu honen kobraketa. Karteroarekin parre piskat egin ahal izango duzu horrela!

Izen-deiturak.....

Helbidea.....Herria.....Probintzia.....

1. kasetea.....2. kasetea.....Biak batera.....

ARGIA. Ametzagaña 19. DONOSTIA 20012

osasunaren arduraz

Arrarotasunaren profila

MUNDUA gero eta arautua-
goa eta zurrunagoa egiten
den neurrian, okerrago onartzen
da pertsona arraroa, eszentrikoa.
Horrelakoak berehala geratzen
dira baztertuak edota beren arra-
rotasuna lantzea eragozten ez die-
ten lanbideak hartzera behartuak.
Pertsona arraroen perfil psikologi-
koa definitu nahirik, David Weeks
psikologoak egunkarietan iragar-
ki bat agertarazi zuen beren bu-
ruak eszentrikotzat zituzten per-
tsonak eskatuz. Eskari honen
erantzun gisa 130 pertsonakin el-
karrizketatu da eta honako ezaug-
garri amankomunak aurkitu diz-
kie: askotan dira seme (edo alaba)
bakarrak edota lehenak, ez zaie
konpetentzia atsegin ezta talde-la-
na ere, bakartiak, konformagai-
tzak eta sortzaileak dira, gai bat
edo birekin obsesionatuak daude,
temosoak dira beren eritzietan
eta ez zaie elkarrizketa hutsalik
gustatzen.

Beren arrarotasunak era asko-
takoak dira: lo egiteko erari da-
gozkienak (lurrean beti, adibidez),
edo elikadurari buruzkoak, bere-
ziki. Edota izan daitezke asma-
kuntzarik bitxiak: itzalitako su-
mendi bat aire beroz puztutako
globoekin bete; globo hauek laser
izpiko ekipo bat dutenez, leherke-
ta nuklear posible baten eraginak
neutralizatzeko balioko jukete.
Horrelako ideia bitxiak askotan
agertzen dira prentsan.

Xabier AGIRRE

a ze flasha!

Irudika ezazu Euskadi...

PARETETATIK ihes egin ezinean aurkitu gara azken egunotan. Hara joan, bestera begiratu... beti eduki dugu irudiren bat gure burmuina barneratu na-
hian.

Alde bateko zein besteko irudiak aritu zaizkigu atzetik eten gabe. Gurekin eto-
rri nahiko balute bezala.

Gutxitan ordea aurkitu ahal izango zenuen gure argazkilariak topatu duen ho-
nako kartel ezberdinen arteko mensaia kontradiktoriorik.

Baten batzuk lotu nahi izan badituzte ere argazkian ikusten direnak, oinez-
koak badaki ondo nora daraman bata eta nora besteak.

Irudika ezazu barau luze baten ondoko Euskadi bat. Baraurik gabeko Euskadi
bat. Belar-goxoz egindako infusioz, txorabiozko guneak eskainiko digun Euskadi
bat.

Afalondo eder batetako Euskadi bat. Kantuz eta dantzaz alaitutako Euskadi
bat. Musuz eta laztanez xamurtutako Euskadi bat. Larruaren pozan alaitutako
Euskadi bat...

Irudika ezazu, bai, irudika... Inmakulaturik zauden horrek, irudimena hain
mantzilaturik edo zikindurik ez badaukazu bederen.

Irudika ezazu zerorrek ere, irudikatzeko gai zaren horrek ere, zuk baino hobe-
kiago ez bait du inork ikusiko bataren eta bestearen arteko diferentzia.

Egin ezazu ordea, egin ezazu pittin bat, irudimenean daukazu hori dasta de-
zazun oraindik bertatik. Baraualdiak eta birjinkeriak gero eta gutxiago izan dai-
tezen.

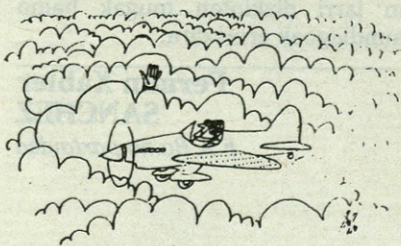
Etzazula uste komunioa hartuta edota botoa emanda garatuko denik, kanpai-
na edo baraualdi baten ondoren, eskaini dizuten zeru puska hori.

Ilbeltzean sartu berri gara eta hotzaren gogortasunak irudimena jeltzeko
arriskuan zaude.

Beroa, irudika ezazu, ez dute kalefazioek bakarrik ematen.

Kartelak kentzen aritzeak ez du ezertarako balio!

Martin ARANA

Zatitzen gaituzten lege guztien kontra

NAFARROAN eta Euskal Herri osoan eman den hizkuntz genozidioa legeztatua geratu da onarturiko 'Vascuence'ren lege honekin. Aurkeztu zen proiektua guztiz kaltegarria eta salatzekoa zen, zonifikazioaren bidez mugak besterik ez bait zioten jartzen euskarari: sasielebitasuna zonalde 'vascofonoan', zenbait neurri zehaztu gabekoak zonalde 'mixtoan' eta deus ere ez zonalde 'no vascofonoan'.

Orain onartu duten proiektua kaltegarriagoa bada ere, ez dugu ahan-tzi behar erizpide berberak mantendu dituztela: guztiz kaltegarria den zonifikazioa, alegia.

Eztabaidari errebaso bat ematen badiogu, amorru bizia, besterik ezin dugu sentitu euskaltzaleok: guztiz erdaldunak diren parlamentariak egin dute, erdara hutsez. Gure hizkuntza nazionalari 'vascuence' deitzen zaio, kutsu frankista duen hitza hain zuzen. Sartu diren enmienda guztiak proiektua okertzeko izan dira, traba gehiago, oztopo gehiago jartzeko euskarari.

ENE USTEZ, legeek ez dute euskara salbatuko. Legeek egin dezaketena zera da, euskararen aldeko herri mugimendua, herri erakundeak, alegia, babestea, laguntzea. Euskara herriaren indarrez mantendu da historian zehar, inolako babes legalik gabe, eta herriaren indarraz salbatuko da. Hau onartu, bultzatu eta erraztuko duten legeak behar ditugu Nafarroan eta Euskal Herri osoan.

Nafarroako 'vascuence'ren lege horretan, herri erakundeak ez dira aipatzen ere, urte luzeetan zehar Nafarroan euskararen alde burrukatu duten erakundeek, ikastolak, AEK, etab... ez dute parte hartu lege honetan. Helburua argi dago: hizkuntz genozidioa legeztatu nahi da, eta hortarako genozidio horren kontra burrukatzen dutenak ixildu eta baztertu beharra dago.

Azken urte hauetan, euskara zabaltze prozesu batetan sartu da Nafarroan. Euskara diglosiaren menpe egon da eta dago gaur egun Nafarroa eta Euskal Herri osoan, eta egoera honi buelta ematen ez badiogu, hots, euskara hutsez bizitzeko eskubidea onartzen ez bada, euskararen baztertze eta ordezkatze prozesua ez da geldituko, eta Irlandan gertatu zitzaizen bezalaxe, euskara ere XX. mendeko latina bihurtuko dugu: eremu sinbolikoak bakarrik betetzen dituen hizkuntza, hilda da goen hizkuntza bat.

HILKETA horren kontra herri erakundeak aritu dira Nafarroan, eta horiei esker, eman zen aipatutako zabaltzea. Zabaltze edo berpizte horrek ez du egoera diglosikoa iraultzen, baina etorkizunari begira, indarrak eta herri iniziatibak biltzen zituen, eta alde horretatik, guztiz positiboa zen.

Mugimendu horren kontra egin da lege hau: euskararen benetako indarra herriaren parte hartze eta mobilizazioa dela jakinik, herri erakundeak oztopatuko dituen lege bat eratu dute, erdararen nagusitasuna zihurtatuko duen lege bat. Erdara beharrezkoa da bizitzeko, ezinbesteko komunikabidea bihurtu dute gure gizartean, eta aldiz euskara gero eta baztertuago dago. Egoera diglosikoa legeztatzen da neurri izugarri batetan: zonalde 'no vascofonoan' euskaldunok dugu eskubide bakarra Administrazioari euskaraz zuzentzea da, baina Administrazioak eska diezaiguke gu geuk itzultzea.

ERASO basati honen kontra Nafarroako euskaltzaleok gero eta gehiago bildu behar gara. Ene ustetan, hau E.A.Ba.n oraindik ez bait da eztabaidatu, euskararen aldeko borroka zabaldu, sendotu eta indartu behar dugu Nafarroan eta Euskal Herri osoan, eta hortarako dagoen erakundea, EKB, eratu behar da Nafarroan. Zatitzen gaituzten lege guztien kontra, euskaldunok batasunaz erantzun behar diegu. Sasi guztien gainetik eta hodei beltz guztien azpitik, euskarak aurrera joko du Nafarroan herri dinamikaren bidez, euskaldunok euskaraz bizitzeko dugu eskubidea onartu arte. Euskarari oraingo honetan jarri dizkioten mugak baino haundiagoak erori dira.

Fermin Xabier SANCHEZ

E.A.Ba.ko partaidea

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"

Eros ezazu

ZEURE ETXE

LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrea bazera, edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiatzko balioaren %70taraino finantzatzuko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. **Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera** eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzer a eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa